

Holebys store levemand

-og milieuet omkring ham

Et stykke lokalhistorie fra Holeby Stationsby

Forside: Købmand Rasmus Nielsen og tjæremand Strate sidder i gården bag Købmandsgaarden og nyder en bajer. Kopi af originalfoto ved Tove Noes

Udgivet på eget forlag med økonomisk støtte fra: Unidanmark Fonden (Unibank A/S), Holeby Borgerforening, Holeby Kommune og foreningen Dansk Arbejde. Spørgsmål eller kommentarer til forfatteren er velkommen (kun skriftlig henvendelse). Claus Nielsen Jespervej 217 - 3400 Hillerød. 1996.

Holebys store levemand

-og milieuet omkring ham

Forord:

Lige så langt tilbage jeg kan huske, har jeg hørt mange beretninger om min oldefar, Rasmus Nielsen, Købmand i Holeby. Beretningerne de var meget forskelligartede. Disse beretninger havde noget mystisk og dragende på sådan en stor knægt, dette skyldes nok mest at oldefar døde i 1943, altså da min far Niels H. Nielsen kun var 1 år. Det var derfor mest min farmor, Rigmor Nielsen, min farbror, Erik G. Nielsen, og min fars faster, Tove Noes og tante, Ellen Nielsen som fortalte om oldefar. Beretningerne kunne begynde således - for mange år siden, da din oldefar levede osv.

Som voksen, når jeg tænker tilbage på disse beretninger, føler jeg næsten, at jeg kan se oldefar for mig iført sin kakifarvede kittel og flipskjorte uden flip, stående bag sin købmandsdisk, eller når han var ude og ture med sine turebrødre, det gik ikke stille af sig, hvilket vil fremgå af dette værk.

Nysgerrig og stædig af natur besluttede jeg mig derfor for, at trænge helt ind bag disse beretninger med al deres mystik.

I de seneste år har jeg arbejdet meget med slægtsforskning, så de klassiske slægtsforskningsmæssige oplysninger havde jeg samlet sammen. I arbejdet med slægtsforskning lærer man, hvis man bare er i besiddelse af lidt talent, hvordan mere dybtgående oplysninger bringes til veje fra arkivernes gemmer. Efter at have arbejdet med projektet nogen tid, blev jeg dog klar over, at hvis jeg ville vide mere om oldefar, var der kun en vej, og det var at give mig i kast med lokalhistorien for Holeby.

Familien har været meget overbærende med mit "fravær", der er lagt mange timer i dette arbejde. Dette skrift vil jeg således tilegne min søn, der bærer samme navn som sin tipoldefar.

Hillerød 1994 - 1996

Claus Nielsen

Indledning:

I research-arbejdet bag denne bog, har jeg talt med mange mennesker, specielt ældre borgere i Holeby. Pensioneret snedker, Ove Pedersen og pensioneret maskinarbejder, Christian Larsen har begge været mig til stor hjælp og inspiration, og begge har lært mig noget om Holebys lokalhistorie. Uden disse medborgeres hjælp havde dette projekt ikke kunne realiseres. Der er dog een person, der har været mig helt uvurderlig med sin støtte, engagement og helt kolossale viden om det gamle Holeby, nemlig Lokalhistorisk Arkiv i Holeby's Leder Helge Clausen. Medarbejderne på arkivet har også hjulpet med arbejdet.

Bogen bygger derfor på de interviews jeg har gennemført, med familie, gamle naboer, kunder og andre der har kendt Rasmus. Arkivalier fra Lokalhistorisk arkiv, Landsarkivet og Rigsarkivet er også benyttet i forbindelse med udarbejdelsen af denne bog. Materiale fra gamle aviser hentet på Universitetsbibliotekets læsesal i Fiolstræde, har også været en stor hjælp. En del bøger omhandlende specielt lokalhistorie er blevet anvendt som opslagsbøger.

Her vil jeg specielt fremhæve Jens Wolsings to bøger om Holeby (se litteraturliste). Endelig har der været anvendt dokumenter, som er nedarvet.

Første del af bogen, tiden fra 1881 - 1943, den tid Rasmus levede, har jeg tillagt størst betydning. Anden del af bogen behandler, hvad der skete med nogle af de nævnte personer og institutioner. Disse oplysninger er ikke fyldestgørende, men de er taget med for at give et bedre indtryk af samtiden.

Hvis teksten enkelte steder er sat i [klammer], betyder det, at direkte afskrift fra primærkilden er anvendt. Derfor er datidens stavemåde og grammatik ikke søgt ændret. I størst muligt omfang er det tilstræbt at anvende primærkilder.

I noterne bagerst i bogen findes supplerende oplysninger om eksempelvis foreningers tilblivelse. Her vil man også kunne finde forklarende oplysninger til gamle ord, mål og udtryk.

I Del

Barneårene:

En dag i Oktober nærmere bestemt den 22 i året 1881 blev Rasmus Nielsen født i Sallerup by 2½ kilometer fra Køng i Køng Sogn, Hammer Herred, Præstø Amt. Rasmus var søn af Husmand Niels Nielsen Pedersen og hustru Karen Kirstine Knudsen. Rasmus var nummer 6 ud af en børneflokk på 7. Rasmus's far Niels var næsten 45 år gammel da Rasmus fødtes. Moderen Karen var 36 år gammel da Rasmus kom til verden.

Familien boede i et hus, der tilhørte gårdmand Peder Pedersen, Sallerup. Niels havde arvet fæstet på huset samt et 2 skæpper jordlod. Det lille jordlod var ikke nok til at brødføde familien, så for at tjene lidt ekstra, arbejdede Rasmus's far som arbejdsmand på Sallerupgaarden, der lå 2 kilometer fra hjemmet. Han fik 1 Krone om dagen i løn, og en ½ gris til jul. Rasmus's mor gik også op til Sallerupgaarden og malkede køer, hun fik 2 øre pr. ko og dem var der ca. 20 stykker af. Niels betalte en årlig arvefæsteafgift på 13 kroner og 33 øre.

Niels måtte op og på arbejde kl. 5.00 om morgenen og kom så først hjem igen kl. 20.00. På trods af den lange arbejdsdag, havde han alligevel overskud til at lege og danse med børnene. Etatsråd Valentier til Gjeddesholm ejede Sallerupgaarden og lod hovedbygningen, i et stokværk og de to sidefløje i to stokværk, opføre i 1889. Der hørte 4 huse til gården.

Den 17. Januar 1890 dør Rasmus's far kun 53 år gammel. Rasmus var dengang kun 8 år gammel. De følgende 5 år bor Karen alene med børnene og klarer sig selv, hun sidder hen i uskiftet bo indtil Januar 1895, hvor boet efter manden gøres op.

Der var 8 arvinger til boet. Enken Karen Kirstine Knudsen, datteren Karen Marie Nielsen, der var udvandret til Amerika, datteren Maren Kirstine Nielsen gift med skibsfører Andreas J. Nielsen pr. Marstal, sønnen Niels Peter Nielsen mejeribestyrer på Sofiendal, sønnen Lars Peder Nielsen fodermester på Helgenæs, datteren Birthe Kirstine Nielsen, sønnen Rasmus Nielsen, datteren Trine Nielsen. Afdødes broder, Peder Nielsen Pedersen hører i Lundby mødte sammen med enken og sønnen Lars Peder Nielsen. Peder N. Pedersen optrådte som kurator for: Birthe, Rasmus og Trine som på det tidspunkt var mindreårige. Datteren Karen og Maren samt sønnen Niels, havde givet deres farbror fuldmagt, da de ikke kunne møde i skifteretten.

Enken, Karen Kirstine Knudsens bolod var kroner: 325.97. Hun arvede kroner: 55.44. Børnene arvede alle kroner: 39.60.

Rasmus's mor gifter sig igen med husmand, senere tømrer Hans Peter Nielsen fra Kostræde Banker.

Rasmus bliver konfirmeret i Køng kirke den 6 Oktober 1895. Han får pæne anmærkninger af præsten.

Stenen ved indkørslen til Sallerupgården ved Sallerup. Foto ved forfatter, 1994.

En ung mand fra Sallerup:

Rasmus kom ud at tjene efter sin konfirmation, som det var almindeligt dengang. Den første plads var hos: Jakob Bagge (Rasmus Jakob Bagge), der var jordbruger i Sallerup. Jakob og hustruen, Maren Kirstine Bagge havde 4 børn. De havde Marens fader boende på aftægt. Gården havde foruden Rasmus 2 andre tjenestefolk. Rasmus tjente Jakob Bagge fra 1 November 1895 til 1 November 1899.

Rasmus's anden plads var hos landbruger, Andreas Hansen i Sallerup. Andreas og hustruen Maren Kirstine Hansen havde 3 børn. Ud over Rasmus som står, anført som tjenestetyende, landbruger i folketællingen 1901, tjente der en pige på gården. Pladsen hos Andreas Hansen havde Rasmus fra den 1 November 1899 til 1 November 1901.

Begge Rasmus's forældre havde haft arbejde på Sallerupgaarden, og det fik Rasmus også. Han blev fæstet den 1 November 1901 som tjener og kusk af hofjægermester, Adolf Herman Valentier.

A. H. Valentier og hustruen, Thyra Valentier havde 2 døtre på den tid, men man holdt stort hus, og der var følgende ansatte på gården den 1-2-1901: 1 husjomfru, 1 barnejomfru, 1 barnepige, 1 stuepige, 1 kokkepige, 1 ladefoged, 1 fodermester, 1 hønsemester, 1 kusk, 1 arbejdskarl, 1 staldkarl, 1 fodermesterlærling, 1 fyrbøder, 1 tærskværksilægger.

Lønnen var for første vinterhalvår på 100 kroner. Sommerlønnen var på 140 kroner. Rasmus tjente på Sallerupgaarden til den 11 April 1903.

Marie flytter hjem til forældrene og bor i 1901 hjemme hos forældrene, Hans Jørgensen og Karen Jensdatter. Marie står opført som syerske i folketællingen. Hun blev dog aldrig uddannet som syerske, men har formentlig haft arbejde som sådan.

Efter at have boet hjemme en tid får Marie fæste i stamhuset Engestofte i Engestofte Sogn. Hun får fæste den 21 Juni 1901 og for perioden indtil 1 November 1901, får hun 45 kroner i løn. Engestofte var dengang forpagtet af Christian Thomsen der sammen med hustruen, Franciesca Thomsen havde to sønner og en datter. På godset havde man 22 ansatte. Der var en del svenskere og polakker ansat som malkepiger, kokkepiger og tjenestekarle. Marie bliver i pladsen indtil 1 Maj 1902.

Godset Pandebjerg der ligger ved Storskov ud til Guldborgsund ca. 5 kilometer fra Nykøbing F., var ejet af hofjægermester, Adolph Tesdorpf. Marie blev fæstet som stuepige til Pandebjerg den 1 Maj 1902.

Adolph Tesdorpf og hustruen, Agnete Tesdorpf havde to døtre på dette tidspunkt. Godset havde i alt 9 tjenestetyende ansat i 1901. I 1901 skal man have fint selskab på Pandebjerg. For at gæsterne kunne køre standsmæssigt, låner man en kusk fra Sallerupgaarden. Sallerupgaard og Pandebjergs ejere var begge hofjægermestre og kendte derfor hinanden. Den udlånte kusk var en rank og nydelig mand, der forstod at begå sig og, som havde et godt tag på heste. Kusken hed Rasmus Nielsen.

Marie kunne ikke få øjnene fra den unge mand, og de talte da også sammen ved denne lejlighed. Den 1 November rejser Marie fra Pandebjerg med en løn af 70 kroner.

De to unge mennesker var blevet forelskede, og kunne ikke undvære hinanden. Rejsen går derfor ikke overraskende til Sallerupgaarden, hvor Marie fæstes som stuepige.

Nu var Marie og Rasmus fæstet på samme sted, og som så ofte før, har de to unge sikkert været "en tur i skoven".

Rasmus rejser fra Sallerupgaarden den 11 April 1903, og Marie rejser den 1 Maj med en løn af 80 kroner på lommen. Efter arbejdet på Sallerupgaarden rejser Marie igen hjem til sine forældre.

Laura Marie Dorteia Jørgensen som ung. Billede fra ca. 1900. Foto ved S. K. Søndergaard, Nykøbing F. Kopi af originalfoto ved Ellen Nielsen.

Rasmus Nielsen som ung. Billede fra ca. 1895 måske konfirmationsbillede? Foto ved E. Arnholtz, Næstved. Kopi af originalfoto ved Ellen Nielsen.

Laura Marie Dorthea Jørgensen:

Laura Marie Dorthea Jørgensen (fremover kaldt Marie) blev født den 25 Oktober 1881 i Torslunde, Maribo Amt som datter af skytte, Hans Jørgensen og hustru Karen Jensdatter Holtze.

Hans Jørgensen havde en lille gård i Torslunde, matrikel nr. 14b, Mosevej 2, som solgtes i 1917. Hans og Karen flyttede derefter til Binnitse, hvor de havde købt en gård. Hans havde lært som skytte på Kærstrup, og han var derfor meget jagtinteresseret. Hans's jorder stødte op til Kærstrups jorder, hvor man havde en del rådyr gående. Ved at plante grønkål på sin mark kunne Hans derved lokke dyrene til at komme over på sine jorder, hvor han frit kunne nedlægge dem. Det siges at Hans altid fik et lunt glimt i øjet, når han talte om jagt, men han var jo trods alt også uddannet skytte.

Der går sagn om, at der på Hans Jørgensens mark skal være nedgravet en gammel gryde fyldt med mønter. Denne fortælling stammer formentlig tilbage fra svenskekrigene, hvor det på Lolland var almindeligt at grave sine ejendele ned for at undgå, at svenskerne fik fat i dem.

Den 24 April 1895 udskrives Marie af Torslunde skole. Hun bliver konfirmeret den 6 Oktober 1895 i Torslunde kirke. Efter konfirmationen kommer Marie ud at tjene. Den første plads er hos Maren Stine Hansen i Errindlev fra den 1 Maj 1896 til 1 Maj 1897.

Gårdmand Rasmus Hansen, Assenbølle fæster i første omgang Marie fra 1 Maj 1897 til 1 Maj 1898. Fra den 1 Maj 1898 til 1 Maj 1899 fæster R. Hansen Marie for en løn af 95 kroner. Marie bliver i pladsen indtil 1 November 1899. Hun får 50 kroner for det sidste halve år i Assenbølle.

I Kongens klæder:

Rasmus indkaldes første gang som værnepligtig den 14. April 1903 og hjemsendes igen den 12. Oktober samme år. Rasmus var indkaldt til 13. Bataillon 1. Kompagni. Han trak nummer 82 på sessionen. Ved første møde skrives der på hans stamblad, at han er 65" (170 cm.) høj, middel af vækst, mørkt hår og blå øjne.

Rasmus var ialt indkaldt 3 gange ved 13. Bataillon. I 1908 overføres han til 25. Bataillon.

Rasmus som soldat (infanterist) siddende længst til højre i billedet i en ledig stund. Der nydes en stille bajer. Kopi af originalfoto ved Ellen Nielsen.

Det første ophold på Lolland:

Rasmus og Marie blev viet i Torslunde kirke den 28. Oktober 1903. Rasmus står opført som kusk og p.t. soldat i København. Marie som bor hjemme hos sine forældre, er på dette tidspunkt højgravid (resultatet af "skovturen" i tiden på Sallerupgaarden). Forlovere ved brylluppet er: Maries far, Hans og Iver Frederiksen der var skytte og skovfoged på Lungholm. Hans som jo også tidligere havde lært og arbejdet som skytte kendte de andre skytter og skovfogeder i omegnen. Frederiksen var således en god ven af huset.

Den 4. December samme år føder Marie deres første barn i Torslunde. Han døbes Niels Alfred Nielsen den 6. December i Hjemmet, han er formentlig opkaldt efter sin farfar. Rasmus benævnes nu arbejdsmand. Pigen Kathrine Mortensen er gudmoder og faddere er: Ejnar Jørgensen, Carl Jørgensen (begge Marie brødre) og gårdejer Lars Mortensens enke, Hanne.

Hjem igen til Sydsjælland:

Efter december 1903 rejser den lille familie til Køng. Rasmus bliver forbrugsforeningsbestyrer i en Brugs i nærheden af Køng. I November 1905 nærmere bestemt

21. November føder Marie deres anden søn, som får navnet Knud Valdemar Nielsen. Knud fødes i Sallerup.

Uddrag af folketælling 1906 Køng Sogn, Sallerup By:

[Matrikel No. 10:

-Rasmus Nielsen, Mand, 22-10-81, gift, Husfader, Forbrugsforeningsbestyrer.

-Marie Nielsen, Kvinde, 25-10-81, gift, Husmoder.

-Alfred Nielsen, Mand, 03-12-03, ugift, Barn.

-Knud Nielsen, Mand, 21-11-05, ugift, Barn.]

I 1907 fødes deres tredje barn i Sallerup, en søn som døbes Aage Gunner Nielsen.

Tilbage til Lolland:

I 1908 får Rasmus job som uddeler i Forbrugsforeningen for Holeby og Omegn. Han forlader sin fødeby og hjemegn for bestandig.

Forbrugsforeningen havde til huse på Østervej 15 matrikel nummer 19x. Huset blev i 1890 solgt af G. Schweickhardz til Forbrugsforeningen for Holeby og Omegn. Den gamle brugsuddeler hed A. Olsen. Rasmus var uddeler for Forbrugsforeningen indtil denne ophørte.

I 1908 havde Holeby 933 indbyggere og byen var inde i en rivende udvikling. Dette skyldtes 3 faktorer nemlig 1: Maskinfabrikken¹ med Direktør Jens Christoffersen som den drivende kraft og 2: Sukkerfabrikken havde formået at få jernbanen fra Maribo mod Rødby lagt forbi Holeby som den 3 faktor.

Forbrugsforeningen for Holeby og omegn (i højre side af billedet) foto fra før 1922. Bemærk de to granitøjler, der anvendtes til at tøjre sine heste til, når man var inde for at handle. To-delt, sprosset forretningsvindue. Kopi af dias ved Lokalthistorisk Arkiv for Holeby Kommune.

I Holeby:

Deres fjerde barn en søn Børge Leo Nielsen fødes den 22 januar 1910 i Holeby.

Folketællingen for 1911 matrikel 19x (i uddrag):

[Rasmus Nielsen 22-10-1881 Køng, Uddeler Holeby Brugsforening.

Marie Nielsen 25-10-1881 Thorslunde, Hustru.

Alfred Nielsen 4-12-1903 Thorslunde, Barn.

Knud Nielsen 21-11-1905 Køng, Barn.

Gunnar Nielsen 27-11-1907 Køng, Barn.

Børge Nielsen 22-1-1910 Holeby, Barn.

Elise Jørgensen 23-12-1891 Thorslunde, Ekspeditrice.

Olivia Magnusson 26-4-1888 Krønge, ung Pige i huset.

Laura Petersen 16-1-1895 Køng, ung Pige i huset, Barnepige.]

Maries yngre søster, Elise var således ekspeditrice i forretningen inden hun senere blev gift.

Laura Dorthea Pedersen var ikke født i 1895, men i 1896 den 16. Januar i Sallerup. Hun var datter af ugifte Dorthea Kirstine Pedersen, 29 år. Ungkarl Lars Christensen som stammede fra Bisserup, var udlagt som barnefader. Det har ikke været muligt for mig at finde ud af, hvorfor Laura var i huset hos Marie og Rasmus. Laura var jo født i Køng, så hun må tænkes at kende Rasmus fra hans tid hjemme.

Den 16. Marts 1912 i Holeby fødes deres femte barn ligeledes en søn, Svend Aage Nielsen. Det sjette og sidste barn deres eneste datter Karen Tove Nielsen fødes i Holeby den 12. April 1914.

Marie blev gravid igen efter at have fået Tove. Denne syvende graviditet kunne Marie dog ikke gennemføre, idet fosteret sad uden for livmoderen. Efter denne graviditet kunne Marie ikke længere få børn, hvilket hun var glad for. Hun mente, at hun havde fået de børn, hun skulle have.

Marie og Rasmus Nielsens børn. Stående fra venstre: Børge, Knud, Gunner, Svend. Siddende: Alfred og Tove. Foto fra 1919. Originalfoto hos forfatter venligst doneret af Else Kronstrøm.

Industri-udstillingen:

Haandværker og Industriforeningen som stiftedes i 1906, var fra de første år en meget virksom forening. Foreningen var sammen med maskinfabrikken uden tvivl den institution i Holeby, som var mest aktiv. Haandværker og Industriforeningen var skyld i at Holeby omtaltes som en "fremskridtsby".

Allerede i 1908 den 4 og 5 April lavede man sin første udstilling i Holeby. Man havde indledningsvis fra bestyrelsen i Haandværker og Industriforeningen haft mange overvejelser om entrepriser o. lign. for at sikre sig mod et eventuelt underskud. Udstillingen blev dog en succes, om Søndagen var Forsamlingshuset, hvor man afholdt udstillingen, fyldt til bristepunktet. Der var indsamlet en [Mængde nytte Genstande som bortspilles ved Udstillingens Tombola og Roulette]. Udendørs fandt man: Cykler, maskiner og mursten fra Bursø Teglværk af en særdeles fin rød farve udstillet. Indendørs kunne man blandt andet finde en spisestue og et sovekammer, møbleret af snedker, Oluf Chantelau og snedker, Hans Peter Nielsen begge Holeby. Der var 40 udstillere ved udstillingen i blandt disse flere private, der deltog med husflidsarbejde såsom: kunstsmedarbejde, kækkeovnsforsatse, blomsterstativer og buster.

1ste Verdenskrig:

Da folketællingen i 1916 skulle gennemføres den første Februar, manglede der en del af Holebys mænd:

[Andreas Stork f. 18/4-1881, Arbejdsmand hos Qvade, i Ringsted.
Edvard Chr. Johansen f. 20/4-1882, Maskinarbejder, på Amager.
Valdemar Andersen f. 21/1-1891, Murersvend, i København.
Hans Alf. Christiansen f. 20/8-1888, Maskinarbejder, i Slagelse.
Ejner Th. Jørgensen f. 16/9-1879, Husejer jordlod, i Ringsted.
Ludvig Antonsen f. 11/2-1882, Murermester, i København.
Rasmus Nielsen f. 22/10-1881, Uddeler, i København.]

De var alle indkaldt til Sikringsstyrken². Valdemar Andersen, Ludvig Antonsen og Rasmus var altså indkaldt sammen i Sikringsstyrken i København. Sikringsstyrkens hovedopgave var at sikre en eventuel mobilisering (Danmark var neutral) samt at overvåge, bemane og udbygge Københavns og andre lokaliteters befæstninger.

På matriklen 191, Østervej 7 er foruden Marie og de seks børn (Rasmus mangler, da han var indkaldt i Sikringsstyrken), opført to ekspeditricer, Laura Nielsen, der også havde plads i Holeby Brugsforening i 1911, og Ingeborg Andreasen (f.28/4-1895).

HIF:

Ved generalforsamlingen i Oktober 1918 blev brugsuddeler Rasmus Nielsen valgt til formand for Holeby Idrætsforening³. Under Rasmus's ledelse blev der indført månedlige baller og andre indtægtsgivende fester. Rasmus virkede dog kun som formand for foreningen i et år. Allerede ved foreningens start i August 1917 var de fleste handlende og erhvervsdrivende i Holeby medlem og således også Rasmus.

Senere i 1928 blev Knud næstformand og kasserer. Knud var en aktiv fodboldspiller i foreningen. Da man oprettede en atletikafdeling i foreningen deltog Knud som en habil stangspringer. Knud fik også den ære, at blive foreningens første fanebærer.

Gunnar var også aktiv i foreningen. Han sad i 1925 i matchkomiteen i fodboldafdelingen, da man anmeldte hold til Lolland Falsters Boldspil Unions forårsturnering.

Jordlodden på Nørrevej:

Proprietær V.P. Ebbe sælger grunden Nørrevej 31 matrikelnummer 19cg til magasininformant H. Jørgensen og uddeler Rasmus Nielsen den 9 Februar 1918. Parcellen er udstykket fra matriklen 19b. Der påhvilede parcellen Tiendeafløsningsydelse årligt af 47 øre.

Proprietær Ebbe:

Valdemar P. Ebbe ejede Holebygaarden, indtil han solgte den i 1921. Man førte en stor husholdning på Holebygaarden dengang. Folketællingen 1916 for matriklerne: 12a, 32c, 32n: [Valdemar Ebbe (f. 1884), Husfader, Landmand, Proprietær og Bryggeriejer.

Karen Ebbe (f. 17/3-1886), Husmoder

Asta Ebbe (f. 1/12-1907), Barn

Johanne Ebbe (f. 5/12-1909), Barn

Holger Ebbe (f. 5/1-1912), Barn

Ingeborg Ebbe (f. 4/6-1913), Barn

Poul Ebbe (f. 22/5-1914), Barn

Ebba Ebbe (f. 29/1-1915), Barn

Ane Sofie Nielsen Kamper (f. 30/4-1861), Slægtning, Rentier

Johanne Rasmussen (f. 14/5-1900), ung Pige, Husgerning

Mette Kristensen (f. 16/7-1892), Pige, Husgerning

Anna Olsen (f. 16/10-1898), Pige, Husgerning

Jens Larsen (f. 7/10-1890), Tjenestekarl Landbrug

Frantz Potissen (f. 3/6-1898), Tjenestekarl Landbrug

Kristine Knudsen (f. 31/10-1871), Sygeplejerske, Holeby Sygeplejeforening.]

Foruden de personer der boede på Holebygaarden, var følgende folk også ansat på Holebygaarden i samme periode:

Frederik Jørgensen f. 21/3-1849, brygger ved Holeby Bryggeri, boende på Madsensvej 4.

Christen Christensen f. 30/4-1888, fodermester på Holebygaarden, boende på Madsensvej 6.

Huset var ejet af V.P Ebbe.

Thorvald Bigum f. 1/8-1881, brygger ved Holeby Bryggeri, boende i huset der dengang lå på hjørnet af Magasinvej/Vestervej ud mod banen.

Axel Emil Henningsen f. 25/6-1882, ølkusk ved Holeby Bryggeri, bopæl i kvateret omkring Madsensvej/Bjørnevej.

Senere bliver Ebbe proprietær på Anderstrupgaarden. Anderstrup ligger lige udenfor Maribo ved vejen til Nysted. Han var også aktiv i Haandværker og Industriforeningen. Ebbe og Rasmus var to alen ud af et stykke. De levede begge livet fuldt ud. Ebbe var også den type, som kunne snakke med alle.

Rasmus starter i Haandværker og Industriforeningen:

Rasmus blev meget tidligt aktiv i Haandværker og Industriforeningen for Holeby og Omegn. I foreningen var der flere af byens fremtrædende borgere. Det er værd at bemærke nogle af dem, da de senere får en betydning for Rasmus's fremtid. Nogle af de personer som Rasmus

tidligt kommer til at kende særdeles godt er: Magasinformand H. Jørgensen (Qvade) og proprietær V.P. Ebbe.

Ved den ordinære generalforsamling den 14 November 1918, var bestyrelsen på valg. maler N. Pedersen, tømrer A. P. Kristensen og gartner Bitsch-Johansen, som ikke ønskede genvalg. Følgende stemmer blev afgivet: N. Pedersen genvælges med 7 stemmer, A. P. Kristensen genvælges med 6 stemmer, inspektør Erh. Pedersen nyvælges med 6 stemmer. uddeler Nielsen Holeby fik 5 stemmer og elektriker Hansen fik 3 stemmer. Hverken Rasmus Nielsen eller Hansen bliver valgt ind i bestyrelsen ved denne lejlighed.

Da Haandværker og Industriforeningen havde overtaget forsamlingshuset fra A/S Holeby Forsamlingshus den 3 December året før, med virkning fra Marts 1920, foreslår magasinformand H. Jørgensen på den ekstraordinære generalforsamling den 21 Marts, at man udvider foreningens bestyrelse med 2 medlemmer. Bestyrelsen bestod derefter af følgende medlemmer: Malermester N. Pedersen, snedkermester V. Petersen, inspektør Erh. Pedersen, dyrlæge L. Larsen, O. Aagaard Hansen, skomager O. Olsen, magasinformand H. Jørgensen, ingeniør M. Justesen, træskomand Fr. Hansen, uddeler R. Nielsen og proprietær V. Ebbe.

I April 1920 vælges Rasmus til formand for det udvalg, der skal føre tilsyn med opførelsen af den nye Teknisk Skole. Udvalget får også til opgave, at sørge for, at nødvendige reparationer foretages. Udvalget består af Rasmus, som her kaldes udsælger, H. Jørgensen og skomager Olsen.

Medlemskontingentet var i 1920, 8 kroner for hvert medlem. Nye medlemmer skulle ydermere betale et indskud på 2 kroner.

Haandværker og Industriforeningen arrangerede mange forskellige aktiviteter. Hvert år havde foreningen en udflugt. Et år stillede Rasmus sin lastbil til rådighed. Man kørte ud til Aalholm, hvor den medbragte mad spistes. Et andet år kørte man med roebanen ud til Holmeskov ved Sakskøbing. Roevognene var rigget til med bænke, der var lavet specielt til formålet. Det var også tradition at Haandværker og Industriforeningen arrangerede juletræsfest 3'de juledag i Industribygningen. Alle disse arrangementer blev udarbejdet af festudvalget. Rasmus sad i mange år i dette udvalg. Marie var i mange år primus motor for disse arrangementer, hun sørgede således for kaffe og kage m.m. Juletræsfesterne var meget populære blandt byens børn. Skrædder F. G. Jørgensen: Jeg kan selv huske fra dengang jeg var dreng, at disse fester stadig afholdtes i Industribygningen.

En bjørn og seks hvide mus:

Der foregik mange muntre ting i Haandværker og Industriforeningen dengang. På et tidspunkt opstod ideen om at opsætte en flagstang udenfor bygningen. Omkring flagstangen skulle der være en lille stengrotte. Velforsynet med frokost kørte man i Rasmus's lastbil til Nysted for at finde en passende sten til formålet. Turen gik til en landmand ved Nysted. Vel ankommet satte man sig ned, spiste maden og drak af de medbragte pilsnere. Efter nogen tid blev en af deltagerne trængende, og måtte træde af på naturens vegne. Han valgte at lade sit vand bag en lade. Medens han stod der i egne tanker, blev han forstyrret af seks hvide mus som løb rundt om benene på ham. Ganske bleg vendte han tilbage til selskabet, og vendte bunden i vejret på sit glas, hvorefter han satte det tilbage på bordet. Selskabet forlangte en forklaring på handlingen og ansigtskuløren. Manden fortalte lettere rystet om sin oplevelse. Landmanden beroligede ham dog - man havde hvide mus rendende.... For at 'yde manden oprejsning' kaldte man grotten som senere blev sat op ved flagstangen for: Bjørnegrotten - mon han havde haft en 'bjørn på'?

FOR DOKUMENTER AF
FØRSTE KLASSE,
som angaa ikke over 15 Kr. 50 Øre.
Stempel-Tarif N° 1.

FOR DOKUMENTER AF
ANDEN KLASSE,
som angaa ikke over 50 Kroner.
Taxt: 5 Øre.

Aktieselskabet

Forsamlingshuset Holeby.

Bestyrelsen for Aktieselskabet Forsamlingshuset
Holeby gjør herved vittetligt, at

Herr. Sadelmager Johansen, Torslunde

eller den, til hvem dette Aktiebrev lovlig overdrages,
er Aktionær i dette Aktieselskab for 5 Kroner eller

Fem Kroner

og som saadan delagtig i alle Selskabets Gjendele og
Retligheder overensstemmende med Selskabets Love.

Det bemærkes, at naar nærværende Aktie bliver
Gjenstand for Salg eller Overdragelse til en anden,
har Selskabet Forkjøbsret til samme efter Lovens § 7.

Holeby, den *1ste Marts* 1896

H. Johansen *H. Jørgensen* *P. Madsen*
H. Johansen *H. Jørgensen* *H. Johansen*

Aktie i Forsamlingshuset i Holeby. Aktierne lød på 5 kroner. Denne Aktie solgtes til Sadelmager Johansen, Torslunde i 1896. Kopi af original ved Lokalhistorisk Arkiv for Holeby Kommune.

Forsamlingshuset bliver til "Industribygningen":

I 1895 blev der dannet et aktieselskab, der opførte Forsamlingshuset⁴, som lå på hjørnet af Østervej og Skolevej (nuværende Sparekassen Lolland). Bygningen blev opført af daværende snedker, Carl Carlsen som også byggede købmand Lykkes ejendom (ejendommen på hjørnet modsat Holeby Skole).

På loftet i Forsamlingshuset blev der i 1903 indrettet en Teknisk skole. I 1904 indvilligede Forsamlingshuset A/S i at lade huset forlænge med 3½ meter, og her blev indrettet til teknisk skole. Ved Haandværker og Industriforeningens start i 1906 lejede man sig ind i Forsamlingshuset, hvor møderne holdtes. Forsamlingshuset dannede midtpunkt for mange af de aktiviteter der var i Holeby på denne tid. Der blev blandt andet lavet gymnastik i forsamlingshuset og spillet skak.

På bestyrelsesmødet den 14. April 1919 behandles et forslag om Haandværker og Industriforeningens overtagelse af Forsamlingshuset i anledningen af en foreslået udvidelse af Teknisk Skole. Forsamlingshusets bestyrelse stillede flere betingelser for at overtagelsen kunne blive en realitet. Her følger nogen af de nævnte betingelser: Direktør Kongsted skal privat yde et tilskud på 2500 kroner. Holeby Dieselmotorfabrik skal yde et tilskud på 5000 kroner. Aktionærerne i Holeby Forsamlingshus skænker Haandværker og Industriforeningen deres aktier. Sal og scene skal bibeholdes. Bygningen må ikke videresælges, men skal forblive foreningens eje. At Forsamlingshuset bliver omdøbt til; "Industribygningen". Den 24. November 1919 afholder bestyrelserne for både Forsamlingshuset og Haandværker og Industriforeningen møde sammen. Man enedes om at overdrage forsamlingshuset til Haandværker og Industriforeningen med de før nævnte betingelser. Der stilles yderligere følgende betingelser: De i bygningen forefindende gymnastikrekvisitter skænkes til Holeby Idrætsforening men også, at disse rekvisitter skal forblive i bygningen fremover. Haandværker og Industriforeningen forpligter sig yderligere til (i uddrag): At tilbyde formanden for Forsamlingshuset A/S (skræddermester, G. Jørgensen) sæde i Haandværker og Industriforeningen så længe han ønsker det. At indfri de aktier der måtte blive forlangt til parikurs altså 5 kroner pr. aktie. Således fik Haandværker og Industriforeningen sit eget hus i Holeby. Umiddelbart herefter begyndte foreningen forberedelserne til opførelsen af en helt ny bygning bag Industribygningen, som skulle huse Teknisk Skole.

Et Kig ned af Østervej i Holeby. I forgrunden ses skomager Helvigs ejendom, herefter følger Industribygningen, "Magasin Zu Carl" (billedet er taget før ombygningen af ejendommen i 1934). Østervej er godt opkørt. Ud for Industribygningen anes en af de bukke, man lagde ud på vejen, når der var kørt nye skærver på. Kopi af originalfoto ved Christian Larsen.

Industribygningen, forandringer og udvidelser:

Den 2. Juli 1921, [Ingeniør Justesen forelagde Tegninger og Forslag til opførelse af en Toiletbygning ved Foreningens Ejendom. Bygningen er projekteret til 2490 Kr.] Man beslutter at sætte byggeriet igang. Samtidig med foreligger der et forslag til at grave ud under Cenen (scenen) for at lave omklædningsværelser m.m. Opførelsen af toiletbygningen betyder, at man er nødt til at bygge 20 til 40 centimeter ind i skomager Helvigs have. Som modydelse giver Haandværker og Industriforeningen Helvig brugsret over en strimmel jord beliggende ved hans indkørsel. I April 1922 overtager Haandværker og Industriforeningen to små matrikler svarende til der hvor toiletbygningen opførtes. Det drejer sig om matrikel nummer 19da og 19db på henholdsvis 2 og 24 kvadratmeter.

I Marts fremlægger udsælger, Rs. Nielsen et udkast til kontrakt mellem gæstgiver Pedersen og foreningen angående lejemål af beboelse i Industribygningen og beværtning i bygningen. Man havde altså tilladelse til at udskænke spiritus i foreningen ved de mange fester, basarer og arrangementer der afholdtes i bygningen. Bevillingen bliver først opsagt i 1943, da Overbevillingsnævnet ikke vil forny beværterbevillingen.

Foreningen var nu engageret i så mange projekter, at det kneb med at få penge til at gennemføre de forskellige projekter. Det var ikke tilstrækkeligt, at afholde basarer, baller og lignende. Ingeniør Hagen er med til at udforme forslaget om, at man kunne lave en biograf i foreningens regi. På bestyrelsesmødet den 27. November 1922 meddeler formanden, at man har fået bevilling til at drive biografvirksomhed gældende fra 1 December 1922 foreløbig gældende til 30. November 1925.

Murermester L. Antonsen laver omforandring ved Industribygningen i efteråret 1923. Hans regning lyder på: [Omforandring ved Industribygningen ifølge Akkord: 735 Kr. Flisegulv, Fliser: 72 Kr. 4 Sæk Cement: 28 Kr. Grus: 12 Kr. Mursten: 14 Kr. Arbejds løn: 40 Kr. Total: Kr. 901,00.]

Den 7. November 1923 drøfter bestyrelsen muligheden for oprettelse af et folkebibliotek for Holeby og omegn. Biblioteket bliver en realitet og får til huse i mellembygningen.

Bygningen bliver flittigt brugt, så i Marts 1924 beslutter man at renovere det meste af det indvendige af bygningen: Salen, køkkenet, selskabslokalerne. Malerarbejdet overdrages til malermester Pedersen, idet hans tilbud var billigst, og lød på: 930 kroner.

Valfred Jensen var opsynsmand i Industribygningen indtil 1929, hvor snedker Poul Erreboe overtog jobbet. Jensen boede i huset og betalte en årlig leje af 100 kroner i 1925. Han betalte el efter måler, men havde fri brændsel. Han skulle tage sig af rengøringen af lokalene.

Den nye gæstgiver, Hemmingsen havde fået aftalen om at servere i bygningens lokaler ved festlige lejligheder. Han skulle betale en årlig afgift på 300 kroner for året 1925.

I Februar 1931 afholdtes en udstilling arrangeret af Foreningen Dansk Arbejde i Industribygningen og Teknisk Skoles lokaler.

Den 28. December 1940 har man skorstensbrand i Industribygningen. Bestyrelsen beslutter i Januar 1941, at få skorstenen i bygningen forbedret. Året efter i Juni 1942 besluttet det at indkøbe et nyt komfur til køkkenet, da det gamle er slidt op. Købmand Rasmus Nielsen anmodes om at skaffe et komfur No. 75 af mærket: Hess fra Vejle.

Gadeparti i Holeby, Østervej. Yderst til venstre i billedet ses skomager Helvigs ejendom, derefter Industribygningen, "Magasin Zu Carl" (billedet er taget tidligst i 1934, hvor ejendommen ombygges med kvist). Til højre i billedet anes Købmandsgaarden. Bemærk telefonpælen i forgrunden. Kopi af originalfoto ved Lolland Falsters Stiftmuseum i Maribo.

Holeby Tekniske Skole:

I Marts måned 1908 beslutter man i Haandværker og Industriforeningen at lave en udstilling af eleverne fra Teknisk Skoles arbejder samtidig med en udstilling i Haandværker og Industriforeningen. Man fik mulighed for at udstille i Forsamlingshusets sal samt i et dertil opstillet skur langs Forsamlingshuset. En udstillingsvogn benyttedes også.

I Lolland Falsters Stifttidende Tirsdag den 31. Marts 1908 var der indrykket følgende notits: [Holeby Tekniske Skole. Udstillingen af Elevarbejder afholdes Lørdag den 4. April Kl. 2-10 og Søndag den 5. fra Kl. 4-10 i Forbindelse med Haandværker og Industriforeningens Udstilling i Holeby Forsamlingshus. Skolens Afslutning finder Sted Søndag Kl. 5½. Skolens Elever haver om Søndagen gratis Adgang til Udstillingen. Bestyrelsen.]

Udstillingen var en succes. Om Søndagen aflagde fabrikant, Christoffersen en kort årsberetning for skolen, da salen i Forsamlingshuset var stærkt overfyldt. Der havde i skoleåret været 74 elever, der fordelte sig på flere fag, men med en overvægt af maskinarbejdere. Eleverne var blevet undervist i dansk, regning, skrivning, frihåndstegning, geometri og stereometrisk tegning, fagtegning, maskinlære og dobbelt bogholderi. Eleverne var fordelt i seks klasser. Skolen havde i alt fået 545 kroner i tilskud fra stat, kommune og private. Skolen havde dog et underskud på 140 kroner og 31 øre.

[For Dygtighed og Lyst til Undervisning fortjente følgende Ros: Murer C. O. Petersen, Maskinlærling Julius Jørgensen, Smed Poul Hegelund, Snedker Anders Rasmussen, Landmand Alfr. Mathiesen. I øvrigt fortjente følgende Ros: Maler Theodor Rasmussen, Maskinlærling Niels Peter Bierau, Skomager Carl Jensen, Maskinlærling Hans Jakob Christoffersen, Tømrer Peter Hansen, Smed Torkil Christensen.]

Magasininformand H. Jørgensen:

Den 20. Februar 1920 sælger magasininformand H. Jørgensen og uddeler Rasmus Nielsen grunden på Nørrevej 29 matrikelnummer 19cs til Georg T. Nielsen Bursø. Ejendommen var skyldsats til Hartkorn: 1 1/4 Album. Salgssummen var fastsat til 852 kroner.

H. Jørgensen f. 7/11-1848 d. 12/1-1933, var magasininformand hos kornfirmaet Qvade⁵ på Magasinvej. Hans var gift med Ane Johanne f. Jørgensen d. 11/3-1919. Familien boede i et langt stråtekt bindingsværkshus på Vestervej 13. Foran huset var der en meget smuk blomsterhave. Blomsterne var i god vækst, da Jørgensen fik gødnings-opfej ovre fra magasinet. Jørgensen havde et hønseri på jorden bagved, som han også ejede. Der gik ofte hul på kornsækkene hos Qvade. Opfej var gratis og tilhørte magasininformanden, Jørgensen. Han var meget påpasselig. Jørgensen havde fire børn: Datteren Amalie kaldet, "moster Malle", datteren Betty som blev gift med mekaniker "Ford Hansen", datteren Martha som var ugift, sad på kontoret i Qvades magasin og sønnen Hjalmar, der først var hos Qvade i Maribo, og startede senere en købmandshandel i Rødby sammen med en mand, der hed Holst. Forretningen hed: Holst & Jørgensen (i dag bygningen hvor Aldi har forretning). Hjalmar var gift med Kristine, som var søster til snedkermester, Thorvald Nielsen

Holebys største bygning:

Den 30. Oktober 1921 indviedes den nye Tekniske Skole i Holeby. Indvielsen foregik i Haandværker og Industriforeningens sal. Direktør Kayser, Maskinfabrikken bød velkommen, og fortalte lidt historisk om Teknisk Skole, som havde eksisteret siden 1903. Basaren som afholdtes i 1916, dannede grundlag for en byggefond. Den gamle skole blev revet ned den 23. Maj 1921. Den nye bygning var allerede rejst den 18. August. Den nye bygning havde kostet 100.000 kroner at opføre.

Indvielsestalen holdtes af inspektør Frode Andersen, tilsynsførende ved håndværkerskolerne. Andersen talte om hvad undervisningen i den moderne tekniske skole burde indeholde. Han lagde vægt på, at skolen ikke kun skulle undervise i tegning men mere alsidigt, dog uden at tage samme emner op, som eleverne havde været igennem i deres skoleundervisning. Undervisningen skulle være en overbygning på elevens skolekundskaber og sammen med den praktiske uddannelse udgøre en god uddannelse. Med ordene: "Lysten driver da Værk, som dur, Tiden bliver da aldrig sur" indviede inspektør, F. Andersen Holeby Tekniske Skole.

Skolen var bygget efter tegninger og planer udarbejdet af Nakskov Tekniske Skoles forstander Larsen. Bygningen, som var Holebys største var i 3 etager med høj kælder, med facade mod Skolevej. 6 store klasseværelser, et lærerværelse og to værelser til arkiv samt en lejlighed i kælderen til pedellen, var hvad bygningen rummede. Arbejdet med opførelsen af bygningen var stort set udført af lokale håndværksmestre nemlig følgende: Murer L. Antonsen, tømrer Jørgensen, snedkerne Nielsen og Petersen, malerne Petersen og Jensen og blikkenslager Jørgensen. Den elektriske installation var foretaget af bestyrer ved Elektricitetsværket, Hansen. Terrazzoarbejdet udførtes af murermester Lohse, Nykøbing F. Linoleumsarbejdet af sadelmager Mittelstrass, Nakskov.

Klokken 7 om aftenen var der fællesspisning for ca. 75 personer i Industribygningen. Ved fællesspisningen var blandt andet: Håndværksmestrene som havde opført bygningen, medlemmer af Haandværker og Industriforeningen, lærere fra andre tekniske skoler og bankforbindelser.

Inventarium til Teknisk Skole:

På bestyrelsesmødet i Haandværker og Industriforeningen den 19. September 1921 vedtager man at afholde en større bazar, hvor eventuelle overskud tænkes anvendt til anskaffelse af inventarium til Teknisk Skole. Festudvalget skulle straks begynde at planlægge bazaren. Festudvalget bestod af: Ingeniør Hagen som formand, Erh. Pedersen, Vald. Pedersen, købmand R. Nielsen, Fr. Hansen og Johansen.

Et mægtigt arbejde var gået forud for basaren, det var specielt fremskaffelsen af varer til bortlodning, som tog tid. I små hold på 3 personer gennemtrawledes omegnen og landmændene måtte aflevere høns, kyllinger, korn, kartofler etc. Det blev til hele vognlæs af varer. Hvor der ikke var naturalier, måtte pengepungen frem. En af de små 3-personers grupper var særligt energiske. Det drejede sig om trekløveret bestående af fruene til: Erhard Petersen, Rasmus Nielsen (Marie) og V.P. Ebbe.

Basaren afholdtes den 4 og 5 November. Langs Industribygningen og ned mod Teknisk Skole havde man rejst en række granbeklædte søjler med vajende dannebrogssflag. Salen i Industribygningen var udsmykket og oplyst. I salen var der boder og tombolaer med gevinster for både børn og voksne. På scenen havde Dieselmotorfabrikken en udstilling. "Dieselen" havde skænket en radrenser til lotteriet. Radrenseren blev vundet på nummer 394 af maskinarbejder Herman Larsen, Fuglse. Et stort gulvtæppe blev vundet af fru Kayser, som forærede det videre til festudvalget, der ved auktion solgte tæppet for 100 kroner.

I Teknisk Skole havde man i klasseværelserne lavet konditori, hvor der serveredes kaffe, the og chokolade. I et andet klasseværelse var der arrangeret en kabaret. Kabaretten gjorde stor lykke, da alle forestillinger var fuldt besat.

Basaren var vellykket på trods af dårligt vejr, den gav et overskud på kroner: 4667.00.

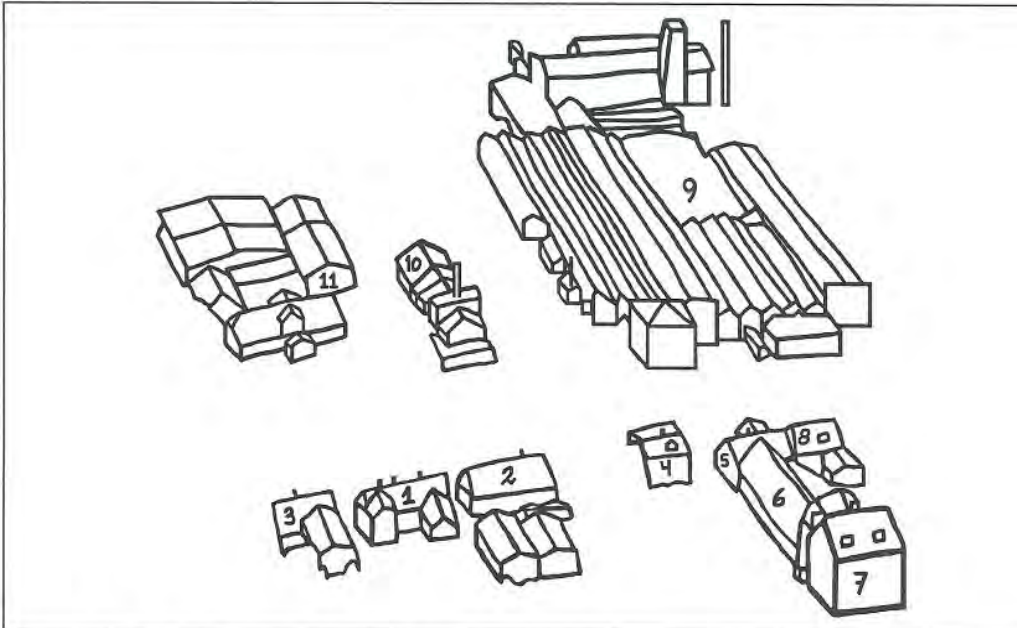
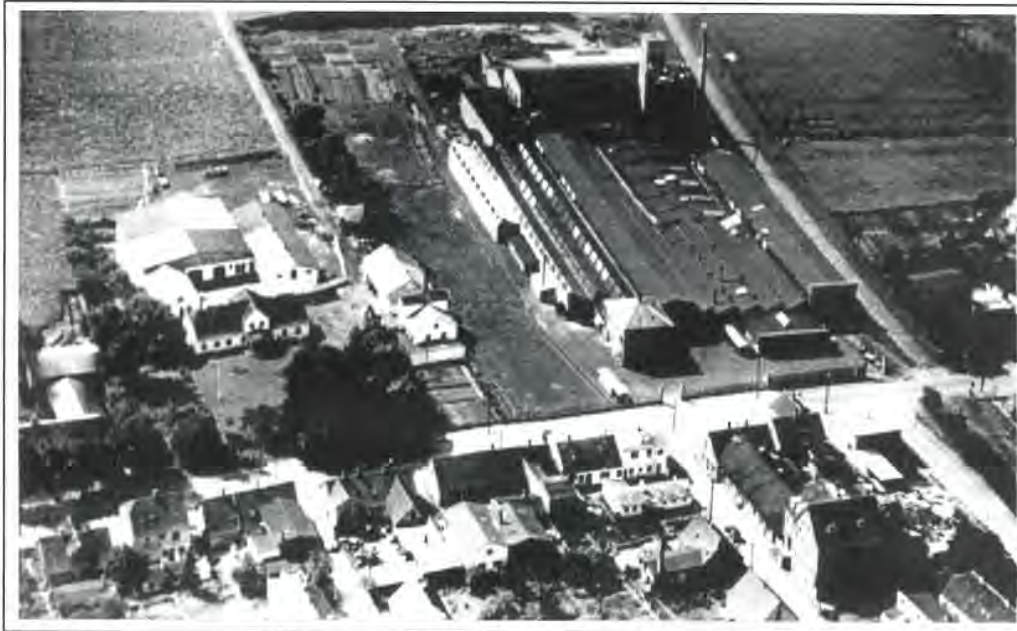
Eleverne i Teknisk Skole, Christian Larsen fortæller:

Knægtene som gik i teknisk skole, var nogle raske drenge. Man lavede mange drengestreger. I Industribygningen havde Hr. Skade fra Hillested, danseskole. Når eleverne gik til skole om aftenen, var der altid en, der slukkede for lyset i salen, hvor der blev danset. Lyskontakterne en seks, syv stykker sad ovenover hinanden, så de var nemme at afbryde på en gang. Fru Skade kaldet, "Skademutter" satte sig engang på lur. Hun havde smurt sin finger med noget sort stads, og sprang frem, da drengen kom ind. Han fik en streg i hovedet. Lidt efter kom Skademutter op i skolen, og bad ingeniør Hagen om lov til at kigge ind i klassen. Alle drenge var nyskurede i ansigterne og Hagen sagde; Jeg har kun gode drenge i min klasse. Der skal mere kød på den historie, fru Skade, en anden gang.

Når der var fest i Industribygningen og bestyrelsen havde fået nogle bajere, sneg eleverne fra teknisk skole sig ind, og huggede is fra boksen, for der var ikke nogen der kunne høre dem.

Købmandsgaarden engang i midten af trediverne. Benzinstander opsat 1924 og selvvalgsautomat foran forretningen. Originalfoto hos forfatter venligst doneret af købmand H. Henningsen.

Luftfotografi af Holeby stationsby fra ca. 1937. 1: Købmandsgaarden (huset er kraftigt ombygget og huser i dag Holeby Posthus) bemærk chervoletlastbilen er på vej ned af Nørrevej. 2: Snedker T. Nielsens ejendom. 3: Konditor Rasmus Nielsens (kage Rasmus) ejendom. Senere konditor H. Hansen. 4: Magasin "Zu-Carl" og senere Banken for Rødby og Omegn nu Unibank. 5: Forsamlingshuset senere Industribygningen og biografen (nedrevet i dag Lollands Sparekasse). 6: Mellembygningen der en overgang husede Folkebiblioteket for Holeby og Omegn (nedrevet i dag parkeringsplads). 7: Teknisk Skole senere beboelse og tandlægeklunik. 8: Skomager Helvigs ejendom senere elektriker André. 9: Holeby Maskinfabrik, "Dieselen" (ombygget og udvidet flere gange nu MAN & B&W). 10: Holeby Bryggeri i dag nedrevet og har givet plads til Dieselens udvidelse, forhøve henligger i dag som grønt anlæg. 11: Holebygaarden i dag nedrevet har ligeledes givet plads til Dieselens udvidelse. Affotografi af originalfoto ved Rosa Engholm Petersen foretaget af Ove Nielsen, Lolland Falsters Stiftmuseum Aug. 1974.

Brugsen bliver til købmandsforretning:

Det fortælles, at Rasmus længe havde ønsket at købe Brugsen af dennes bestyrelse. Skræddermester Georg Jørgensen sad som formand for Brugsforeningens bestyrelse. Bestyrelsen var imidlertid ikke interesseret i at afhænde forretningen. Rasmus købte i stedet ejendommen, Østervej 7 matrikel nummer 19l den 14. Juni 1922. Han meddelte Brugsens bestyrelse, at han agtede at åbne en købmandsforretning i ejendommen på Østervej 7, 100 meter fra Brugsforeningens forretning.

Denne pression resulterer i, at Rasmus får sin vilje, og skriver købekontrakt med Brugsforeningens bestyrelse om at erhverve ejendommen matrikelnummer 19x, Østervej 15. Købesummen aftales til 35000 Kr. Købesummen var fremkommet ved følgende regnestykke: [Fast ejendom 20000 Kr., 5000 Kr. for butiksinventaret og 10000 Kr. i vederlag for overdragelsen af den i ejendommen drevne forretning. Varelageret der findes i forretningen på tiltrædelsesdagen overtages af køberen til dagspris, og opvejning skal snarest finde sted. Af særlige servitutter på ejendommen påhviler det ejendommen at vedligeholde og renholde rørledningen i den nordre grøft på Nysted - Rødby landevejen udfor ejendommen.]

Den 9. December 1922 skrives der endeligt skøde på ejendommen mellem Brugsforeningens bestyrelse som sælger og købmand Rasmus Nielsen som køber. Brugsforeningen var hermed blevet til købmandsforretning. Grunden til at Rasmus først forsøgte at købe Købmandsgaarden i 1922, skyldes formentlig ophævelse af købstædernes afstandsbestemte handelsmonopol, det såkaldte læbælte- fænomen, opløses i 1920.

Holebygaarden og Bryggeriet:

I Maj måned 1921 laves der en panteobligation mellem V.P. Ebbe og Thorkild Johansen.

Juni måned samme år skriver Th. Johansen Skadesløsbrev angående Holebygaarden og Bryggeriet. [Til skadesløs Sikkerhed for ethvert beløb som D. Herrer Forpagter A. G. Jessen, Nielstrup, Sognefoged Lars Johansen, Herritslev, Automobilhandler O. C. Andersen, Maribo, Uddeler R. Nielsen, Holeby, Murer L. Antonsen, Holeby og Proprietær V. P. Ebbe, Anderstrupgaarden, maatte komme til at betale for underskrevne Proprietær Thorkild Johansen, Holebygaarden, i Anledning af deres Kautionsforpligtigelse for mig for et Laan i Disconto og Laanbanken i Maribo stort 50.000 Kr. skriver Halvtredsindstyve Tusinde Kroner, giver jeg dem herved for nævnte Beløb med Renter og Omkostninger oprykkende Prioritet og Panteret i min Ejendom skyldsats under Holeby By og Sogn]

Herefter er panteretten beskrevet. Den gælder alt værende på ejendommen samt afgrøder.

Den 22. August 1922 sælger brygger Thorkild Johansen Holebygaarden og Bryggeriet matrikelnummer 12a og 12m til uddeler Rasmus Nielsen. Ejendommen med matriklen 32n sælges sammen med de andre matrikler. [Salget omfatter Ejendommens rette Tilliggende af Jorder med derpå værende Bygninger, hvorunder Bryggeriet, alt mur- søm- og nagelfast Tilbehør, hvorunder Komfur, Kakkelovne, Kedel, Hegn og Plantning, fastsiddende elektriske Lamper og Kroner. Endvidere medfølger Gødning alt til Ejendommen Hørende Inventarium, derunder Redskaber, Maskiner, Vogne, Ølvogne, Øltræer, og sagt alt Hvad der hører til Ejendommen og Bryggeriet. Endvidere medfølger al Avl og Afgrøde samt al Besætning og Halvdelen af høns og Kyllinger. Sælgeren beholder sit private Indbo samt sine til privat Brug hørende Kar og Ballier. Brændslet medfølger undtagen et Læs Brænde. Sælgeren beholder en Gris paa ca. 200 Pund. Tre opredte Karlesenge medfølger.]

Købesummen var 195.300 kroner. En af de mere interessante servitutter siger, at sælgeren forpligtiger sig til, ikke at drive handel med Øl i Holeby og Omegn.

Sagfører Petersen har ydet et lån til tidligere ejer Johansen, som Rasmus overtager.

Rasmus sælger allerede igen Holebygaarden med Bryggeri matrikelnummer 12a og matrikelnummer 12m samt huset på Madsensvej 6 matrikelnummer 32n den 21. Oktober 1922 til rentier J. Clausen Troelsby. Salget omfatter ud over bygninger med alt mur-søm og nagelfast endvidere: [Komfur, Kakkellovne, Kedler, elektriske Lamper og Kroner, Maskiner, Redskaber, Vogne, Øltræer, Avl og Afgrøder, Besætning og Gødning.] Holebygaarden var skyldsæt til hartkorn: 6 ønder, 6 skæpper, 3 fjerdingkar. Salgssummen fastsattes til 64.300 kroner.

Lidt gammeldags hovedregning siger, at denne handel har været et særdeles dyrt bekendtskab. Tabet på disse tre matrikler har været 131.000 kroner. I købsregnskabet fra August er der et stort lån på 64300 kroner, resten er mindre lån og pantebreve samt betalinger for de grise der var på ejendommen. Rasmus har således slæbt videre på de andre mindre lån og pantebreve.

Holeby Biografteater

(Industribygningen)
1933

Fredag den 27. Januar }
Søndag » 29. » } Kl. 7 $\frac{1}{2}$ pr.

**Han stod i
Røg og Damp**

med
**Buster
Keaton**

Efter de talrige Krigsfilm er det en fornøjelig Oplevelse
at se denne Keatonkomedie, der handler om en ung »Heltes
ufrivillige Deltagelse i det store Verdensopgør.

Sædvanlige Billetpriser.

Man var vist ved at være træt af krigsfilm i starten af trediverne. Biografprogram for Holeby Biografteater i Industribygningen. Kopi af original ved Lokalhistorisk Arkiv for Holeby Kommune.

Det "levende Billedapparat":

I December 1922 får Haandværker og Industriforeningen et tilbud på et levende billedapparat fra generalrepræsentant for Ernemann Werke i København. Tilbuddet lyder på 1600 Kr., og man besluttet at tage imod tilbuddet. Det vedtages samtidig, at der indrettes en biograf i Industribygningen snarest muligt. Biografen havde til huse i mellembygningen med indgang fra Skolevej.

Åbningsforestillingen i biografteatret holdtes d. 25. Januar Kl. 7½. Foreningens medlemmer havde på denne aften gratis adgang. Pressens repræsentanter og skolekommissionerne i Holeby-Bursø, Taagerup-Torslunde og Fuglse-Krønge sogne blev også indbudt til åbningsforestillingen. Dagen efter afholdtes en offentlig forestilling. I starten var der forestilling hver uge om Tirsdagen.

Der var stor søgning til biografteatret og allerede i Marts måned, blev det vedtaget at nedsætte billetpriserne i biografen for børn til 35 øre incl. skat for de første rækker med bænke uden rygstød. Man budgetterede med et overskud på 2000 kroner for regnskabsåret 1925. For regnskabsåret 1926 var der budgetteret med et overskud på 2500 kroner.

Det levende billedapparat kunne kun vise stumfilm, og da Biografen var en succes, besluttede man i August måned 1931, at anskaffe et Tale og Tonefilmsanlæg til Biografen. Udgiften til et sådan "nymodens" apparat blev anslået til at være 5000 kroner. Anskaffelsen skulle finansieres ved kautionslån, hvor medlemmerne af Haandværker og Industriforeningen kautionerede dog under forudsætning, at lånet kunne afdrages over en 5 årig periode. Det var biografudvalgets opgave at sørge for indkøbet af anlægget.

Pensioneret værkfører, Christian Larsen husker følgende fra stumfilmens tid: Ingeniør, Mastrup sang engang: Stenka Rasin samtidig med at Valborg, afkogerens datter spillede klaver til. Det blev der talt om i byen længe efter.

Else Mikkelsen (datter af "Peter Kusk") kom også i biografen dengang. Else husker en dame ved navn Tonny (som ung Nielsen), hun boede dengang på Sortevej og flyttede senere ned til Torslunde på et lille husmandssted. Tonny havde sin faste plads på balkonen, så kunne hun se ud af vinduet, hun sagde: 'Så ka ja se vajret te når ja ska hjem'. Pladsen på balkonen var hendes, sad der en person, når hun kom, måtte vedkommende pænt fortrække. Tonny kunne godt finde på at få drengen, der solgte slik og frugt i pausen til, at stikke en pære op til hende på balkonen. Stumfilmene fik også klare og højtlydende kommentarer oppe fra balkonen. Tonny var dog ikke den eneste, der havde kommentarer til filmene. På balkonen sad ofte "Blik-Valde". "Blik-Valde" var søn af blikkenslager Jørgensen, som en overgang havde forretning Østervej 9. Kommentarerne og latteren kunne være så dominerende, at Blik-Valde generede de andre biografgængere.

Udvalget af film i biografen var stort, men biografgængerne var ikke altid tilfredse. I foråret 1932 klager man til biografudvalget, og beder om, at der må komme flere danske film.

Udover det nye film og lydanlæg forbedres biografen løbende. Biografdirektør Klinke, Nakskov fremsætter i 1934 et tilbud til Haandværker og Industriforeningen om, at købe alle stolerækkerne i hans biografteater for 1000 kroner. Tilbuddet accepteres, og således kom der nyere siddepladser i biografen.

Billetpriserne justeres igen i Oktober 1936. 50 øres billetterne bortfalder således, at der fremover kun kan købes billetter til 1 krone og billetter til 35 øre.

For året 1937-38 budgetterer man med et overskud på 4500 kroner, og for året 1938-39 ligger tallet på 5000 kroner. Man havde igennem flere år i biografudvalget diskuteret muligheden for, at uddanne en reserveoperatør til biografen. Det vedtages at uddanne Henry "Ford" Jensen til dette hverv. Han er således med udgangen af 1937 uddannet til at kunne træde i stedet for den daglige operatør ved ferie eller sygdom.

Rasmus Nielsen solgte en overgang billetter i biografen. Christian Larsen husker, at eleverne fra Teknisk Skole, som kunne få billige billetter til 35 øre, ofte ventede til filmen var igang, før de gik hen til billetlugen. De fik altid samme besked, når det var Rasmus, som sad der, han sagde; Nå knægte smut i bare ind, filmen er jo igang. Medlemmerne af bestyrelsen skiftedes til at sælge billetter i biografen.

Hans E. Christiansen fortæller at man, hvis man var meget heldig kunne få lov at blive "chokoladere" for en aften i biografen. Det skete ved at vi fik udleveret chokoladen hos Rasmus Nielsen i Købmandsgaarden, hvor også regnskabet og de tiloversblevne varer blev afleveret efter forestillingen. En snor om nakken og en bakke på maven med varerne, var udstyret. Jobbet var eftertragtet, da man jo gratis kunne se filmen, og vi tjente da også et sted mellem 50 øre og en krone, husker Hans.

Bevidstheden om at købe dansk kommer til udtryk, da man i 1941 skal investere i et nyt filmanlæg til Biografen. Det vedtages at købe anlægget hos Bang & Olufsen. Søgningen til biografen var her under krigen stor; så stor, at man så sig nødsaget til at lave nogle reguleringer for at stille alle tilfredse. Arbejdsløse får således ikke længere adgang til biografen på Tirsdage og Fredage med de billige 35 øres billetter. De 5 nederste rækker reserveres ligeledes til personer, der har købt 1 kroners billetter.

Allerede i 1942 tvinges man til at regulere billetpriserne igen. Denne gang er det staten, der skal have skat af billetpriserne. Man kræver 2/7 dele af prisen. Firmaet, der udlejer film til Biografen, ser sig også nødsaget til at hæve lejen for filmene. Man beslutter derfor at billetpriserne pr. 2 Marts skal have følgende priser: Voksen 1.25 kroner, Elever på Teknisk Skole og børn 50 øre, arbejdsløse 75 øre.

Folkebiblioteket:

I mange år havde Haandværker og Industriforeningen haft en læsestue i Industribygningen, hvor foreningens bøger var fremlagt. Man kunne også låne bøger i foreningen. En del af foreningens bøger var overtaget af den gamle "Læseforening for Holeby".

Bogudvalget var det organ, der styrede bogsamlingen i Industribygningen. Udvalget fremsatte i November 1923 forslag om oprettelse af et "Folkebibliotek for Holeby, Thorslunde og Taagerup Kommuner". Folkebiblioteket skulle have til huse i Industribygningen. Man enedes om, at få en ekstern bibliotekskonsulent, Hr. Banke til at komme og holde foredrag om et sådant nyt bibliotek. Skulle det vise sig, at der var interesse for et folkebibliotek, var Haandværker og Industriforeningen villig til at overdrage biblioteket sin bogsamling.

På et bestyrelsesmøde den 17. Marts 1924 meddeles det, at det nydannede "Folkebibliotek for Holeby og Omegn" lejer mellembygningen i Industribygningen. Den årlige leje udgør 400 Kr. med et årligt tilskud fra Haandværker og Industriforeningen på 175 Kr så længe lejemålet varer. Der gives samtidig tilladelse til to ugentlige udlånsaftener, hvilket i starten var bibliotekets eneste åbningstid.

Industribygningen blev også brugt til andre formål, således en privat syskole, der var ledet af konen til pedel Petersen fra Teknisk Skole.

Reimerstedet en fremsynet investering:

Den 16. Januar 1918 køber uddeler, Rasmus Nielsen og murermester, Ludvig Antonsen Reimerstedet af parcellist, Jens Hermann Reimer, matrikel nummer 27a. Ejendommen var skyldsatt til hartkorn: 3 skp. 0 fdk. 2 alb. Salget omfatter ud over hus, jord yderligere: [Kakkelovn, Komfur, indmuret Gryde (Gruekedel), fast Køkken og Spisekammerinventar, 3 Harver, 1 Plov, 1 Raderenser, Halvpart i Tromle, 1 stiv Vogn, 1 Hakkelsesmaskine, 2 Sække Saakorn (1 Havre samt 1 Byg), samt den Gødning der præsteres på Ejendommen i Tiden til November 1918.] Købesummen var 9400 kroner. Rasmus og Ludvig indfrie et lån hos Baroniet Sønderkarle, og de betalte rest: 8000 kroner kontant.

De to købere må have været meget interesseret i at købe ejendommen, for de indvilliger i følgende hæftelse på ejendommen: -Sælger (Reimer) forbeholder sig ret til

vederlagsfrit at bebo, bruge og benytte det på ejendommen værende hus med tilliggende have og gårdsplads indtil 1' November 1918.

-Fra 1' November 1918 har sælgeren ligeledes ret til at bebo, bruge og benytte de nævnte lokaliteter mod at svare køberen en årlig leje af 150 kroner, der betales halvårligt, denne ret ophører i November 1920.

-Ret til at benytte den solgte stive vogn indtil 1' November 1920, der forbliver på ejendommen.

Den 23. November 1922 køber Rasmus, murermester Antonsens halvpart i ejendommen således, at han nu er enejer af Reimerstedet. Ejendommen havde stadig samme størrelse som ved købet i 1918. Halvparten sælges for 2500 kroner. Ejendommen var vurderet til 11000 kroner.

Rasmus Nielsen sælger matrikel 27a til fodermester Jørgen Christensen Slemminge. De skriver købekontrakt den 1. April 1924. Ejendommen er skyldsæt for hartkorn: 3 skæpper, 0 fjedringkar, 2 album. Ejendommen sælges [med Tilliggende og Tilhørende af Bygninger alt mur- søm- jord og nagelfast Tilbehør, herunder Komfur, Kakkellovn, Kedel, Hegn og Plantning, Endvidere medfølger en Arbejdsvogn samt Redskaber.] Salgssummen var på 13.000 kroner. De 3000 kroner skulle falde kontant, resten betaltes over lån med 6% rente p.a.

Der udstedes skøde på ejendommen den 18. December samme år.

Reimerstedet eksisterer ikke længere (blev revet ned først i 40'erne), men lå der hvor der i dag ligger en telefoncentral ved siden af en stien, som fører til parcelhuskvateret Maglemose. Da jorden til Reimerstedet blev udstykket omkring 1934, boede der en dame, som hed Smith. Fru Smith var kogekone og hjalp til ved festlige lejligheder. Huset som var i bindingsværk og stråtækt, lå parallelt med Vestervej. I den østre ende af huset var der et portrum og bagud vinkelret på huset, var der en staldbygning.

Det fortælles at stedet fik navn efter en af sine tidligere ejere. J. Wolsing nævner i sin første bog om Holeby under matrikel nummer 27 skriver: Jens Reimers Hus (nu Jørg. Christensen). I folketællingen 1916 findes følgende: [Matrikel nr. 27a: Parcellist og Landmand, Jens Reimer (f. 11/8-1851) og Hustru, Sidsel Reimer (f. 17/4-1849).]

Matrikel 27a er i dag et stykke jord, der ligger bag husene på Vestervej med numrene 71 - 87. Matriklen ejes i dag af gården Annasminde. Den gamle matrikel 27 er altså blevet udstykket i en række mindre matrikler. Snedker Ove Pedersen husker, at han ved købet af byggegrunden lånte pengene i Diskonto og Laanebanken ved denne lejlighed, var det Rasmus der ordnede papirerne sådan uden videre. Byggegrunden var matriklen 27d. Prisen var 75 øre pr. kvadratalen.

Rasmus og Ludvigs store interesse i at købe Reimerstedet i 1918 på trods af de "hårde vilkår" kan umiddelbart være vanskeligt at forstå. Vilkårene, altså de hæftelser Jens H. Reimer fik tinglyst på ejendommen, var jo meget fordelagtige for ham selv, men bestemt ikke for køberen. Ejendommen har ikke givet meget afkast af sig i de første par år Rasmus og Ludvig ejede den. På den tid voksede Holeby med eksplosionsagtig hast. Der var ikke meget fri jord ud til hovedgaden, Vestervej/Østervej, og byggegrundene ud til hovedgaden var jo de mest attraktive. Købet af Reimerstedet var utvivlsomt gjort med henblik på enten, at vente til prisen på den samlede ejendom var steget fordelagtigt meget eller, at udstykke jorden i mindre byggegrunde. Ejendommen alene blev da også en del mere værd: 3600 kroner fra køb til salgstidspunktet, det var mange penge dengang. Huset på grunden var et ældre stråtækt hus, som ikke var særlig attraktivt, så det kan kun være jorden, der var skyld i værditilvæksten.

Blyanttegning af Reimerstedet eller Reimerhuset som står anført på tegningen. På tegningen står der ligeledes: Fra dagligstuen. Tegningen er udført af en af genboerne på Vestervej. I midten af tegningen griber vinduessprossen forstyrrende ind i udsigten fra dagligstuen. Formentlig eneste eksisterende billede af Reimerstedet. Årstal ukendt. Kopi af original ved Lokalhistorisk Arkiv for Holeby Kommune.

Diskonto og Laanebanken i Mariboes Holeby Filial:

I en lang årrække efterlyste oplandet til Maribo en mulighed for at få opretter bankafdelinger lokalt. Diskontobanken⁶ besluttede derfor i sommeren 1925 at åbne afdelingskontorer i Østerby og Vesterby på Fejø, på Femø, i Kældernæs, og i efteråret 1925 åbnedes afdelingskontoret i Holeby med købmand Rs. Nielsen som bestyrer. Disse 5 afdelingskontorer var bankens første filialer, og de tilførte banken mange nye kunder.

Erindringslisten for Holeby i Lolland Falsters Stifttidende i 1920'erne oplyser følgende: [Diskonto og Laanebanken i Maribo Kontoret er aabent hele Dagen.]

Ove Pedersen fortæller, at man i Holeby havde en spareforening, der hed: Julens Glæde. Foreningens formål var ugentligt, at indkassere penge hos folk (navnlig de ugelønnede) ved, at sælge værdimærker med pålydende fra 50 øre og op til 5 kroner. Dette foregik hele året, pengene blev sat ind på en samlekonto og lige før jul, blev folks konto gjort op, og de fik pengene udbetalt. Det samlede beløb var typisk på ca. 120 kroner. Foreningen brugte altid Diskonto og Laanebanken hos Rasmus Nielsen. Bestyrelsen for foreningen samledes gerne ved juletid hos Rasmus for at lave regnskab. Foreningen var meget velset blandt byens handlende, da de jo derved kunne påregne at øge deres omsætning.

Parti fra Holeby Gæstgivergaard taget omkring 1925. Til højre i billedet stationsbygningen. Til venstre i billedet Holeby Gæstgivergaard. Bag Gæstgivergaarden ses taget af Teknisk Skole. Kopi af originalfoto ved Lokalhistorisk Arkiv for Holeby Kommune.

Besøgene på Gæstgivergaarden:

Rasmus kom meget på Gæstgivergaarden. Gæstgivergaarden var en stor kunde hos Rasmus, så det var naturligt at slå sine folder der. Der kom mange af byens borgere. Det kunne ofte gå hedt til når krostuen eller slyngelstuen besøgte. Ejeren af Krusegaard var således en flittig gæst i krostuen. Han kørte gerne med sin lille vogn med en hest spændt for ned til Gæstgivergaarden. Når man kom ud på de små timer, hændte det, at manden blev så fuld, at han måtte læsses op i sin vogn. Rasmus foretog lejlighedsvis dette hverv. Hesten fik så et klask i bagdelen, og fandt så selv vejen hjem til Krusegaard med sin herre.

I tyverne og starten af trediverne tilbragte man gerne nytårs aften på Gæstgivergaarden. En gang til nytår var der en flok unge mennesker, der havde lavet så meget ståhej, at de var blevet smidt ud. De kvitterede ved at kaste et kanonslag ind af døren. Rasmus sprang prompte hen ovenpå kanonslaget. Eksplosionen var så kraftig, at hælene røg af hans sko og fløj gennem lokalet. Rasmus kunne også selv finde på narrestreger på disse nytårsaftener på Kroen. Følgende eksempel viser tydeligt hvordan; han tog engang en pose mel med på Gæstgivergaarden. Denne pose mel indeholdt øverst klejner som Marie havde lavet. Nedenunder var der mel, og i bunden lå et passende kanonslag. Luntten stak ud gennem et lille hul i siden. Rasmus stillede posen med klejner på bordet, og tændte en cigar, han rejste sig, satte ubemærket cigaren til luntten og sagde; Jeg henter lige en omgang bajere. Selskabet må have set ret morsomme ud sådan helt kridhvide overalt.

Fugleskydningsforeningen:

Rasmus sad i bestyrelsen i Fugleskydningsforeningen. Det var en meget populær forening dengang. Det hændte ikke så sjældent, at Rasmus kom sent hjem fra fugleskydning, det skete desværre ofte når Marie havde lavet ekstra god mad. Rasmus var hummerrød i hovedet, og

det var bedst at lade ham være i fred, når han havde det sådan. Marie måtte meget ofte lægge Rasmus i seng efter "hans udflugter", da han ofte ikke selv var i stand til at gå i seng.

Fugleskydningen var en byfest. Festen varede fra Lørdag formiddag til sent Søndag aften. Det var som tidligere antydte ikke sjældent, at disse arrangementer var en meget "våd affære".

Skytterne skød fra et telt i Gæstgivergaardens have, som vendte ud mod Nøbøllegårdens marker. Træfuglen som man skød til mål efter, var placeret på en høj stang. Fuglen havde påsatte kløer og vingefjer, som var smedet i jern. På selve kroppen var der fæstnet nogle jernplader. Pladen midt på fuglen, brystpladen, skulle rammes, så var man skyttekonge. For at blive fuglekonge, skulle en del af fuglen, med det forudtagede nummer skydes ned.

På pladerne var der numre. Disse numre kunne man gætte på, ved at betale to kroner pr. styk. Der var tyve af disse numre. Den nye fuglekonge måtte investere i en sølvplade, som blev graveret med dennes navn, og blev derefter påsat bæltet med navnepladerne på de tidligere års fuglekonger. Fuglekongen havde ret til at bære bæltet indtil næste års fugleskydning.

Lørdag klokken 12.00 var der frokost. Om aftenen var der fest for nummertagerne. Søndag eftermiddag var der fest for børnene, og om aftenen var det forældrenes tur til at feste.

Træfuglen, der brugtes til fugleskydningen, blev i mange år lavet af bødker Pedersen på Maribovej. Sønner fortsatte med at lave fuglen til fugleskydningen, efter han overtog sin fars forretning.

I en del år havde Rasmus den opgave at lave de kanonslag, der var afslutningen på årets fugleskydning.

Bødker Pedersen:

Peder Pedersen f. 6/11-1854, var en rigtig hverdagsmand. Han havde træben, da han engang var kommet galt afsted. Han var gift med Kirstine f. 20/9-1859, de havde en datter, Johanne f. 21/9-1892 og en søn, Peder f. 9/12-1900. Familien boede på Maribovej 30. Fugleskydningen havde Pedersens interesse, da han selv var en habil riffelskytte. Han vandt ofte lokalt, men var så dygtig, at han blev udtaget til en skydekonkurrence i Stockholm. Der fortælles en morsom historie om Pedersens tur til Stockholm. Turen til Stockholm foregik med tog. Pedersen fik selskab af en herre i sin kupe. De talte længe sammen og ved samtalens afslutning, gav manden Pedersen sit visitkort. Pedersen var ikke vant til den slags, og puttede omgående kortet i lommen. Ved ankomsten til Stockholm talte man sammen og udvekslede visitkort. Pedersen var ikke rådvild, han var jo i besiddelse af et visitkort. Han gav kortet væk, og efter dette hilste folk meget højtideligt, bukkede dybt og gav ham ekstra opmærksomhed. Hvad Pedersen ikke på det tidspunkt vidste, var at visitkortet fra hans lomme kom fra en svensk friherre altså en slags adelsmand.

Murermester L. Antonsen:

Murermester Ludvig Antonsen f. 11/2-1882 boede i 1916 på Vestervej 31, senere opførte han den hvide villa med sortglaserede tegl på grunden ved siden af, Vestervej 33. Antonsen var en mand der havde magt. Han havde meget murerarbejde i byen. Hans Christian Jørgensen kaldet "H.C.", Annasminde stod bag Antonsen, og han var en af de pengestærke i Byen. Antonsen gik for at være noget af en "bisse", han havde temperament, og var resolut, men var et godt menneske. Ludvig var gift med Johanne f. 23/3-1882, hun havde sukkersyge. På grund af sukkersygen, kunne hun ordineres billig brændevin som medicin. Medicinen kom ofte murermesteren til gode - det er trods alt bedst at forebygge. Ludvig og Johanne havde

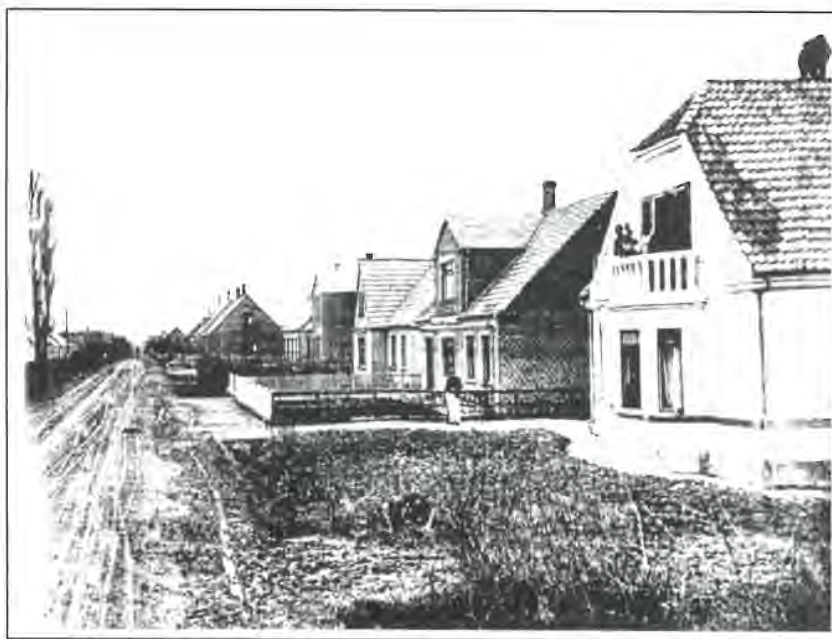
seks børn. De tre ældste hed: Karen, Holger (som også blev murer) og Bodil. De tre yngste hed: Erik, Knud og Kaj.

Der er fortalt mange historier om Antonsen. Det fortælles, at Antonsen engang, da en af hans murerarbejdsmænd fra Nørrevej var syg, kom med mad til ham hver dag, indtil han var rask igen.

En aften Antonsen gik hjem fra Gæstgivergaarden efter at have læsket ganen. På vejen forbi magasininformand Jørgensens nye rødstensvilla, som Antonsen var ved at opføre, mente han at det arbejde sønnen, Holger og svenden, Hother havde lavet ikke var godt nok, det var skævt. Det kunne han ikke stå inde for, så iført sit pæne tøj, væltede han den nymurede mur med de bare næver. Om det var måneskinnet eller Antonsens opløftede tilstand melder historien ikke noget om, men der blev talt med store bogstaver til de to unge murere dagen derpå.

Pensioneret værkfører, Christian Larsen husker følgende episode fra sine drengeår: En nytårsaften var vi inviteret til nytårstorsk hos Antonsens. Værten lagde sig som sædvanlig på sofaen for at få sin middagslur, hvilket skete uanset om, der var gæster eller ej. De tre mindste drenge legede på gulvet. De pralede med deres nyindkøbte fyrværkeri. Knud den yngste tændte en "skrubbudse" ved den åbenstående kakkelovn, og smed den ned i kulkassen. Resultatet et drøn, kulstykket og støv ud over hele stuen. Handlingen blev omgående belønnet, Ludvig tog fat i den nærmeste Kaj, og fejede ham et par på hovedet med ordene; Så ka vi måske få en smule ro. Kort efter hørtes igen en højlydt snorken bag Lolland Falsters Venstreblad.

Rasmus og Antonsen var meget gode venner. De havde flere lighedspunkter, man lagde mærke til dem i Holeby dengang. Rasmus kom meget tæt ind på livet af Antonsen, da de sammen lå i Sikringsstyrken i 1916 i København.

Murermester L. Antonsen stående i indkørslen til sin villa Vestervej 33. På altanen fru Johanne Antonsen og ældste datter Karen med lillesøster Bodil på armen. Bemærk de dybe hjulspor i Vestervej, som dengang var grusvej. Huset er opført af Antonsen selv og har på højre side Annaminde som nabo. Huset tilhører i dag skolelærer Wolff. Kopi af originalfoto ved Christian Larsen.

Sagfører Petersen:

Sagfører Chr. Petersen var fra Rødby. Han var borgmester i Rødby fra 1925 til 1937 for de Konservative. Samtidig med sit borgmesterembede passede han sin sagførerforretning. Han havde kontortid hver Torsdag mellem klokken 2 og 4 på Gæstgivergaarden. Christian var ungkarl. Han blev først gift som ca. 70 årig med den dame, der sad på hans kontor i Rødby. Han ordnede de fleste sagførerforretninger i Holeby. Mange privatpersoner var hans klienter, men han ordnede også Elværkets papirer. Petersen hørte ligesom de ovenfor nævnte til typen der ikke gik af vejen for selskabelighed.

Firkløveret:

Murer Antonsen, Proprietær Ebbe, Sagfører Petersen og Rasmus tog ofte ud for at ture. Det hændte også, at de fik et slag kort på Kroen. De var kendt som "byens matadorer".

Bunden af pengekasten er synlig:

"Eventyret" med Holebygaarden betød for Rasmus, at han aldrig igen kom rigtigt oven vande rent økonomisk. Tabet ved salget af Holebygaarden var simpelthen for stort til at Rasmus kunne dække det ad normal vej samtidig med, var han ikke god til at sige nej, hvis der var mulighed for at lave en eller anden form for handel.

Rasmus var nødt til at sælge næsten alt, hvad han ejede for "at holde skindet på næsen". Situationen var svær, men løstes ved at Rasmus solgte Købmandsgaarden samt Østervej 7 til sin søn, Knud, som på dette tidspunkt stadig bor i Holeby. I handlen indgik også alt butiksinventaret, lastbilen, kontormøbler, private spise og dagligstue samt sengemøbler med sengeklæder. Knud overtog dermed de lån, som stod i de to ejendomme. Handelen foregik den 5 Maj 1927 og prisen for de to ejendomme var 45.000 kroner; løsøret solgtes for 30.000 kroner. Marie tiltrådte med sin underskrift handelen.

I praksis fortsatte livet i Købmandsgaarden som før. Rasmus fungerede stadig som købmand, og han og Marie blev boende i huset.

Historien om Nysted Hotel:

Det var i forsommeren 1927, at firkløveret var kommet til Nysted. På vej ud til Nysted havde man fået et par genstande, og det var ved at blive sent. I Nysted endte man på Nysted Hotel, hvor Rasmus bad om at få serveret en omgang øl. Tjeneren afslog, da han mente det var for sent, og derfor ikke ville servere mere. Rasmus lod sig ikke stille tilfreds med dette svar, og bad om at tale med ejeren, som dengang var Hotelejer F. C. Hemmingsen. Hemmingsen var af samme mening som tjeneren og ville heller ikke servere mere denne aften. Rasmus var kendt for at kunne have temperament, når han var beruset og sagde derfor: Så må vi sgu købe stedet. Slutseddel blev udfærdiget på stedet af sagfører Petersen sådan at Rasmus stod som køber af Hotellet. Efter dette var på plads, blev tjeneren hidkaldt, og Rasmus sagde: Du kan godt forsvinde, du er fyret, da du ikke engang kan komme i tanke om at servere noget øl.

Det er den historie, som jeg har fået fortalt både af familie og af de ældre borgere, jeg har talt med. Historien har haft lidt forskellig karakter, men hovedtrækkene har været de samme. På baggrund af denne historie, satte jeg mig for at undersøge, om der var noget om sagen. Første skridt på vejen var et besøg på Lokalhistorisk arkiv i Nysted. Registranten over Huse i Nysted blev undersøgt, og jeg blev mildest talt paf, da jeg ikke fandt min oldefader som tidligere ejer af Hotellet, men derimod hans ældste søn, Niels Alfred Nielsen. Var der lavet en fejl i registranten? Eller var der noget, jeg ikke var klar over? Disse spørgsmål fik mig til at grave mig ned i sagen.

Den sande historie om Nysted Hotel:

Som tidligere beskrevet blev der denne sene aften skrevet en slutseddel, eller nærmere en foreløbig slutseddel på Nysted Hotel mellem Rasmus som køber og F. C. Hemmingsen som sælger.

Rasmus's økonomiske situation har dog været så anspændt, på grund af hans tidligere handel med Holebygaarden og salget af sine ejendomme til sønnen, Knud, at han ikke har været i stand til at kunne stille med tilstrækkelig sikkerhed, til at kunne købe hotellet. Bordet fangede, når man havde sat sin underskrift på et sådant dokument, så for at redde situationen og æren, lykkedes det Rasmus at overtale sin ældste søn til at træde ind i stedet som køber. Alt dette foregik i stilhed, ingen opdagede nogensinde, hvordan det hang sammen, og folk i Holeby troede, at Rasmus havde købt hotellet. Folk kan da heller ikke have haft grund til at tro andet, hvilket mine senere undersøgelser også har vist.

Den 10. Juni 1927 skrives der betinget skøde på Nysted Hotel, matrikelnummer 154a og matriklen med nummeret 148b, mellem sælger hotelejer F.C. Hemmingsen, Nysted og køber købmand Niels Alfred Nielsen, Holeby. De to matrikler havde et samlet areal på 3574m². Hotellet var skyldsat for: 1 skæppe og matriklen 148b for 1/4 Album. Handelen gjaldte ejendommen med bygninger derunder kakkelovne, komfurer osv. I handelen indgik også alt til hotellets drift såsom: Service, dækketøj m.m. Købesummen var 135.830,82 Kr. Det endelige skøde udstedes den 18 Juni, med samme pålydende som det betingede skøde.

Ansøgningen til Overbevillingsnævnet:

Ved en ren tilfældighed opdagede jeg på Marie og Rasmus's vielsesattest en påtegning med stempel fra Overbevillingsnævnet. Denne påskrift bragte følgende frem i lyset:

[Til Overbevillingsnævnet.

Underskrevne fhv. Købmand Rasmus Nielsen, der, som det fremgaar af den i Afskrift vedlagte Lejekontrakt af 27 d. M., at Hotelejer Alfred Nielsen, Nysted, har lejet Ejendommen Matr. Nr. 154a og 148b af Nysted Købstads Bygrunde, Nysted Hotel kaldet, bl. a. paa det Vilkaar, at jeg erhverver fornøden Adkomst med Ret til Udskænkning af stærke Drikke - til Fortsættelse af Hotellets Drift, tillader jeg mig her at ansøge om, at der i Henhold til Beværterlovens paragraf 21 maa blive meddelt mig Bevilling til at drive Beværtning med Ret til Udskænkning af stærke Drikke i Ejendommen; det bemærkes herved, at jeg er afskaaret fra at opnaa saadan Adkomst af Bevillingsnævnet, idet det ifølge Købstadens Beværtervedtægt tilladte Antal Beværtninger med Ret til Udskænkning af stærke Drikke er overskredet.

Til Støtte for mit Andragende skal jeg tillade mig at anføre følgende: Nysted Hotel blev i 1919 købt af Carl Jensen, nu Direktør for Jernbanehotellet i Nykøbing F., solgt til Hotelejer F.C. Hemmingsen, der til Sælgeren udstedte 2 Obligationer paa henholdsvis 50.000 Kr. og 32.000 Kr. Paa begge disse Obligationer underskrev jeg som Selvskyldnerkautionist. Da det i de seneste Aar er gaaet stærkt tilbage for F.C. Hemmingsen, at han i Maj Maaned d. A. maatte standse sine Betalinger under saadanne Forhold, at han ikke kunne tilbyde sine Kreditorer nogensomhelst Ordning, (og ingen har villet risikere de med en Konkurs forbundne Omkostninger) krævede Jensen, at jeg som Selvskyldnerkautionist, skulde indfri de 2 ovennævnte Obligationer.

Under disse omstændigheder saa jeg mig nødsaget til at akceptere det Tilbud, der blev stillet mig, at overtage Hotellet for de deri indestaende Prioriteter, ialt ca. 135.000 Kr., og min Søn Alfred Nielsen har nu ved min Hjælp købt Hotellet ved Købekontrakt af 10 Juni 1927. Da han imidlertid kun er 23½ Aar, og saaledes ikke selv kan faa Bevilling til at drive

Hotellet, har jeg lejet det af ham, og ønsker saaledes at erholde den til dets Drift fornødne Adkomst.

Hotellet er det ældste og har altid været det førende Hotel i Købstaden, og jeg føler mig overbevist om, at det skal lykkes mig at føre Hotellet videre som et I' Klasses Hotel, saaledes at min Søn, naar han bliver 25 Aar og kan faa Bevilling, her kan faa en Levevej. Han bor paa Hotellet, og vil sammen med sin Hustru stadig deltage i det daglige Arbejde.

Jeg tillader mig at henvise til vedlagte Erklæring fra den tidligere Ejer af Hotellet, F.C. Hemmingsen, hvorefter denne har erklæret sig villig til for bestandig at nedlægge sin Adkomst, under Forudsætning af, at den ansøgte Bevilling meddeles mig.

Vandelsattest samt min Daabsattest, der bedes tilbagesendt, vedlægges. Svar paa denne Ansøgning bedes tilstillet Sagfører s. Bøgelund Thomsen, Nysted.]

Denne ansøgning dokumenterer ikke direkte hvad der rent faktisk skete, men viser dog tydeligt at sønnen Alfred er ejer af Hotellet. Rasmus har tydeligvis smukseret sandheden for at opnå bevillingen, som uden tvivl har været nødvendig for at drive hotellet videre.

Alfred og hans hustru Ellen drev hotellet fra Juni 1927 til Maj 1929. På Nysted Hotel var der 12 pensionærer, som skulle have varm mad hver dag. I sommeren 1927 var der en husjomfru til at lave maden, men hun rejste kort tid efter. Ellen skulle derefter selv lave maden til både pensionærer og til spisekoret i selve hotellet. Arbejdet var for stort, det var svært at overkomme dette, husker Ellen, og fortjenesten var ikke særlig stor, så Alfred og Ellen besluttede at sælge hotellet.

Den 1 Maj 1929 skrives der skøde på matriklerne 148b og 154a Nysted Hotel. Købmand Niels Alfred Nielsen som sælger, og Georg Mikael Rønne som køber. Salgssummen opgøres til 130.000,00 Kr.

Købmand Rasmus Nielsen er medunderskriver som selvskyldnerkationist for sælgers opfyldelse af omtalte handel. Ejendommen er ved 6' almindelige vurdering ansat til en ejendomsskyldsværdi af 115.000,00 Kr.

Manufakturhandler Carl Nielsen:

Manufakturhandler Carl Nielsen kaldet "Zu-Carl" var Rasmus' nevø. Dette øgenavn fik han fordi, han yndede at kalde sin forretning, Magasin zu Carl (med associationer til Magasin du Nord). Det blev meget hurtigt til Zu-Carl i folkemunde. Carl var Rasmus' ældre søster, Maren Kirstine Nielsens søn. Den 3 September 1904 fødtes Carl i Marstal. Carls far Andreas Nielsen var skipper i Marstal. Da Carl var udlært hos manufakturhandler I. G. Jensen i Martstal, ville hans far have, at Carl skulle ud at se verden på samme måde, som hans søskende havde gjort det, de var alle sømænd. Andreas sejlede med Props, som var det afstivningsmateriale man anvendte i de engelske miner. Turen gik fra Finland til Skotland. I Skotland var Carl så i nogle år.

Efter at Carl kom hjem til Danmark igen, tog han til Holeby for at besøge sin familie, Rasmus og Marie. Han kom til Holeby den 15. Juni 1927 på en returbillet. Billetten blev aldrig fuldt udnyttet, for Carl blev i Holeby. Rasmus fik overtalt Carl til at overtage manufakturhandelen, Østervej 7. Carl blev viet i Holeby Kirke den 29. Oktober 1933 til Bodil Woldiderich, der var fra Bogense. Bodil og Carl blev viet i Holeby, da Carl jo havde boet der nogle år.

Carl skrev lejekontrakt med Rasmus på ejendommen, Østervej 7 den 22. Juli 1933. I 1934 byggede Carl 1ste sal på det halve af ejendommen. Det var lidt risikabelt, da det jo kun var et lejemål. Hvis lejemålet blev opsagt, ville investeringen tilfalde ejeren uden vederlag.

Carl kom meget i Købmandsgaarden, han kom godt ud af det med Rasmus. Både Carl og Rasmus var medlem i Haandværker og Industriforeningen i en årrække, og de talte derfor ofte om sager, der vedrørte foreningen.

Manufakturhandler Carl Nielsen (Zu Carl) siddende til venstre og købmand Rasmus Nielsen til højre i Købmandsgaardens gård. Foto fra 1935. Kopi af originalfoto ved Ellen Nielsen.

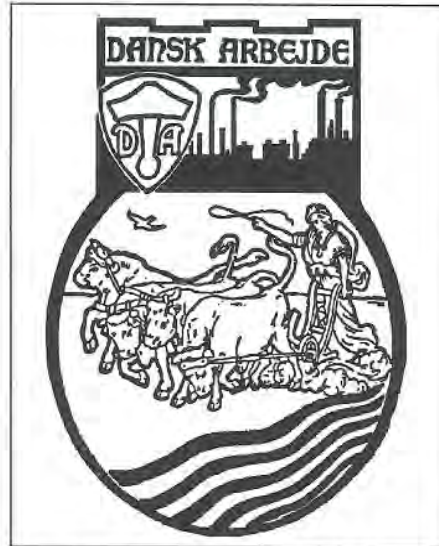
Formandstiden i Haandværker og Industriforeningen:

På generalforsamlingen Onsdag den 18. September 1929 er følgende 4 bestyrelsesmedlemmer på valg: Købmand Rs. Nielsen, ingeniør Justesen, bogholder Wæver, ingeniør Mastrup. Bogholder Wæver ønsker ikke genvalg, de resterende 3 medlemmer genvælges. På det efterfølgende bestyrelsesmøde Mandag den 23. September konstituerer bestyrelsen således: Købmand Rasmus Nielsen vælges til formand, næstformand bliver slagtermester A. Hansen, kassererjobbet varetages af ingeniør Justesen og til sekretær valgtes ingeniør Hagen. På dette møde besluttes det også, at afholde bestyrelsesmøder 1 gang om måneden i vinterhalvåret og i sommerhalvåret hver anden måned.

Rasmus var således blevet formand for Håndværker og Industriforeningen i Holeby. Formandstiden kom til at strække sig over 8 år. Efter generalforsamlingen 1937, meddelte Rasmus, at han ikke ønskede at genopstille som formand.

I 1932, 17-18 September afholdte Haandværker og Industriforeningen og foreningen Dansk Arbejde en basar. Basaren gav et overskud på 749.34 kroner. Dansk Arbejde fik 110 kroner.

Rasmus fik æren af at overrække ingeniør Justesen et diplom, der udviste, at han var blevet udnævnt til æresmedlem, på generalforsamlingen i 1934. Justesen havde haft sæde i foreningens bestyrelse i 25 år. I talen som Rasmus holdte for Justesen, takkede han bla. for Justesens udmærkede arbejde for foreningen.

Logo anvendt af foreningen Dansk Arbejde i 1931. Kopi af Lollandsposten 1931, Stiftbiblioteket i Maribo.

Foreningen Dansk Arbejde:

På bestyrelsesmødet den 10. December 1930 i Haandværker og Industriforeningen, meddelte formand Rasmus Nielsen: [at han har været til Møde i Nykøbing paa Opfordring af "Dansk Arbejde", Haandværker & Industriforeningen af Nykøbing. Det henstilles at vore Foreninger arbejder sammen med Nykøbing om Afholdelse af Foredrag og anden Underholdning, hvorved vor Forening kunde spare betydelige Beløb. Endvidere opfordres de mødte Formænd for Haandværker & Industriforeninger til, at søge oprettet lokale Afdelinger for "Dansk Arbejde". I Tilslutning hertil meddelte Formanden (Rasmus), at der er dannet en Komité til Oprettelse af en Afdeling af "Dansk Arbejde", og forespurgte Bestyrelsen om "Dansk Arbejde" eventuelt kunde leje Lokalerne til en Udstilling i Februar Maaned for 200,00 Kr., eller eventuelt mere, hvis der skulde blive større Overskud.]

Dette er startskuddet til oprettelsen af en Holeby-afdeling under den landsdækkende forening Dansk Arbejde. Rasmus var dermed en af ophavsmændene bag denne bedrift. Komiteen afholdte den 12. Januar 1931 møde i Industribygningen i Holeby, hvor formanden for udvalget, fru direktør Kayser bød velkommen, og redegjorde for det forarbejde, der var gjort. Man opfordrede de fremmødte til at indmelde sig i foreningen Dansk Arbejde. Der fandt ved mødet så mange indmeldelser sted, at grundlaget for en afdeling forefandtes. Til bestyrelsen for afdelingen valgtes fru direktør Frida Kayser til formand, købmand Rs. Nielsen, mekaniker H. Hansen kaldet "Ford Hansen", maskinmester V. Haughton-Larsen, ingeniør N. Hagen, manufakturhandler Carl Nielsen og vejer Chr. Jensen.

Annoncering af udstillingen i Industribygningen i Holeby i 1931. Kopi af Folketidende, Det Kongelige Bibliotek Avislæsesalen.

Dansk Arbejde Udstilling i Holeby:

I Lollandposten 27/1 1931 kunne man læse følgende notits: [Dansk Arbejde Udstilling i Holeby. Fredag d. 27/2 1931, Lørdag d. 28/2 1931 og Søndag d. 1/3 1931. Afholdes i Industribygningen i Holeby en Udstilling af dansk Haandværk og Industrifrembringelser samt danske Varer. Anmeldelse om deltagelse modtages og nærmere Oplysninger gives af Fru Direktør Kayser Holeby Tlf: 76 helst mellem 11-2.]

Fredag den 27. Februar Kl. 4 aabnedes udstillingen af kontorchef Johan Nielsen, København. Udstillingen var derefter åben Fredag, Lørdag og Søndag, hver Aften til Kl. 10 - og aabnes Lørdag og Søndag Kl. 10. [Paa Udstillingen forefindes Tombola med mange værdifulde Gevinster. Entre: 25 Øre.]

[Den yngste af Dansk Arbejdes Afdelinger, den for kun faa Maaneder siden stiftede Holeby Afdeling, har allerede paa den smukkeste Maade vist sit Initiativ og sin Energi. I Dagene 27. Februar-1. Marts holdt den i Industribygningen en stor Udstilling af danske Frembringelser. Man maatte forbløffes over det anselige Antal Udstillere, der var mødt frem og havde skabt et interessant Skue, og Udstillingen var et Vidnesbyrd om, at det ikke er nødvendigt at gaa til Udlandet for at hente gode Varer.

Ved Aabningshøjtideligheden bød Afdelingens Formand, Fru Direktør Kayser, Velkommen. Assurandør Olafsen, Nykøbing F., bragte Dansk Arbejdes Kredsforenings Tak til Afdelingen for det Arbejde, den havde udført. Derefter holdt Kontorchef Johan Nielsen et Foredrag og sluttede med at erklære Udstillingen for aabnet. Og efter at Ingeniør Hagen havde takket Kredsforeningen og Landsforeningen for god støtte, besaa den indbudte Forsamling Udstillingen. Som et særligt Plus til Udstillingen holdt Holeby Dieselmotorfabrik selve Virksomheden aaben for Besøgende, og mange benyttede sig af Lejligheden til at gøre sig bekendt med Virksomheden. Udstillingen blev en afgjort Sukces. I de tre Dage, den holdtes aaben, var den besøgt af over 2000 Mennesker. Den nye Afdeling har saaledes al mulig Grund til at være tilfreds med Resultatet af den første, store Indsats.] Sådan lød omtalen i Medlemsbladet for Landsforeningen Dansk Arbejde 15 Marts 1931.

Foreningen havde arbejdet hårdt for at få udstillingen på benene. Den 26 Februar dagen før åbningen måtte man arbejde til langt ud på natten for at få udstillingen gjort klar. I løbet af dagen før udstillingen var den ene bil efter den anden rullet op foran Industribygningen med materialer til udstillingen. De udenbys udstillere fik deres varer frem via jernbanen. Udstillingen fyldte således hele Industribygningen, mellembygningen og en del af Teknisk Skole. Der var opsat en flagalle foran indgangen til Industribygningen. Ved indgangen var der lavet en prægtig indgangsportal, som var pyntet med gran og flag. Indenfor var der lavet pavillioner med borde, som var pyntet med papir. Papiret var dekoreret af maler Herman Petersen, som havde flair for dekorationens kunst. Petersen var i sin tid uddannet som teatermaler.

Annonce fra Dansk Arbejdes udstilling i Industribygningen i Holeby, 1931. Kømand Rasmus Nielsen var Fisker & Nielsens repræsentant i Holeby. Kopi af Lollands Posten Stiftbiblioteket i Maribo.

Udstillerne og deres varer:

I salen havde De Danske Spritfabrikker en stor udstilling af deres varer. Man viste varer som, cloc og akvavit. Udstillingen var arrangeret af repræsentant grosserer, Nikolajsen fra Maribo. En pyramide med støvsugere var arrangeret af firmaet, Fisker og Nielsen der i Holeby forhandles af købmand Rasmus Nielsen. Skræddermester Poul Jørgensen, Holeby viste habitter, skjorter, slips og dameulsters. Jørgensen udmærkede sig ved, at vise flere af egne arbejder, der fik megen ros. Fabrikant Bernhard Larsen, Svinsbjerg var kommet med en del håndforarbejdede filtforliggere. Herman Kähler, Næstved med sit verdenskendte keramik. Manufakturhandler Carl Nielsen, Holeby havde taget gardiner, duntæpper og dyner med til udstillingen. Badeapparater fra firmaet Gamma og sæber, vaskepulvere fra firmaet Noma var også at finde på udstillingen. Garver Poulsen, Maribo præsenterede gummifodtøj af mærket: Codan samt skind og lædervarer. Guldsmed Knudsen, Maribo viste i en montre sølv og guldvarer. Scenen i salen var indtaget af firmaet Schiønning & Arve, der viste alt i autogummivarer.

Mellembygningen var rammen om Biblioteket for Holeby og Omegns fremvisning af sognebiblioteket, børne og håndbogssamlingen samt specialiteten, landbrugsbiblioteket. Bibliotekar C. O. Nielsen havde tilrettelagt bibliotekets arrangement.

I Teknisk Skoles forhal viste A/S Holeby Dieselmotor Fabrik det første eksemplar af en etcylindrede 8 HK. dieselmotor. Denne motor var den mindste motor, der nogensinde blev produceret på dieselmotorfabrikken. Man havde også opsat en arbejdende gennemskåret model af en skibsmotor. I forhallen fandtes også firmaet Thomas B. Thrige, Odense der viste elektromotorer og automatiske pumper til husholdningsbrug. Det kendte Holebyfirma Rasmus Nielsen havde en smuk udstilling af støbegods, der var tale om de kendte Vejle produkter: Kakkelovne, kaminer og komfurer. Der var de gammelkendte sorte modeller, men også de nye emaljerede modeller vist. Grams Tæppefabrikker havde de kendte og yndede præstegårdstæpper med. Kobbersmed Fr. Bursche, Holeby fremviste sit eget håndforarbejde kobbertøj såsom kobberskåle, platter og standerlamper. Træfodtøj af enhver art, både støvler og sko var udstillet af garver V. Jensen, Rødby. Malermester H. Petersen, Holeby viste en smagfuld samling af tapeter. Firmaet "Guldborg", Nykøbing F. præsenterede en samlig ostekopper. Hans Chr. Andreasen, Holeby tilbød mel, gryn, hønse og kyllingefoder. Juveler og guld blev også fremvist af guldsmed Alex Olsen, Maribo. Snedkermester E. Jørgensen, Rødby havde omdannet et helt klasseværelse til en fuldt møbleret lejlighed.

Hele udstillingen var oplyst af P.H. lamper fra firmaet Louis Poulsen & Co. fra København. Der var arrangeret tombola, hvor man kunne vinde håndarbejder og mange andre genstande, der var skænket til formålet.

Udstillingens hovedformål var at gøre det købedygtige publikum opmærksom på danskfremstillede varer. Det var dengang krisetider, og derfor var det dobbelt vigtigt at holde de danske hjul igang ved at købe dansk. Holeby havde tydeligt bevist, at man i byen var i stand til at vise mange fine håndværk og varer. Pressen dækkede udstillingen meget detaljeret i Lolland og Falsters aviser i dagene op til, og samtidig med udstillingen løb af stablen. Selv i dag mere end 60 år efter begivenheden, huskes udstillingen af byens ældste borgere. Foreningen Dansk Arbejde betalte 300 kroner i leje for salen og 417 kroner i leje for Teknisk Skole, altså væsentlig større beløb end oprindelig tænkt. Beløbenes størrelse kan alene tilskrives udstillingens meget store succes, langt større end forventet.

Igen i November måned 1932 var Foreningen Dansk Arbejde igen på banen. Man arrangerede en høstfest og basar. Basaren åbnedes af medlem af Dansk Arbejdes bestyrelse, vejer Chr. Jensen, der betonede vigtigheden af at købe danske varer. På anden dagen var alle præmier udloddet klokken 19.00. Arrangementet gav et pænt overskud.

Logo anvendt af foreningen Dansk Arbejde i 1931. Kopi venligst stillet til rådighed af Landsforeningen Dansk Arbejde.

Skræddermester Poul Jørgensen:

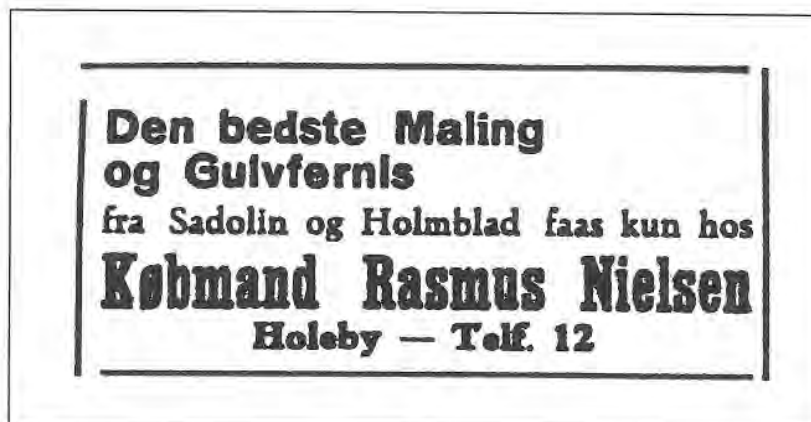
Poul Jørgensen var søn af skræddermester Georg Niels Frederik Jørgensen. Poul var født den 2. November 1902. Han var således 28 år ved udstillingen i Industribygningen. Han havde stået i lære hos sin far i 4 år, og var udlært i 1920. Startlønnen var 2 øre i timen. I læretiden gik han som de fleste andre lærlinge, i Holeby, i Teknisk Skole på Skolevej. I efteråret 1921 kom Poul til Nakskov, hvor han havde arbejde som skræddersvend, han var der dog kun et år. Efter pladsen i Nakskov kom han til København, hvor han arbejdede i nogle år. I København lærte han sin kone at kende. Efter endt værnepligt i Vordingborg, blev Poul gift. I midten af 20'erne kom Poul tilbage til Holeby, hvor han startede sin egen forretning på Østervej 11. I forretningen havde han en svend ansat. En af forretningens specialiteter var, at man syede og udlejede karnevalsdragter. Holeby havde således to skræddere, far og søn som konkurrenter.

En sørgelig nyhed fra Stenlængergaarden:

Rasmus's søster Maren Kirstine f. Nielsen boede sammen med sin mand Christian Nielsen på Stenlængergaarden i Blangslev. Omkring 1923 flyttede Rasmus og Maren's mor, Karen Kirstine f. Knudsen ud på gården til sin datter. Karen var år forinden blevet enke efter hendes anden mand, tømrer Hans Peter Nielsen's død.

Den 18. Januar 1930 kunne man i Næstved Tidende læse følgende: [Lou. 85 Aar. Enkefru Nielsen, Blangslev, Enke efter forlængst afdøde Tømrer H. P. Nielsen, Køng, kan Mandag den 20. Januar fejre sin 85-Aars Fødselsdag. I de sidste 6-7 Aar har Fru Nielsen boet hos sin Datter og Svigersøn paa Stenlængergaard i Blangslev, hvor hun har det godt og glæder sig over det gode Helbred, hun fremdeles har. Hun læser sin Avis eller en Bog uden Brillen. Hun har 7 Børn, 4 Døtre og 3 Sønner, alle i gode Stillinger. Den ene Datter er bosiddende i Amerika. Desuden har gamle Fru Nielsen 34 Børnebørn og er Oldemoder til 19 Børnebørnsbørn.]

Året efter den 1. Marts 1931, dør Karen Kirstine Nielsen 86 år gammel. Hun blev begravet Fredag den 6. Marts klokken et fra Køng Kirke.

Annonce fra Lollands Posten fra slutningen af tyverne. Kopi af Lollands Posten, Stiftbiblioteket i Maribo.

Købmandsgaarden:

Rasmus handlede med alt i Købmandsgaarden lige fra kandis til cementvarer. Uden for forretningen ved vejkanten stod benzinstanderen, det var så vidt vides det eneste sted i byen, hvor man kunne købe benzin. Omtrent midt ud for bygningen i vejkanten stod der en granitpille. Denne pille var til at tøjre heste til. I 20'erne før benzinstanderen blev opsat, var der to sådanne granitpiller. Op ad facaden stod en automat, som bar påskriften, Rasmus Nielsen Tlf. 12. Ved siden af døren ind til forretningen sad på væggen en cigaretautomat, og ved siden af den, var der opstillet diverse haveredskaber. Der var flere emaljeskilte med reklamer for bla. tobak og the. På facaden sad også skiltet der fortalte at Diskonto og Laanebanken i Maribo, Holeby Afdeling, var her. Forretningen havde i 20'erne et to-delt sprosset udstillingsvindue. Senere blev det ændret til kun et udstillingsvindue ud mod Østervej. På vinduet var følgende tekst: Rasmus Nielsen, samt Kul Kolonial Koks. I vinduet var der flere hylder, hvor der stod vin og hedvine udstillet, og i bunden af vinduet lå der service, kaffestel og andre isenkramvarer udstillet. Sådan så forretningen ud helt frem til Rasmus's død.

Lige når man kom ind af døren til forretningen, førte en dør ind mod højre, her var Diskonto og Laanebankens lokale. I forretningslokalet var der til venstre en lang købmandsdisk. Den stod ca. 1.5 meter ud fra væggen. Bag disken stod kakkelovnen, som opvarmede forretningen. Der var hylder fra gulv til loft, som var inddelt i små rum, hvor kolonialvarerne var opstillet. For at kunne nå de øverste rum i hyldearrangementet, fandtes der en lille tretrins stige, som så kunne flyttes rundt efter behov. Gulvet var altid hvidskuret, som jo hørte sig til. Der var lagt ekstra slidlag på gulvet indenfor døren og langs det halve af disken. Længere nede i lokalet stod kaffemøllerne ud for vinduet, der vendte ind mod snedker Nielsens gårdsplads. Osterskabet stod op ad væggen ved siden af døren ind til banklokalet. I bunden af forretningen var trappen ned til kælderen, hvor diverse varer opbevaredes. Trappen op til loftet, hvor der var lager for mel, gryn og korn (hvede majs og byg) der solgtes som hønsefoder, var også for enden af lokalet. Indenfor i forretningen kunne man aftappe petroleum. Petroleumsvogenen, som kom engang imellem, var hestetrukket. Vognen havde to store tanke bag på. Kusken fyldte spande med petroleum, som blev hældt ned i en tragt der sad i gården bag købmandsforretningen. Det passede så fint, at kusken kunne nå at hente en ny spand fyldt med petroleum, på den tid det tog for den anden spand petroleum at løbe ned i tragten. Petroleummen løb via en rørforbindelse ind i tanken, som lå i forretningen. Som

tidligere nævnt blev der solgt mangt og meget i forretningen. Delikatesser, blandt andet afskåret pålæg og finere chokolade solgtes. Chokoladen lå i et glasskab med glashylder. Vine af forskellig slags, C.W. Obel cigarer, høstsild fra tønder, kartofler, melasse, fernis, isenkramvarer og diverse malerartikler var en del af det meget store vareudvalg, man kunne tilbyde fra Købmandsgaarden.

I gården lå en del tjæretønder, som blev lagt op på bukke, når der skulle tappes tjære fra dem. Brændsel, kul og koks, endog træbrændsel solgtes også fra forretningen. Kul og koks hentede man i Nakskov. Hos konditor Hansen havde man et rum, der brugtes til lager for træbrændsel. Flere steder på Nørrevej var der sådanne lagerfaciliteter for træbrændsel. Kvarterets børn legede ofte på disse brændestakke, og hvis det blev opdaget, vankede der gerne øretæver, for det var jo livsfarligt, hvis brændet væltede. Under krigen huggede man generatorbrænde i en speciel maskine. Maskinen bestod af en lodretstående konstruktion. Øverst var et remtrukket drivhjul, der drev en brændekløver, som gled på en skinne ned mod en ambolt. På denne ambolt anbragte man så skiver af træ på cirka 10 centimeters tykkelse. Ved at flytte denne skive, hver gang brændekløveren slog ned, flækkedes brændet i små klodser. Disse små stykker kunne gå i bilernes generatorer. Brændekløvermaskinen var helt uden afskærmning, og disse maskiner var ofte skyld i alvorlige arbejdsulykker. I gården havde man også brædder og andre trælastvarer som solgtes.

I og omkring ejendommen Østervej 7 solgtes der støbegodsvarer, nærmere bestemt kakkelovne. Kakkellovne blev frit leveret. Denne handel foregik i den ende af ejendommen, som ligger længst væk fra Skolevej. Bag ejendommen havde man cementrør, glaserede krybber og andre grovvarer liggende.

Købmandsgaarden Østervej 15, Holeby som også husede den lokale filial af Laane og Diskontobanken. Haveredskaber stående op ad facaden, som de altid gjorde dengang. Huset er i dag totalt ombygget og huser posthus. Foto fra slutningen af trediverne. Kopi af originalfoto ved Ellen Nielsen.

Deklaration fra Maribo Amtsråd:

Den 22. Januar 1924 får Rasmus tilladelse til at opføre benzin og tankanlæg ud for Købmandsgaarden. Her uddrag fra Deklarationen: [Amtsraadet har intet Ansvar for den Skade, som kan foraarsages paa Person, Dyr, Ting, fast Ejendom eller Vejen som følge af Anbringelse eller Tilstedeværelse af Anlægget paa Landevejens Grund og vil derfor fornøden Ansvarsforsikring være at tegne. Ansvarsforsikringen bør omfatte følgende Dækningssummer: 30.000 kroner Tredivte Tusinde - for Beskadigelse af enkelt Person 10.000 Kr. Ti Tusinde - for al ved samme Hændelse forvoldt Tingskade. Selskabets samlede Forpligtelse for en enkelt Hændelse maa sættes under 100.000 Kr. Kroner Et Hundrede Tusinde.]

[Tanken maa ikke anbringes under Kørebanen og Opstanderen skal staa saaledes at den ikke hindrer Færdselen.]

[Alt med Anlægget paa Vejens Grund, forbundet Arbejde vil være at udføre hurtigst muligt og uden Afbrydelse. Alt Eftersyn og senere Arbejde ved Anlægget maa forinden Udførslen være tilmeldt Vejinspektøren.]

[Under Arbejdets Udførelse skal Afspærring af Arbejdspladsen og belysning om Natten foregaa paa betryggende Maade.]

[Naar Amtsrådet maatte stille Krav herom, skal jeg for egen Regning og med kort Varsel fjerne hele Anlægget fra Vejens Grund og istandsætte denne efter Vejinspektørens Anvisning, men har Amtsrådet ogsaa Ret til paa min Regning at foretage alle de med Anlæggets Fjernelse og Vejens Istandsættelse forbundne Arbejder.]

Det var selv dengang ret betydelige krav man stillede til opførelsen af et sådant anlæg. Anlægget blev ikke fjernet før hen imod slutningen af 1960'erne.

Køb Deres Støbegods

i **Holeby Købmandshandel** fra C. M. Hess, Vejle. Der køber De billigst det bedste Støbegods. Mest brændselsbesparende. Alle Nybygninger extra Rabat. Frit leveret.

Linoleums Tagtjære og Carbolinum, finsk Tjære og Træmaling (alle Farver) fra P. Rönnow & Gjerløv), Cementrør, glasserede Krybber etc. anbefales.

Telf. 12. R. Nielsen.

Annonce fra Maribo Amtstidende fra 1928. Denne annonce var ikke indrykket så mange gange, som de andre annoncer der er gengivet her. Fotostatisk kopi af Maribo Amtstidende, Det Kongelige Bibliotek Avislæsesalen.

Chevroletlastbilen:

Rasmus ejede en lastbil af mærket Chevrolet. Lastbilen havde nummerplade L 5574. Denne lastbil blev kørt af chaufføren, som hentede kul og koks på lastbilen. Udbringning af støbegods og andre grovvarer blev også foretaget ved hjælp af Chevroletten. Man havde regelmæssige udbringninger af varer til de større gårde, men man foretog også salgsture med frugt, kartofler og andre grøntsager. I garagen, hvor lastbilen var parkeret, var den normalt dækket af et sejl, da garagen også tjente som dueslag.

Det var ofte noget af en opgave at køre med tungt læs på lastbilen. Dengang var der jo næsten kun jordveje, bortset fra enkelte byer, som var brolagt. Holeby havde jordvej. Der blev med passende mellemrum kørt skærver på vejen, for at tage det værste plutte (opblødt jord), når det regnede. Når skærverne var kørt på, og det var kun i den ene side af vejen for at spare, blev der opsat bukke i den anden side af vejen. Disse bukke tvang færdslen over i den side af vejen, hvor skærverne var kørt på. Dette blev gjort for at køre skærverne fast i underlaget. Der var dengang små grøfter i begge sider af hovedgaden (Vestervej - Østervej).

Lastbilen var meget populær blandt de forskellige foreninger. Rasmus stillede gerne lastbilen til rådighed, når enten fodboldspillere, brydere eller folkedansere skulle ud til stævner. Der var ligefrem blevet lavet et rørstel som kunne betrækkes med teltdug, så idrætsudøverne kunne sidde i tørvejr. Haandværker og Industriforeningen brugte også tit Chevroletten til foreningens årlige udflugter.

Knud, Gunnar og snedker Ove Pedersen var hovedkræfterne bag anlæggelsen af en tennisbane i Gæstgivergaardens baghave. Chevroletten låntes af Rasmus til at køre grus fra en nærliggende grusgrav. Blandt andre aktive på tennisbanen var Rasmus's nevø manufakturhandler Carl Nielsen og hans hustru Bodil. Denne tennisbane forfaldt med tiden, da de unge mænd mistede interessen for tennispillet.

Handlen og kunderne:

Rasmus havde en meget omfattende kundekreds. Der var i Holeby og omegn dengang to andre købmand, samt to brugsforeninger. En i Gammel Holeby og brugsforeningen, Højbygaard i Havebyen. Rasmus solgte en hel del varer til købmand Lykke på Hjørnet af Vestervej overfor skolen. Lykkes omsætning var ikke særlig stor, og han havde problemer med at købe varepartier hjem, da de ofte var for store for ham. Købmand Petersen på Vestervej, nogle få huse fra det gamle kommunekontor regnet fra skolen, gav ikke Rasmus den store konkurrence.

Grundet den store kundekreds følte Rasmus sig ikke nødsaget til at avertere særlig ofte i aviserne, og der findes mig bekendt kun ganske få annoncer fra denne tid. Kunderne var da også glade for at komme i Købmandsgaarden, flere af de ældre jeg har talt med, har spontant givet udtryk for dette. Som tidligere nævnt førte Rasmus mange forskellige varer i Købmandsgaarden, folk sagde ofte: Kan det ikke fås i Købmandsgaarden, så fås det overhovedet ikke.

Forretningens åbningstider var følgende:

Man.-Tors: 7.00 - 18.00

Fre: 7.00 - 19.00

Lør: 7.00 - 20.00

Enkefru Astrid Erreboe, gift med maskinarbejder Otto Erreboe, husker stadig en episode fra et af sine utallige indkøb i Købmandsgaarden. Fru Erreboe blev ekspederet af Rasmus, og forlangte en ny sukkerskål. Hun havde udset sig en bestemt og spurgte; hvad koster sukkerskålen? Rasmus svarede; hvad vil du give? Efter at have pruttet lidt om prisen (som er gået i glemmebogen) erhvervedes sukkerskålen.

Rasmus solgte meget porcelæn og mange spisestel. Marie fik på et tidspunkt et spisestel, som Rasmus havde i forretningen. Stellet havde været brugt en enkelt gang, og det stod i Marie's dækketøjsskab. Kort tid efter kom en kunde og spurgte efter det pæne stel, som fornylig havde stået i forretningen. Er det solgt? Rasmus svarede: Nej et øjeblik og hentede det i Marie's skab. Kunden var tilfreds, og købte stellet. Marie blev rasende og, fik et specielt stel hjem i stedet for. Dette stel eksisterer stadig, i slægten, i dag 60 år efter.

Engang Jyde-Jensen kom hjem med en pose mel, som han havde købt i Købmandsgaarden, fandt han en muserede i melet. Han klagede naturligvis til Rasmus, som dog tog situationen med ophøjet sindsro. Der var jo grænser for, hvad man kunne tillade sig at forlange. Jyde-Jensen måtte forlade forretningen med uforrettet sag. Jyde-Jensen var maskinarbejder, og han var kendt som noget af en kværlant blandt folk.

Rasmus gjorde meget ud af at betjene sine kunder godt. En dag var fru Hildebrandt (El-installatør Karl Hildebrandts hustru) lige kommet ind i Købmandsgaarden, umiddelbart efter kom vejer Mortensen (han var vejer på sukkerfabrikken), som var en stor mand ind i forretningen. Mortensen så forbi fru Hildebrandt, og sagde henvendt til Rasmus; Hun ka' vel vente lidt? Rasmus svarede; Nej det kan hun ikke. Der var således ikke noget med at gøre forskel på folk.

Else Mikkelsen fortæller: Min far hed Niels Peter Petersen man blev kun kaldt "Peter Kusk". Far var kusk på Sukkerfabrikken. Han kørte med firspand, så ham og Rasmus havde noget at tale om, hvilket ofte foregik på kontoret, når vi var inde for at handle. Nogle gange talte de også om pengesager, far hjalp sommetider Rasmus. Søndag formiddag kørte far og min broder Kjeld hen til Rasmus for at tanke benzin. Det var noget min broder så frem til hele ugen. Far var en af de første der fik personbil i Holeby, en Ford A. Far og Rasmus fik enten en morgenbitter eller en øl og Kjeld fik en pose bolsjer og da han blev større en sodavand.

En dag var jeg selv inde ved Rasmus for at handle, og stod og kikkede ned i tønden med ansjoser. Rasmus spurgte: Kan du lide ansjoser? Det ved jeg ikke, men de lugter godt! Rasmus: Du må godt tage en. Svend stod inde bag disken, han gjorde meget ud af at forklare mig, hvordan både hoved og hale skulle sluges. Jo, jeg blev lokket til at sluge den - smagen kunne uden besvær genkaldes 10 år efter. Der foregik altid noget i den forretning dengang hør bare: Ketty der var datter af blomsterforretningen på Østervej, og jeg var engang inde i Købmandsgaarden sammen. "Lille Hansen" ville lave et væddemål med os. Kunne vi spise en kasse negerkys (50 stk.) indenfor en tidsramme han satte, ville han betale kassen. Kunne vi ikke, måtte vi selv betale. Vi begyndte at spise - efter nogen tid kneb det lidt med appetitten. Jeg foreslog Ketty, at vi skulle hoppe op og ned for at ryste indholdet i maven sammen. Samtidig med forsvandt "Lille Hansen" ud i gården efter en kulskovl. Han kom ind, satte skovlen op under min hage og sagde: Kom så med det. Det var for meget for mig. Jeg løb ud af butikken og kastede op. Rasmus stod udenfor og så mig. "Lille Hansen" fik en overhaling af Rasmus og blev bedt om, at tørre det svineri op nu! Jeg skyndte mig ind i forretningen og genoptog spisningen, vi skulle jo vinde. Vi klarede den, men på vejen hjem måtte Ketty hænge over et plankeværk, hvor hun brækkede sig, hun havde også fået nok.

Rasmus stod altid i forretningen, og ofte når de andre ansatte betjente kunder, kunne Rasmus godt finde på at stikke et kræmmerhus med bolsjer blandt varerne, hvis der var børn med inde for at handle. Disse gratis bolsjer var jo en enestående ide, for ungerne plagede gerne deres forældre om at handle inde i Købmandsgaarden. De gratis bolsjer har nok været en god investering.

Mange kunder købte på bog, som blev betalt en gang om måneden. Rasmus handlede meget med Gæstgivergaarden, som også købte på bog. Når bogen skulle betales ud, gled der

gerne et par genstande inden for vesten. Børge blev ofte sendt om på kroen for at hente sin far hjem, når man skulle spise.

Kontrabøjerne som folk kunne købe på hos Rasmus, indeholdt ofte en lille opskrift. Her gives et eksempel fra en af disse kontrabøger, som Rasmus udleverede til folk: [Æg, Farcerede. 3 Æg koges i 9 Minutter; de afkøles og pilles og overskæres. Blommerne udtages forsigtigt og passere gennem en Sigte tilligemed en Ansjovis. Denne Masse røres op med lidt Smør, lidt Sennep og Citronsaft samt finthakket Persille og sprøjtes tilbage i Æggeghviden. Pyntes med Persille.]

På Magasinvej havde Rasmus lejet en kælder hos Peitersen, hvor han havde lager for bla. kartofler. Peitersen var oprindelig slagter og, havde slagterforretningen på Vestervej 7, men byggede hus på Magasinvej og oprettede en kartoffelkælder. Kartofflerne kunne ligge frostfrit i denne kælder om vinteren. Den tidligere chauffør, Thorkild Petersen husker følgende handel:

Det var blevet forår og kælderen på Magasinvej var helt fyldt med kartofler, Rasmus havde ikke fået dem solgt i løbet af vinteren. Kartofflerne var begyndt at spire, så der var ikke store forhåbninger om at få dem solgt. Det blev da uventet hård frost, og alle andres kartofler gik til i frosten. Rasmus blev ringet op af et firma fra Sjælland, som spurgte, om han havde nogen kartofler? De fik svaret, naturligvis. Rasmus og Thorkild stod tidligt op næste morgen, nærmere bestemt klokken 4.00. Fire læs kartofler kørtes fra Magasinvej om i Købmandsgaardens gård. Rasmus ville vente til solen skinnede, så var ideen, at spirene skulle fejes af med en kost. Det blev gjort, og om eftermiddagen kom kunden. Hele partiet blev solgt til en tilfreds kunde. Kunden forespurgte, om der mon var flere kartofler? Rasmus svarede; Ja, men først om et par dage (der skulle være tid til at gøre næste parti klart). Resten af kartoflerne fik samme omgang som de første, og blev solgt. Rasmus udbrød efter kunden var kørt anden gang; Der tjente jeg sgu'penge.

Opstilling til fotografering i døren til Købmandsgaarden. Fra venstre: "Lille Hansen", Knud, Arthur Henningsen og ukendt læredreng. Foto fra midten af trediverne. Originalfoto hos forfatter venligst doneret af købmand H. Henningsen.

Ansatte i Købmandsgaarden:

Det er lykkedes mig at finde frem til de fleste af dem, der var ansat i de tidligste år i Brugsforeningen, og senere Købmandsgaarden. Der menes dog at have været en lærling i forretningen i de første år. En af de første "unge piger i huset" var Valborg Erreboe.

I 1916 var Laura Pedersen stadig ansat i Brugsforeningen som Ekspeditrice. Ingeborg Andreassen f. 28/4-1895 var ligeledes ansat som Ekspeditrice i Brugsforeningen i 1916.

Den første chauffør hed Poul Justesen født 8/8-1907 i Krønge, han blev afskediget i 1937 efter at have været ansat i mange år, det skulle have noget at gøre med, at han var kørt i grøften med lastbilen ved Sædinge.

I 1920 - 1925 var der følgende ansatte i Købmandsgaarden:

Ung pige i huset: Valborg Erreboe

Ekspeditrice: Frk. Frederiksen og Gerda Olsen f. 17/1-1905 i København, stod anført som Tyende.

I 1930 var der følgende ansatte i Købmandsgaarden:

Kommis: Poul Lindegaard Hansen kaldet "lille Hansen"

Kommis: Arthur Henningsen

Kommis eller lærling: Ejnar Petersen kaldet "fugle Ejnar"

Lærling: Erik Eriksen f. 7/10-1910 i Holeby som i Februar 1930 gik på højskole i Haslev.

Chauffør: Justesen

Arthur Henningsen blev ansat i Købmandsgaarden omkring 1925. Henningsen kom fra Højbygaard Brugsforening (Havebyen), hvor han havde stået i lære. Henningsen fik selv næringsbrev som købmand i 1933.

I 1937 var der følgende ansatte i Købmandsgaarden:

Kommis: Poul "lille Hansen". Lærling: Ernst Jensen (Urmager Jensens søn). Ung pige: Maja Sørensen og Karina Margrethe Jørgensen f. 26/3-1923 i Fuglse-Krønge Sogn, der også arbejdede som "Ung pige i huset". Chauffør: Niels Thorkild Christian Petersen (kaldet Thorkild) f. 28/5-1919 i Fuglse. Kontordame i banken: Vandværksbestyrer Henriksens datter Tonny.

Udover de ansatte kom Alfred og Ellen meget i Købmandsgaarden og hjalp til.

Den tidligere chauffør, Thorkild Petersen husker Rasmus som arbejdsgiver således: Han var meget bestemt, han forlangte at vi lavede noget. Ikke noget med at sidde og drive den af i arbejdstiden, men vi havde det fantastisk godt. Man gættede ofte tændstikker efter fyraften om Lørdagen. Det var Lille Hansen, Alfred, Thorkild og somme tider Rasmus, hvis han havde fået gjort kassen op. Det gjaldt en omgang bajere. Om aftenen underviste Rasmus af og til i kortspil, det var gerne Mausel. "Lille Hansen" deltog gerne i disse kortspil.

Den tidligere lærling, Ernst fortæller, at en af hans opgaver bestod i at inddrive ubetalte regninger. Rasmus kom gerne til Ernst og sagde; Hvis du kan få pengene for denne regning, vanker der en 25 øre. Det skete tit, at folk ikke ville betale, og så måtte jeg true med at sladre andre steder i byen. Bogholder Holm var en af dem, jeg besøgte. Han var referent for Lolland Falsters Stifttidende og kaldtes "livjægeren" på grund af sin store jagtinteresse. Disse trusler resulterede gerne i, at folk betalte deres skyldner. Når pengene så senere blev afleveret til Rasmus sagde han gerne: Her har du en 10 øre. De resterende 10 øre får du senere. Når jeg så protesterede over regnefejlen svarede Rasmus gerne: Nå og gik sin vej, men jeg fik altid mine penge, men altså ikke uden sværds slag. "Lille Hansen" var en meget habil bryder. Han havde tidligere dyrket boksning. Engang ved idrætsforeningens bal var der kommet nogle uromagere fra Maribo, bryderne holdt disse uromagere, og slap dem løs en ad gangen, hvor "Lille Hansen" så genopfriskede sin boksekunnen på de enkelte uromagere. Behandlingen af uromagerne var så effektiv at selv disses mødre, havde svært ved at genkende dem efter "behandlingen".

De ansatte blev altid tilbudt at holde jul i Købmandsgaarden, og til nytår var det også tradition, at man kom i Købmandsgaarden, for senere at fortsætte i krostuen på Gæstgivergaarden.

Arthur Henningsen til højre og "Lille Hansen" til venstre stående foran Købmandsgaarden, hvor de "boksetræner" i baggrunden anes vinduesudstillingen. Foto fra starten af trediverne. Originalfoto hos forfatter venligst doneret af købmand H. Henningsen.

Fra husholdningen i Købmandsgaarden. Foto taget på Nørrevej med "kage Rasmus" ejendom i baggrunden. Vognen som brugtes til at fragte diverse fornødenheder på trækkes af Valborg Erreboe. Siddende på vognen Ellen Olsen (datter af skomager Olaf Olsen) og bagerst husmoderen Marie Nielsen. Foto fra 1925. Originalfoto hos forfatter venligst doneret af Else Kronstrøm.

Husholdningen:

Man havde en stor husholdning i Købmandsgaarden. Det var ikke sjældent, at der var 12 til 14 personer til bords om aftenen. Til højtiderne når alle var til spisning, blev de fire plader sat i bordet sammen med det femte ben i midten under bordet for, at alle kunne være med til bords.

Alle de ansatte var på kost og fik morgenkaffe inden forretningen åbnede kl. 7.00, frokost midt på formiddagen, som bestod af ostemadder og kaffe. Varm mad serveredes ofte til middag. Eftermiddagskaffe manglede man heller ikke. Om aftenen serveredes der smørrebrød, når forretningen var lukket.

Marie var kendt for sin gode mad. En af hendes specialiteter var duesteg. Hun lavede også gerne stærebryst, hvis sønnerne havde haft held til at fange nogle. Slagtningen af duer, høns, harer ja enddog grise foretog Marie selv. Når der var fest eller andre arrangementer i Haandværker og Industriforeningen, lavede Marie en stor del af den mad, der blev serveret. Nogle gange blev der lavet hjemmelavet rullepølse til smørrebrødet. Ellen var meget ofte en stor hjælp for Marie og den unge pige, når disse arrangementer løb af stablen.

Matriklen nummer 19cg på Nørrevej 31 tjente som køkkenhave. Marie havde grønne fingre og var glad for at arbejde i haven, som hun beholdt efter Rasmus's død. I lokummet anvendtes et af de fade, der kom brun sæbe hjem i til lokumstønde. Dette fad og pissoiret blev tømt i køkkenhaven. Dette hverv var chaufførens, som ikke var særlig begejstret for dette arbejde.

Annonce fra Lolland Falsters Stifts-Tidende fra 1930. Denne annonce stod opført i Holebyrubrikken. Kopi af Lolland Falsters Stifts-Tidende, Det Kongelige Bibliotek Avislæsesalen.

Annonce fra Lolland Falsters Stifts-Tidende fra 1930. Denne annonce stod opført i Holebyrubrikken. Kopi af Lolland Falsters Stifts-Tidende, Det Kongelige Bibliotek Avislæsesalen.

Malermester N. Pedersen stående foran stigen og Christian Pedersen til venstre med teaterdekoration i baggrunden. Dette billede bærer fotograf H. P. Michelsens navnetræk og er taget omkring 1885. Foto ved H. P. Michelsen, kopi af originalfoto ved Lokalthistorisk Arkiv for Holeby Kommune.

Livet i og omkring Købmandsgaarden:

Urmager Michelsen og skomager Olsen kom en overgang hver formiddag i Købmandsgaarden og drak en øl. De skiltes efter en halv time, der var ikke noget med at blive ved længere.

Skomager Olsen var kendt for følgende motto, som han brugte i sin avis-annoncering: [Naar De køber Deres Fodtøj hos mig, hjælper De Dem selv og mig paa Benene].

Urmager Hans Peter Michelsen f. 10-10-1850 var gift med Karen Sofie f. 24-4-1859. De havde to døtre. Den ene datter var gift med snedker, Chantelaus den anden datter Ida fik senere en broderiforretning og håndkøbsudsalg fra Rødby Apotek på Østervej 12. Hans Peter havde sammen med sin urmagerforretning et fotografisk atelier i Holeby på Østervej 12 (nuværende Amatra tekst v. Jens Andersen). Han blev medlem af Dansk Fotografisk Forening i September 1896. Michelsen havde en del fotografisk arbejde for maskinfabrikken, og hans navnetræk var at finde på billederne. Michelsen havde den vane, at han i sommersæsonen altid gik med stråhat. Når det blev vinter skiftede han så til bowler. Han havde et lille spidst overskæg. Michelsens forretning tjente yderligere som telefonstation (telefonboks) den var åben fra 8 morgen til 8 aften. Folk husker stadig når de kom i hans forretning, at det kunne være vanskeligt, at blive betjent af ham. Han var ikke meget meddelsom, han var en ener.

Michelsen var en del af bybilledet i Holeby i disse år. Man kunne ofte møde ham på gaden, han lattede på hatten til hilsen, når han var ude for at lufte hunden, en schäfer.

Heinrich Frederik Alfred Strate var tjæremand eller paptækker, som han også kaldtes kom også i Købmandsgaarden. Strate var født d. 9/5-1873 i Tyskland og kom til Rødby, hvor han boede de første år. Strate og familie boede på Nørrevej 15. Strate og konen Bolette Margrethe Kirstine Strate, havde en del børn bla.: Anders Erik Charly Strate f. 2/6-1906 i Holeby var medhjælper hos "Ford Hansen", Gerda M. Ester Strate f. 29/5-1907 i Holeby og Villy Frederik Evald Strate f. 28/6-1909 var vaskerimedhjælper. Heinrich havde været teglbrænder på Søholt Teglværk. I de senere år havde han fast job på Sukkerfabrikken som vejer i roekampagnen. Om sommeren tjærede han tag, det var mest på de store gårde og større industribygninger. Han havde en trækvogn til sit tjæregrej, og var sort over det hele. Han kunne godt være lidt vrissen, og børnene var bange for ham, fordi han var så sort, men Rasmus kom godt ud af det med ham.

Den røde sildemand, som også boede på Nørrevej, kom ofte forbi Købmandsgaarden. Han kørte på cykel og, havde de røgede sild i en kasse bagpå cyklen. Han havde rødt hår, var rød i hovedet, og hans øjne var lige så røde som sildenes. Folk sagde at han tissede på sildene, hvis de ikke længere var blanke nok.

Rasmus tog sig hver dag en middagslur. Rasmus' svigerdatter, Rigmor sagde gerne, at han kun sov med det ene øje lukket, for når hun kom for at låne telefonen, sagde Rasmus altid: Nå er det bare dig din "pissetrold".

Bedstefar, Hans Jørgensen:

Maries far Hans Jørgensen, kom de senere år i Købmandsgaarden hver dag, efter han var flyttet til Holeby. Han boede på Magasinvej nr. 9, og gik på klokkeslæt om formiddagen ud af døren på vej mod Købmandsgaarden. Han var meget knoklet af bygning, og havde altid nypudsede træsko på. På disse ture fulgtes han ofte med den pensionerede lærer Hjortshøj, som også boede på Magasinvej. Hjortshøj var ofte i Købmandsgaarden for at købe tørrede svedsker, da han havde problemer med hård mave. Hans spiste i Købmandsgaarden, og afleverede sin pension til Marie, som så gav ham lommepenge til snustobak og andre fornødenheder. Hans var meget begærlig, og havde for vane at gå og drikke sjatter fra de flasker, som stod rundt omkring i huset. Dette medførte at han engang ved et uheld kom, til at drikke salmiakspiritus. Mund og læber blev slemt medtaget ved denne lejlighed, men Marie meddelte ham, at han jo bare kunne holde sig fra hendes spisekammer. Samme begærlighed fik ham også til bede Alfred om, at tage sin varmedunk med hen til blikkenslager Erreboe for at få den loddet, da den var revnet. Skaden var sket, fordi han havde glemt den på kakkelovnen, hvor han plejede at lune den før sengetid, den var så eksploderet. Børnene (Hans børnebørn) skulle have levetran, og det var de ikke vilde med, det smagte ganske forfærdeligt. Hans kunne ofte lokkes til, at tage levertrannen, måske var det derfor, han blev så gammel?

Oldebørnene var glade for Hans, de syntes han var en sjov gammel særting. Bendt (Alfreds søn) kunne som den eneste få Hans til at synge. Hans kunne også spille på mundharmonika. Brita (Gunnars datter) husker, at helt frem til sin død, klarede Hans sig uden briller, synet var skarpt og godt til det sidste. Brita husker også, at Hans var glad for øl og snaps.

Købmandsgaarden fra bror til bror:

Knud flyttede fra Holeby til København. Han har formentlig af flere årsager været interesseret i at afhænde sine to ejendomme i Holeby. Situationen har uden tvivl været

anspændt, hvis Knud solgte Købmandsgaarden til en fremmed person. Et sådant salg ville betyde, at han "satte sine forældre på gaden". For at undgå dette måtte ejendommene blive på familiens hænder. Svend var den eneste, der på dette tidspunkt boede i Holeby. Det blev derfor Svend, som overtog de to ejendomme. Handlen omfattede det samme, som Knud havde købt med undtagelse af lastbilen. Prisen for de to ejendomme og løsøret var 47.000 kroner. Løsøret var sat til 2000 kroner i værdi en reduktion i forhold til tidligere. Handelen blev indgået den 15. April 1933. Det har uden tvivl været dyrt for Knud at bevare ejendommene i familien.

Brunddragene:

I 1934 byggede Rasmus og Marie sommerhus ude ved Brunddragene på Lyttesholmvej 16. Chauffør Justesen kørte byggematerialerne ud til Brunddragene på chervoletlastbilen. Huset var meget primitivt, og dets hovedformål var at give ly for regnvej, man kunne dog overnatte i det, hvilket man også ofte gjorde.

På varme sommeraftener eller lørdage efter lukketid kørte Alfred eller chaufføren, Rasmus og Marie ud til Brunddragene. De sad på ladet af lastbilen med alle deres "pakkenelliker" uden noget over sig. Søndag aften blev de afhentet igen. Tiden gik med at bade og lege f.eks. "to mand frem for en enke" og boldspil.

En gang om året inviterede Marie og Rasmus på udflugt til Brunddragene. Lastbilen blev rigget til med bænke og rørstativ. Familie og naboer blev bænket på ladet af lastbilen sammen med en kasse bajere, og så gik turen til Brunddragene. Naboerne så gerne frem til denne årlige Søndag.

Marie havde gerne ordnet maden hjemmefra, så den var lige til at gå til. I diget havde man gravet ud til spisekammer (det var ikke tilladt), hvor maden opbevarede sammen med drikkevarerne. Rasmus nød at ligge i hængekøjen, der var sat op imellem de fyrretræer, som fandtes ved siden af huset.

Både Rasmus og Marie holdt meget af at tage ud til Brunddragene, der havde de deres eget fristed, fri fra dagligdagens dont. Huset findes stadig ude tæt bag diget. Pånær en udskiftning af de gamle vinduer og døre, er huset uforandret fra dengang det blev opført. Mange af de gamle huse ved Brunddragene, er opført af genbrugsmaterialer. Det fortælles, at nogle huse blev bygget af træemballage fra Holeby Maskinfabrik. Det var ret store kasser, der nemt kunne udgøre det for et lille hus.

Børnene:

Rasmus' sønner blev næsten alle uddannet hjemme i Købmandsgaarden. Men en af sønnerne ville ikke være købmand, det var Børge. Han ville være landmand og blev det. Dengang var det ikke almindeligt, at kvinder blev købmænd, så Tove kom i huset.

Da Alfred blev konfirmeret d. 7. April 1918, fik han en guldmønt af sin far. Gaven havde følgende klausul påhæftet: Navnet skulle indgraveres og mønten skulle gives videre til næste søskende ved dennes konfirmation. Knud blev konfirmeret d. 11. April 1920. Gunner blev konfirmeret d. 9. April 1922. Børge blev konfirmeret den 13. April 1924. Svend blev konfirmeret d. 11. April 1926 og Tove blev konfirmeret d. 15. April 1928. Hun fik som den sidste guldmønten med alle sine søskendes navne ingraveret. Tove bar guldmønten i en kæde om halsen, og gik altid med den. Mønten var et kært eje for Tove.

Da Tove skulle konfirmeres valgte Rasmus og Marie at holde deres sølvbryllup samtidig. Festen blev holdt i Industribygningen. Tove syntes, det var uretfærdigt.

Sølvbrudeparret Marie & Rasmus Nielsen. Siddende til venstre, Rasmus mor Karen Kirstine Nielsen. Siddende til højre, Maries far skytte Hans Jørgensen. Sølvbryllupsfesten blev holdt i Industribygningen i 1928. Originalfoto hos forfatter.

Alfred blev udlært kommis hos sin fader. Efter at være uddannet, kom han som tidligere nævnt til Nysted Hotel. Ellen Olsen (datter af Skomager O. Olsen) og Alfred blev gift den 30. April 1926 i Holeby Kirke. Efter at Alfred og Ellen havde solgt Nysted Hotel, flyttede de til Fjelde, hvor de overtog en købmandshandel. Havde Rasmus mon en finger med i spillet? De drev i nogle år købmandshandlen i Fjelde men kom igen til Holeby. Alfred fik et job i bogholderiet på Holeby Dieselmotorfabrik. Ellen hjalp til i købmandsgården. De fik den øverste af lejlighederne i en af Dieselenes funktionærboliger, der hvor der i en årrække har været boghandel. Når Alfred havde fri fra Dieselen, gik han gerne over og hjalp til i Købmandsgården.

Knud blev også købmand, og fik som sine andre 3 brødre uddannelsen hjemme. Det fortælles at Knud var bomstærk, han kunne uden besvær slæbe mange af de store sække på 50 kg, var varerne i 100 kilos sække, klarede han også disse. I de unge år hjemme i Holeby var Knud forlovet med præst Møllers datter, Gudrun. Da Knud senere flyttede til København, brød han forlovelsen med Gudrun. Rasmus solgte meget brændsel, og handlede med flere københavnske firmaer. Et af disse firmaer havde kontor i Holte. Rasmus fik ordnet det sådan, at Knud fik en plads der som Bogholder. Nu var han på den rette hylde, da han var mere interesseret i bogholderi end købmandsskab samt, at han havde flair for "tal". Knud gik på Niels Brocks Handelskole for at lære mere om regskab og bogholderi. I København lærte Knud Inger at kende. Ingers svoger, Aksel skaffede Knud ind ved de 4 K'er: Københavns Kul og Koks Kompagni. Dette firma kendte Knud i forvejen fra sin fars forretning, da Rasmus handlede en del med dette firma. I denne periode boede Knud på et pensionat på

Frederiksberg. På dette pensionat lærte Knud en ung Ekspedient, Finn Noes fra Ringkjøbing at kende. Knud blev gift med Inger omkring 1939 i København. Inger var enke efter et tidligere ægteskab og bar navnet Nygreen. Senere havde Knud og Finn et ekstra job i et lille firma på Hyltebjerg Alle, Vanløse hvor man lavede fluefangere af den type, hvor fluerne hang fast i klister. Inger og Knud bosatte sig i Flakholmen, Vanløse.

Gunner var ingen undtagelse, og han blev også uddannet som købmand hjemme. Gunner blev gift med Brita Emilie Marie Nielsen Due (kaldet "Mille"), som kom fra Rødby, hvor de blev gift den 24. Marts 1932. Samme år rejste de til Birket, hvor de sammen drev en købmandshandel. Rasmus stod i gæld til grosserer Nikolaisen fra Maribo. Nikolaisen havde havde en del penge placeret i Købmandsgården i Birket; det var grunden til, at Gunner og Mille kom til Birket. De drev forretningen fra 1932 til ca. 1938, hvorefter de flyttede til Århus. I forretningen i Birket havde man blandt andet en mølle, hvor man malede korn for folk. For at tjene lidt ekstra begyndte Gunner at arbejde som tjener. Han arbejdede i Birket Forsamlingshus som tjener. Købmandshandelen i Birket blev solgt til den lokale Brugsuddeler. Rasmus havde lovet at hjælpe, men han havde ikke meget at hjælpe med dengang. I 1939 flyttede Mille og Gunner til Århus. Gunner arbejdede som tjener i flere forskellige byer bla.: Grenå og Århus.

Børge gjorde meget tidligt sin far det klart, at han ikke ville være købmand. Børge drømte om at blive landmand. Vinteren 1930-31 tilbragte han som elev på Dalum Landbrugsskole. En af Børges første pladser var som karl på Holebygaarden, sikkert hjulpet af sin far. Børge rejste på et tidspunkt til Birket, hvor han hjalp sin bror Gunner i forretningen, det var Rasmus's ide. Børge var dog mest interesseret i landbruget, og han brugte da også meget tid på at opdrætte svin i Birket. I Birket traf Børge Inger Skytte (kaldet "Sys"), som han blev viet til, den 30. April 1939. Sys og Børge købte et lille husmandssted i Eskemose ved Frejlev. Der var til at starte med bare 9 Tdr. land til stedet. Senere købte man ekstra 14 Tdr. land til. I mange år gravede Børge blåler på sine jorder.

Svend, den yngste søn, endte også med at lære købmandsfaget hjemme hos sin far. Svend havde kendt Rigmor Karla Jensine Nielsen i en årrække, hun boede som barn og ung i Torslunde på Torslundevej 23 (huset som er stråtekt hedder i dag Antonsminde) hos sin faster: Nielsine Margrethe Jørgensen f. 19/4-1874 i Vester Ulslev og onkel: Hans Anton Jørgensen f. 25/12-1871 i Fuglse, hvor hun var i pleje. Anton arbejdede som murerarbejdsmand. I sine unge år kom Rigmor meget i Holeby, hvor hun havde arbejde som telefondame på Holeby Central. Rigmor og Svend blev gift den 20. September 1936 i Torslunde kirke. Samme år rejste Svend og Rigmor til Odense. Det var svært, at få noget at bestille i 30'erne så ofte måtte man rejse langt for at få job. Svend fik job på sukkerfabrikken i Odense, hvor de boede indtil sommeren 1937. Rasmus ringede til Svend og fortalte, at Fedevareforretningen, Østervej 39, Torslunde var til salg. Svend og Rigmor blev enige om, at vende næserne hjemad. Fedevareforretningen havde tilhørt Aase Olsen datter af Skomager Olaf Olsen (Ellens søster) og hendes mand, Johannes. Svend overtog Johannes mælketur og til dette arbejde, havde han to heste. Den ene hest hed "Dolfus" og var gul, den anden hed Thor og var sort. "Dolfus" var købt hos en mand, der boede ved Fuglse kirke. Han hed aldrig andet end, "Amerika" fordi han engang havde boet derovre. Mælken kom fra Torslunde Mejeri, og blev kørt ud i junger, hvorpå der var monteret haner. Kunderne købte mælken ved vognen, og medbragte selv emballagen til mælken. Mælketuren var et slæb, og fortjenesten var lille. Ernst Jensen fra Købmandsgaarden kørte i en del år mælketuren om Søndagen.

Det var noget af en satsning for Rigmor og Svend at overtage Fedevareforretningen. Alene den økonomiske side af sagen krævede jo sit, men hverken Rigmor eller Svend havde nogle forudsætninger for at drive en sådan forretning. Svend var dog heldig at der ofte kom en repræsentant, der hed Winkelmann fra Nykøbing F. Han kørte for firmaet, Mayo. Winkelmann smøgede velvilligt ærmerne op og lærte Svend slagterfaget på sine besøg i Torslunde.

Tove var slyngveninde med Skomager, Olsens datter, Aase. Peter "Kusks" datter Else tilbragte Tove også en del tid sammen med. Else var en del yngre en Tove, og Tove fik ofte Else til at spørge efter drengene som hun flirtede med som stor pige. Tove kom som ung "i huset". Det var i Holte. Tove havde altid været meget stærk knyttet til sin broder, Knud. Så da Knud drog til København, fulgte lillesøster med. Tove og Knud var meget sammen i København og ved besøgene hos Knud i pensionatet på Frederiksberg, blev Tove præsenteret for Finn, ekspedienten. Finn var også ud af en købmandsfamilie. Finn's far var købmand i Ringkjøbing. Da Tove lærte Finn at kende, syede hun handsker. En af Toves bekendte, Knud Birkedal fik overtalte Finn til at lære handskemagerfaget. Finn tog uddannelsen som handskemager på Teknologisk Institut om aftenen samt et 3 måneders kursus. Finn var udlært handskemager, da han blev gift med Tove. Tove og Finn blev viet i Holeby Kirke den 14. April 1938. De flyttede derefter til Flakholmen i Vanløse. Da Tove blev født, lagde Rasmus nogle flasker vin ned i kælderen med den klausul, at de først skulle drikkes ved datteren, Toves bryllup. Vinen blev da også drukket ved denne lejlighed, og var i følge brudeparret og Finns forældre en god "vinøs" oplevelse.

Børnebørnene (de ældste der husker deres bedsteforældre):

Rasmus og Marie fik mange børnebørn. Deres første barnebarn, Bendt Knud Nielsen, søn af Alfred og Ellen boede næsten hele sin barndom hos sine bedsteforældre. Bendt husker, at Rasmus og Marie var meget glade for børn. Rasmus kunne ikke sige nej, hvis Bendt spurgte efter en sodavand eller andre godter fra forretningen. Begge bedsteforældrene tog sig meget af deres børnebørn. Børnebørnene fik gerne lov til at deltage både i eftermiddagslur og kortspil om aftenen. Ville Bendt i biografen, skulle han blot sige til kontrolløren: Farfar kommer og betaler, så var det klaret.

Marie havde sin helt egen måde at forkæle børnebørnene på, hvis Bendt eksempelvis skulle til Nakskov og spille fodbold, tog man toget. Der var ofte en stegt due med i madpakken, som spistes sammen med rugbrøddet.

Brita var deres andet barnebarn. Brita var datter af Mille og Gunner. Brita husker, at Rasmus gerne lod hende rydde op i chokoladeskabet. Brita fik også lov til at gå på opdagelse i de mange skuffer i købmandsdisen. Alt lå jo i skuffer dengang, da det blev vejet af efterhånden som der var behov for det. Engang var Brita ude, hvor man opbevarede porcelæn og køkkengrej. Her fandt hun en meget flot lilla hinkesten, som var lavet i glas. Rasmus forærede hende hinkestenen, som vakte megen glæde dengang. Brita var meget glad for sin farmor, Marie, hun var bare enestående.

I 1941 havde Rasmus og Marie begge 60 års fødselsdag i samme måned, Oktober. Gunner, Mille og Brita kom fra Århus til Lolland. Toget kørte dengang kun til Maribo (formentlig på grund af krigen). Rasmus kom for at hente familien i en gig. Rasmus var klædt i en pelsforet kørefrakke, og han så drabelig ud i denne mundering. Turen tilbage til Holeby om natten, husker Brita som en ikke særlig rar oplevelse. Lastbilen blev sjovt nok ikke

anvendt, hvilket godt kan skyldes krigssituationen, og Rasmus var jo fra sine unge dage vant til hestekørsel, som han elskede.

Snedker Nielsen:

Rasmus's nabo, snedker, Christen Thorvald Nielsen kaldet Thorvald, var familie til Marie. Snedker Nielsens hustru, Elise Jørgine Jørgensen var Maries lillesøster. Hun var født den 23. December 1891 i Thorslunde, og døde den 6. Juni 1939 på Rødby Sygehus.

Elise var således Hans Jørgensens barn nummer 6, og den yngste af hans børn.

Christen Thorvald Nielsen var født den 18. April 1889 i Vester Ulslev. Han døde den 18. November 1936 i Holeby.

Ove Pedersen kom i 1920 som 15 årig i lære hos snedkermester Nielsen. Snedkermester Nielsen var en streng men dygtig mester. Yngste lærling havde en del faste pligter. Det var lærlingens job hver morgen at strigle mesters hest. Når dette var gjort, blev han tilkaldt for at kontrollere arbejdet. Han havde taget hvide handsker på, og strøg med hånden over hestens ryg og derefter under dens bug. Hvis handsken ikke var ren, skulle arbejdet gøres om. Andre pligter var at tømme lokum, både på værkstedet og det private, dette var også lærlingens pligt. Der skulle også løbes byærinder, og når arbejdsdagen var slut, skulle værkstedet gøres rent. Det var hårdt, for arbejdsdagen var fra kl. 7.00 - 17.00 Mandag til Lørdag. Efter rengøringen af værkstedet var der lige tid til at komme hjem og få lidt at spise, inden man skulle give møde på Teknisk Skole kl. 18.30 -21.00, så der var ikke meget fritid. Ove's læretid var slut i 1925.

Snedker Nielsens var Jehovas vidner. Christen var dog den mest ivrige. Rasmus og Christen var to modsætninger, Rasmus kunne godt lide festligt lag, men Christen derimod undgik helst festlighed.

Elise havde mange lighedspunkter med sin søster Marie, de var begge meget afholdt, og Elise var også dygtig i et køkken.

Efter Christens død blev Ove spurgt, om han ville købe forretningen, prisen var dengang 27.000 kroner. Ove havde lige bygget hus, og turde derfor ikke gå ind på handlen. Han passede dog forretningen til den blev solgt.

Ove Pedersen:

Ove kom meget i Købmandsgaarden, da han jo arbejdede inde hos naboen. Ove og Knud Nielsen var gode venner. Tove var meget glad for Ove, og det skete ofte at hun sad på Oves arm, hvis hun kunne se sit snit til det.

Ove husker, at han tit blev budt på at spise med om aftenen. Disse tilbud tog han imod så ofte det lod sig gøre. Knud var god til at spille på violin, så han og Ove og et par andre gutter, havde dannet et lille amatørorkester. Vi øvede på skift hos hinanden, og jeg har derfor tit øvet på værelset ovenpå i Købmandsgaarden.

Engang hvor Gunnar havde hørt om et bal i Rødby, spurgte han mig, om jeg ville med? Der var jo bare spørgsmålet om, hvordan vi kom derud. Gunnar sagde: Den gamle er begyndt at gemme nøglen til bilen! Det var dog på en eller anden måde lykkedes for ham at få fat i nøglen. Vi kørte bagom ved Bjørnevej, så kunne Rasmus ikke høre os. Turen gik fint.

Enden på det hele:

Rasmus blev syg i December 1942. Han blev indlagt på Maribo sygehus med gulsot. Thorkild Petersen var på sygehuset for at besøge Rasmus. Han husker stadig, at Rasmus var gul over det hele.

Rasmus døde Tirsdag den 8. Februar 1943 på Maribo sygehus af gulsot. Rasmus blev begravet Søndag den 14. Februar på Holeby kirkegård.

I Folketidende Onsdag den 10. Februar, kunne man på side 4 finde Rasmus' nekrolog. På samme side var der iøvrigt en anmeldelse af Jens Wolsings bog, Holeby som senere skulle få så fin omtale.

[--o-- NEKROLOG --o--]

Midtjylland
Redaktør Otto Holst
Kontor: Vestergade 2, Maribo
Telefon 160

Dødsfald.

Efter længere Tids Sygdom er en af Holebys kendte Borgere, Købmand Rs. Nielsen, 61 Aar gammel, død paa Maribo Sygehus, hvor han har henligget som Patient siden December.

Efter at have faaet handelsmæssig Uddannelse blev Rs. Nielsen Brugsforeningsuddeler paa Sjælland og herfra kom han i 1908 til Holeby som Uddeler for den daværende Brugsforening. I 1918 etablerede han sig som selvstændig Købmand, og det blev en betydelig Handel, han derefter oparbejdede i de følgende Aar. Nielsen var en saare vellidt Mand paa sin Egn, og i Aarenes Løb udviklede der sig et sjældent godt Tillidsforhold mellem Forretningen og dens Kunder.

Også udenfor Forretningen var Rs. Nielsen en Mand som alle satte Pris paa, og i en Aarrække beklædte han saaledes Formandsposten indenfor den stedlige Haandværker- og Industriforening, i hvis Bestyrelse han havde Sæde endnu ved sin Død. Tillige var han Medlem af Bestyrelsen for >>Dansk Arbejde<<s Holeby-Afdeling og til sin Død bestyrer for Maribo Banks Holeby-Filial.

Afdøde, der foruden Hustru efterlader sig en Datter og fem Sønner, jordfæstes paa Søndag fra Holeby Kirke.]

Det sidste hvilested:

[Jordefærd:

Købmand Rs. Nielsen, Holeby blev under meget stor deltagelse i gaar begravet fra Holeby Kirke. Til Baaren var der sendt en mængde Kranse, hvoraf flere var signerede. En Æresvagt med Fane fra Forsvarsbrødrene paraderede. Efter Salmen, Kirkeklokke, talte Pastor Elleby om Købmand Rs. Nielsen's gode Maade at være paa saavel i Forretningen som i sit Hjem og saavel overfor sin egen Familie som for de Mennesker han havde i sit Brød. Sønner, Svigersønner og en Nevø (Manufakturhandler, Carl Nielsen) bar Kisten til Graven, ved hvilken afdødes ældste Søn, Forvalter Alf. Nielsen bragte Følget Familiens tak for Deltagelsen.

Mindeord:

Ved Diskonto og Laanebankens Generalforsamling udtalte Formanden ORS. Kjer nogle Mindeord over afdøde Forpagter, Aage Petersen, Maribo Ladegaard, der allerede i 1906 blev knyttet til Bankens Repræsentantskab. Endvidere udtalte han nogle Smukke Mindeord over Købmand Rs. Nielsen, Holeby der havde bestyret Bankens Afdeling i Holeby.]

Lolland Falsters Venstreblad, mandag den 15 Februar 1943.

Rasmus blev, som det fremgår af ovenstående begravet på Holeby kirkegård. Gravstenen er en natursten. Gravstedet blev sløjfet i 1993, men stenen er bevaret og står nu ved den nordre mur, der omkranser kirkegården.

Det fortælles, at gravstenen kommer fra en af markerne ude ved Lyttesholm, Brunddraget. Dette kan tolkes, som Maries sidste men også meget kærlige måde at ære sin mand på. Han var meget glad for at komme ved Brunddraget.

II Del

I denne del af bogen vil jeg for helhedens skyld skitsere, hvad der skete med nogle af personerne fra I Del. En del af foreningerne, husene og de omtalte lokaliteter vil også blive behandlet.

Denne II Del, har jeg ikke ønsket, at lægge lige så stor vægt på som I Del, da værket er centreret om Rasmus, men for heldhedsindtrykkets skyld, og de forhåbentlig unge læsere, der får bogen i hånden, følges enkelte ting op til dagens Danmark. Derfor vil denne del utvivlsomt virke ufuldstændig på mange af læserne, hvilket jeg er klar over, man kan nærmest kalde beslutningen; "begrænsningens kunst". For overblikkets skyld følger først en kort beretning om hvert af de 6 børn og, hvordan det senere gik dem.

De voksne børn og deres videre livsforløb

Knud og Inger:

Efter Rasmus's død i 1943 kom Knud tilbage til Holeby for at drive Købmandsgaarden videre. Huset på Magasinvej hvor bedstefaderen, Hans havde boet, blev indrettet af Inger godt inspireret af sin københavnske baggrund. Efter Knuds død (se længere fremme) flyttede Inger tilbage til København, hvor hun jo havde sin familie. Inger og Knud fik ikke nogen børn, hvilket var en stor sorg for dem.

Knud, Ove Klatschou, skolelærer Ivar Kofoed og maskinarbejder Christian Larsen lejede i 1943 krosalen (for 5 kr.) for at spille badminton der. De trængte til at tabe nogle kilo. Det holdt dog ikke længe, da kampene altid endte med smørrebrød og en serie bajere. Vi tabte os ikke husker Christian Larsen, og vore koner blev negative når vi kom hjem og lugtede af øl.

Gunner og Mille:

Gunner havde arbejde som tjener forskellige steder. Else Mikkelsen boede en overgang i Århus og tog ofte hen på Jægergårdsrestaurenten hvor Gunner arbejdede som tjener, for at få et glimt af ham og høre hans lollandske accent. Det var rart når hjemveen blev for slem.

I 1954 fik Gunner job som lagerforvalter hos G.A.L. Thorsen i Århus. Min far, Niels husker at farbror, Gunner engang kom på besøg i forretningen hos Rigmor og Svend. Man havde dengang ikke så gode forhold i baglokalet og stålvaske var noget nyt dengang. Svend sagde: Bare vi dog kunne få en stålvaske (henvendt til Gunner). Gunner spurgte: Hvor stor skal den være? Kort efter kom der en flot stålvaske fra firmaet, G.A.L. Thorsen i Århus.

Gunner gik på pension som 67 årig, efter at have arbejdet som lagerforvalter i 6 år. Mille arbejdede fra 1954 til 1973 i distributionsafdelingen på Jyllands Posten.

Mille og Gunner fik 3 døtre og en søn: Brita f. 16/7-1932, Leif f. 12/9-1934, Jette f. 14/4-1942 og Anni f. 8/2-1944.

Gunner døde den 4/1-1979 i Århus.

Tove og Finn:

Efter at Tove og Finn var blevet viet, havde de handskemagervirksomhed i hjemmet, Flakholmen 20. Man kom meget hos Inger og Knud, som jo også på dette tidspunkt boede på vejen. Den 15/4-1942 føder Toves deres første barn, Mette Marie Noes. Handskemagervirksomheden flyttede til andre lokaler i Vanløse, og familien flyttede til Flakholmen 24. Den 5/11-1946 fødte Tove datteren, Ulla Noes. Handskemagervirksomheden fortsattes indtil 1960, hvor Tove og Finn kunne fejre 25 års "handskejubilæum". En kiosk på Hjortespringvej i Herlev blev erhvervet. Kioskvirksomheden var meget værdsat af ægteparret, og kundekredsen var stor. I 1977 valgte Tove og Finn at stoppe med at arbejde, da deres økonomiske situation tillod dette. Finn døde den 2/12-1986 og året efter døde Tove den 7/12-1987.

Tove var den af Rasmus's børn, jeg kendte bedst. Hun var som sin mor en ener med mange talenter. I mine første københavnerrår kom jeg meget i Tove og Finns hjem, og mindes disse mange besøg med glæde.

1944 flere sørgelige begivenheder:

Den 5 Januar 1944 døde Maries far, Hans Jørgensen i Holeby. Hans havde i det sidste år været en ekstra belastning for Marie, da hun tog sig meget af ham. Den daglige pleje var meget besværlig, da Hans samtidig var ved at blive "forkalket" og derfor ikke ville nogen ting. Hans blev begravet på Holeby Kirkegård.

I 1944 blev Knud syg. Arbejdet i firmaet, hvor man lavede fluefangere, var et "urent job", og dette job har formentlig været skyld i Knuds sygdom. Knud blev indlagt på Diakonissen, Frederiksberg. Mette Husum (Tove og Finn's ældste datter) husker, at det ikke var tilladt at komme ind til Knud, når han blev besøgt på Diakonissen. Hun blev løftet op, og kunne så kigge ind til sin morbror gennem en glastrude. Knuds tilstand blev forværret, og han blev flyttet til Vejlejords Sanatorium i Vejle. Sanatoriet var et af de første sanatorier, man byggede i Danmark. Her behandledes mest tuberkulosepatienter. Den 11. August 1944 døde Knud på Sanatoriet, 38 år gammel. Dødsårsagen var muligvis meningitis. Knud blev begravet på Holeby kirkegård, hvor hans gravsted stadig er. Inger havde besluttet at gravstedet skulle bestå 25 år efter hendes egen dødsdato (1989), så gravstedet vil bestå indtil år 2014.

[Holeby, Dødsfald:

Efter et langt Sygeleje er Købmand Knud Nielsen, Holeby, død, 39 Aar gammel. I mange Aar drev han Forretning i København, men ved Faderens Død i Februar sidste Aar flyttede han til Holeby for at passe Forretningen der. I Foraaret blev Nielsen indlagt paa Hospital og for en Maanedes Tid siden overførtes han til et Sanatorium. Afdøde efterlader sig Hustru.]

Knuds død var et meget hårdt slag for familien. Marie havde knyttet sig megen til sin søn, Knud. Han var meget god ved sin mor. Marie som ellers var en stærk og rubust kvinde, der havde stået model til lidt af hvert i sit liv, havde meget svært ved at komme sig over tabet af sin søn.

Tove havde også opbygget et meget nært og kært forhold til sin bror, derfor var broderens død også meget svær for Tove at komme igennem. Tove sagde som lillepige: Hvis ikke Knud var min broder, ville jeg giftes med ham.

Inger døde den 20. Februar 1989, og blev begravet samme sted som sine forældre i København.

Købmandsgaarden ikke længere i familiens eje:

Den 18. November 1945 sælger Svend Købmandsgaarden samt alt til forretningen hørende inventar og lager. Ejendommen købes af Aktieselskabet Købmandsgaarden i Holeby med følgende bestyrelsesmedlemmer: V. Larsen, K. Sidenius, H. Dyhrfeld. Salgssummen for ejendom og alt til forretningen hørende var 47.000 kroner. Salget omfattede ikke Østervej 7, denne ejendom blev jo ofte tidligere handlet sammen med Købmandsgaarden.

Østervej 7 matrikel 191 skifter ejer:

Den 15. Januar 1948 overdrager Svend ejendommen, Østervej 7 til sin moder, Marie. [Da Skødemodtageren i Realiteten har været Ejer af Ejendommen og kun har manglet den formelle Adkomst, vil der ikke være at erlægge noget Vederlag, men Ejendommens Værdi ansættes paa Tro og Love til ikke at overstige 35.000 Kr.] Der forelå en lejekontrakt med manufakturhandler, Carl Nielsen lyst 22/7-1933 med årlig leje indtil 1400 kroner, som skulle respekteres. Svend fik altså ikke direkte noget økonomisk ud af handelen, men slap for at betale de lån ud, som stod i ejendommen. Marie lejede et lille stykke jord ud (det hørte til lejligheden, Østervej 15) til biografen, der blev brugt til cykelstald.

Foto taget i gården bag pålægsforretningen. Fra venstre: Gunner, Svend, Rigmor, Marie og "Mille" foran køkkenet hos Rigmor og Svend. Bygningen til højre rummer butikkens baglokale med opskæringsrum, kogerum m.m. Bygningen er kraftig ombygget af Niels H. Nielsen. Originalfoto hos forfatter, negativer venligst stillet til rådighed af Brita Sletting.

En livlig dame:

Efter Marie blev enke, levede hun for sine børn og børnebørn. Nu havde hun bedre tid til sine børnebørn, selvom hun altid tidligere havde taget tiden til at være noget for sine børnebørn. Hun besøgte alle sine børn jævnligt, og gav et nap med, hvor der var behov for det. Hun bad børnene lade stoppekurven stå, så tog hun fat på den ved sine besøg. Brita husker et besøg hos farbroderen, Børge i Frejlev sammen med sin farmor. Vi fik pandekager, de var flotte, men var alle præget af en mønt. Der var gået hul i stegepanden, og Børge havde lappet den med en kobbermønt, det var småt hos dem i de år.

I årene efter Rasmus's død og efter at Købmandsgaarden var blevet afhændet, boede Marie først i huset på Magasinvej men flyttede senere til ejendommen Østervej 7 første sal. Marie samlede sine børn om sig, når det var muligt.

Marie blev ved med at sy, indtil hun døde. Hun var meget kreativ, og kunne få tøj ud af ingenting, noget man havde gavn af under krigen, og hvis husholdningsbudgettet var lidt

gennemsigtigt. Ved fastelavn eller til karneval, lavede Marie mange flotte dragter, som var syet i hånden. Jeg husker stadig som barn, at vi på loftet havde en kiste med nogle af oldemors kreationer, der havde overlevet helt op til tredive år.

I huset på Magasinvej havde Marie en meget velpasset have. Hun gik meget op i, om folks haver var velplejede. Græsplænen blev holdt, så den var flot, men Marie ejede ikke en græsslåmaskine, og måtte derfor klippe den med en færesaks liggende på alle fire. Når hendes nabo Strandvold Petersen så hende ligge på alle fire, sagde han: Det er alt for galt! Og derefter slog han Maries plæne med sin græsslåmaskine.

Marie kom ofte i Pålægsforretningen hos Svend og Rigmor. Erik og Niels fortæller: Farmor hjalp ofte til i butikken hos far, hun kunne tørre gulv stående med en klud uden at bukke benene, hvilket var flot af en dame i 70'erne. Inga Petersen der arbejdede hos Rigmor og Svend som kokekone, husker tydeligt Marie. Hun var en rask dame, der kunne bestille noget.

Hun havde dog dårlige knæ (de var formodentlig slidt op), og spurgte derfor tit Svend, om ikke han kunne køre hende til den kloge kone i Nysted. I de senere år kørte hende og Svend til den kloge mand Bernhard i Killerup ved Sakskøbing, som hjalp med knæene.

Rasmus havde altid været en spradebasse, men Marie havde også altid en rap bemærkning eller en narrestreg parat. Erik husker, hvordan Marie når hun stod i Rigmors køkken, kunne finde på at smide en kop vand ud af vinduet, hvis nogen stod udenfor, hvorefter hun ville lade som ingenting. Nytårsaften tilbragte Marie ofte ved Rigmor og Svend. Et år stod døren åben mod gaden, Marie havde medbragt en skåret krukke, som hun smadrede ude i gården foran køkkenvinduet for derefter at skynde sig ind af hoveddøren, hvor hun kunne nyde forvirringen efter braget. Rigmor og Svend tog tit ud med madkurven sammen med Rigmors søster Ena og svoger Hartvig. Marie var altid i hopla, når der var optræk til lidt fest, og var derfor gerne med. Hartvig var drillesyg og havde altid en vits eller spydig kommentar parat. Marie kunne godt finde på at belønne Hartvigs morsomheder ved, at kaste et afgnavet kyllingebein i hovedet på ham sammen med "det sidste ord" i den samtale. Disse små scenerier foregik altid i gemytlighed.

Erik kom meget og besøgte sin farmor i lejligheden Østervej 15. Hun var glad for vores besøg, og hun udfrittede os aldrig om, hvad vi gik rundt og lavede. Hendes måde at holde sig underrettet på var ved at spørge, om man ikke kom til aftenkaffe kl: 21.00, hvis man havde været ude.

Da Marie fyldte 79 år besluttedes det, at holde "rund fødselsdag". Det var Rigmors ide at holde denne fest. Festen huskes stadig af min familie. Nogle få måneder efter blev Marie sløj. Alfred, Ellen, Svend og Rigmor besluttede at sove hos Marie på skift da hun blev sløj. Erik husker at Marie var munter helt til det sidste. En dag da Erik kom på besøg, sad Marie på toilettet og sang: Hvor Gud han er så fast en borg, midt i sangen afbrød hun med ordene: Erik du kan selv finde dig en øl.

Det skulle vise sig at være en klog beslutning at holde Maries 79 års fødselsdag, for Marie døde fire måneder efter den 21 Februar 1961, og blev begravet ved siden af Rasmus på Holeby Kirkegård den 25 Februar 1961. Gravstedet er i dag sløjfet, men gravstenen findes idag bevaret opstillet ved muren, der omkranser kirkegården, hvor den forhåbentlig får lov at stå i mange år, da det er en prægtig gravsten.

Efterskrift:

Under arbejdet med denne bog er jeg gentagne gange blevet overrasket over, hvor mange personer, der stadig husker min oldefader mere end 50 år efter hans død. Mine mange samtaler

med Holeby-borgere og andre, der har kendt Rasmus eller miljøet omkring ham samt gennemgangen af arkivalier, hvor Rasmus optræder, åbner muligheden for at give et bud på hvordan han egentlig var.

Der hersker igen tvivl om, at oldefar havde magt, og at han var en betydningsfuld person i datidens Holeby. Han formåede at styre det meste af sin familie med sikker hånd næsten indtil sin død. Facaden udadtil formåede han at opretholde på trods af en umådelig anstrengt økonomi. Folk omkring ham kendte ham som en initiativtager og foregangsmand, han var ikke bange for nye ideer. Rasmus gik ikke af vejen for en god festlighed, et spil kort eller et par omgange bajere. Alle folk blev behandlet ens, og derfor kunne han til stadighed oppebære en stor kundekreds.

Selv i dag er han indirekte skyld i, hvordan min families liv har udviklet sig. Min farfar, Svend Åge Nielsen købte jo på sin fader Rasmus's opfordring Fedevareforretningen. Denne forretning der af de fleste blev kendt som Pålægsforretningen. Senere overtog min far, Niels Helge Nielsen Pålægsforretningen. Far driver i dag forretningen som Mesterslagter Niels H. Nielsen.

Mit arbejde har bragt mig til den overbevisning, at oldefar var uforudsigelig og en rigtig levemand.

NOTER til Holebys Store Levemand - og Milieuet omkring ham.

1: H. Christoffersens Maskinfabrik beskæftigede omkring år 1900 et stort antal lærlinge. Disse lærlinge var tvunget til at gå til Rødby for at få undervisning på den Tekniske Skole der. I efteråret 1903 oprettede Fabrikant, H. Christoffersen derfor en Teknisk skole i Holeby. Man lejede sig ind i Forsamlingshuset. I sommeren 1904 påbegyndtes en tilbygning til Forsamlingshuset, der skulle tjene som Teknisk skole. Skolen blev drevet af Christoffersen og de lokale håndværksmestre. Der var planer om at få dannet en forening til at overtage skolens drift og søge tilskud hertil fra stat, kommune og andre offentlige institutioner. Fabrikant Christoffersen og Bogholder A. Lillienkjold, Sukkerfabrikken tog derfor i August 1906 initiativet til dannelsen af: Haandværker og Industriforeningen for Holeby og Omegn.

2: I 1911 godkendte forsvarsminister Berntsen planer om at indkalde en sikringsstyrke på cirka 17.000 mand. Ved krigsudbruddet i Juni måned 1914 indkaldtes mænd så sikringsstyrken blev på 20.000 mand. Der indkaldtes i løbet af August måned: værnepligtige, rekrutter, befalingsmænd, officerer og underofficerer, således at den udvidede sikringsstyrke i August var oppe på cirka 60.000 mand, styrkens største antal soldater. Man indså nødvendigheden af at indkalde ældre årgange og genoptræne disse, da sikringsstyrkens opgave så ud til at blive langvarig. I Marts 1915 blev styrken reguleret ned i antal samtidig med at indkaldelsestiden reduceredes til 2 - 2½ måned med 5 - 6 måneders frihed derefter. I April fik soldaterne lov til at hjælpe deres indkvarteringsværter med forhåndenværende opgaver i nogle få dage om ugen. Ophævelsen af sikringsstyrken startede i 1918, og sikringsperiodens endelige afslutning var i marts 1919.

3: HIF, Holeby Idræts Forening blev stiftet den 25 August 1917. Den første bestyrelse bestod af: Maskinarbejder Fr. Nielsen, frøknerne Gudrun Jensen og Johanne Frederiksen, mejerist Hansen fra Torslunde, maskinlærling Otto Rathe, maskinarbejder C. Rasmussen og konstruktør Søren Sørensen. De to damer var aktive i den daværende gymnastikforening og Søren Sørensen i skytteforeningen. Foreningens første formand bliver Fr. Nielsen. Søren Sørensen vælges til kasserer.

4: Matriklen 19as som tilhørte Forpagter Christian Jørgensen solgtes den 6. Maj 1895 for 1600 Kroner til: 'Aktieselskabet Forsamlingshuset Holeby'. Matriklen var skyldsæt for [Hartkorn 2 1/4 Album, gammelskat 36 Øre. Præstetiendet udgjorde årligt 1/4 Fjedringkar Hvede og 1/4 Fjedringkar Byg]. Der var nogle tinglyste hæftelser på matriklen bla. [Gjæstgiverens ret til vejfart af en 6 Alen bred vej beliggende vest for matriklen og stødende op til matrikel 19]. Omtalte 6 alen brede vej kender vi i dag som Skolevej.

5: Efter Anlægget af Maribo-Rødby Banen opførtes der i 1874 et Magasin i Holeby af kornfirmaet Qvade, og Forretningen fik her eget Kontor.

6: Disconto og Laanebanken i Mariebo blev grundlagt i 1854. Den startede sin virksomhed Fredag den 8 December Kl. 10 om formiddagen. Kontoret var Købmand Knud Bredenberg Sidenius's Stue i Vestergade (bygningen erhvervedes senere af Arkitekt Musse). Hovedmanden bag initiativet til oprettelsen af Diskontobanken var Købmand: K. B. Sidenius (f. 1802 d. 1856) støttet af Prokurator: Just Georg Valdemar Aagaard (f. 1811 d. 1857), Købmand: Carl Heinrich Lorenz (f. 1819 d. 1883) og Lensgreve: Frederik Marcus Knuth (f. 1813 d. 1856).

Følgende personer er interviewet personligt eller pr. telefon. Enkelte har leveret skriftligt materiale eller billedmateriale:

Ernst Badenholt, Vodroffsvej 29 - 1900 Frederiksberg C.
Hans E. Christiansen, Tjørnevej 9 - 4960 Holeby
Peter K. Christiansen, Tuekærvej 25 - 4960 Holeby
Helge Clausen, Havnevej 36 - 4895 Errindlev
Astrid Erreboe, Vestervej 24 - 4960 Holeby
Ella Hansen, Fuglsevej 4, 4960 Holeby
Lise Lindegaard Hansen, Østervej 50 - 4960 Holeby
Jytte Heisterberg, Åbrinken 24, 2830 Virum
Henning Henningsen, Vestervej 12 - 4960 Holeby
Vivi Henningsen, Ellemosevej 39 - 4960 Holeby
Mette Husum, Keilstruplund 65 - 3460 Birkerød
Christen Jakobsen, Nørrevej 2 - 4960 Holeby
Grethe Jensen, Gallemarksvej 8 - 4700 Næstved
Frode G. Jørgensen, Østervej 38 - 4960 Holeby
Jørgen Jørgensen, Bjørnevej 2 - 4960 Holeby
Else Kronstrøm, Nørrevej 9 - 4960 Holeby
Christian Larsen, Vestervej 43 - 4960 Holeby
Jytte Larsen, Østervej 40 - 4960 Holeby
Hans Marxen, Gl. Holebyvej 4 - 4960 Holeby
Else Mikkelsen, Sundtoften 81A - 4800 Nykøbing F.
Bendt K. Nielsen, Roasvej 3 - 2750 Ballerup
Ellen Nielsen, Sønderparken 24 - 4930 Maribo
Erik Nielsen, Madsensvej 8 - 4960 Holeby
Hans Nielsen, Vestervej 20 - 4960 Holeby
Lars Nielsen, Solsortevej 40 - 8860 Ulstrup
Niels H. Nielsen, Østervej 39 - 4960 Holeby
Vanda E. Nielsen, Magasinvej 17 - 4960 Holeby
Ove Pedersen, Magasinvej 2d - 4960 Holeby
Thorkild Pedersen, Fuglsevej 6 - 4960 Holeby
Inga Petersen, Sortevej 2 - 4960 Holeby
Brita Sletting, Plantagevej 65A - 3460 Birkerød
Palle Strate, Rennebæksvej 10 - 4960 Holeby
Maja Sørensen, Maribovej 56 - 4960 Holeby

Følgende institutioner/foreninger har bidraget med materiale:

Landsforeningen Dansk Arbejde, Gravene 2 - 8800 Viborg
Lokalhistorisk Arkiv i Holeby, Vestervej 70 - 4960 Holeby
Lokalhistorisk Arkiv i Nysted
Lolland Falsters Stiftmuseum, Museumsgade 1 - 4930 Maribo
Dansk Folkemindesamling, Birketinget 6 - 2300 København S.
Slægtsgårdsarkivet Gl. Estrup, Randersvej 4 - 8963 Auning.
Det Kgl. Garnisonsbibliotek, Kastellet 42 - 2100 København Ø.
Rigsarkivet (Erik Borgstrøm), Rigsdagsgården 9 - 1218 København K.
Det Kongelige Bibliotek, Billedsamlingen.

Litteraturliste:

Danmarks sydligste Købstæder 1918. Nysted og Rødby, Udgivet af bogtrykker Ib Helge Rasmussen

Danmarks større gårde, 5 bind: Præstø Maribo Bornholms Amter

J.C.B. la Cour: Danske gårde, 1 samling, IV bind, Udgivet af 'Danske Gaardes' Forlag, Aarhus 1907

F. Vestergaard: Salget af Vordingborg Rytterdistrikt, Udgivet af Historisk Samfund for Præstø Amt, 1975.

C.C. Haugner: Rødby Købstad og Fuglse Herreds Søndre del bind 5, Udgivet af Nakskov Tidendes Forlag og Tryk, 1928.

Lolland Falsters Folketidende div. årgange.

Lolland Falsters Stifttidende div. årgange.

Lolland Falsters Venstreblad div. årgange.

Lollandsposten Jan.-Febr. 1931.

Haandværker og Industriforeningens Forhandlingsprotokoller 1906-1963, Lokalthistorisk Arkiv for Holeby Kommune.

Medlemsbladet for Landsforeningen Dansk Arbejde Febr - Mar 1931.

40 Aars Jubilæumsskrift for Haandværker og Industriforeningen Sept 1946, Lokalthistorisk Arkiv for Holeby Kommune.

Jens Wolsing: Holeby, Udgivet af Biblioteket for Holeby og Omegn, 1943.

Jens Wolsing: Holeby II, Udgivet af Biblioteket for Holeby og Omegn, 1956.

Jens Wolsing: Sommerfester i Holeby, artikel i Lolland Falsters Samfunds Historiske Aarbog, 1937.

Skudsmålsbog for Laura Marie Dorthea Jørgensen, Skudsmålsbog for Rasmus Nielsen.

Slægtsbog for Svend Aage Nielsen ved Dansk Slægtsforskning, 1958-1960. Opført i Dansk Slægtsforskning, Fredericia fortegnelse som: A 428-4 Slægtsbog, Hans Jørgensen, født 1856, gårdejer i Torslunde, senere på Binnitse mark i Hillested sogn, og hustru Karen Jensdatter Holtze, deres forfædre og efterkommere. 55 sider. 1960.

Ove Nielsen: Holeby Kommune - historisk set, artikel i Lolland Falsters Historiske Samfunds Årbog, 1977.

-Registrant over Huse i Nysted, Lokalhistorisk Arkiv for Nysted Kommune.

Maribo A/S Lollands-Posten, 1929, Diskonto og Laanebanken i Maribo, 1854 - 11 September - 1929.

Kr. Møller: Et Sekel genspejlet i Slægtskorrespondance med Tilknytning til Diskonto og Laanebanken i Maribo (Maribo Bank), 1854 - 11 September - 1954. Udgivet af A/S Lollands-Postens Trykkeri, 1954.

Holeby Idrætsforening i 75 år 1917 - 25 August - 1992, Fortalt af: Ove Pedersen m. fl. redigeret af Jens Andersen, Amatra Tekst, Holeby. Tryk: Rødby Bogtrykkeri.

C. J. Frederiksen: Laaland - min fødeø, Nysted Bogtrykkeri, 1981.

Helge Klint: Den Danske Hær bind V, 1902 - 1918, Sikringsstyrken. Udgivet af forlaget Sixtus, København 1978.

Bjørn A. Nielsen: Danske Uniformer 1900 - 1990, Hæren og Flyvevåbnet, udgivet af Tøjhusmuseet, 1992.

Illustreret Tidende, udgivet af Fogtdal. Flere hæfter fra udgivelsens start indtil nr. 5, 1994.

Haandværker og Industriforeningen for Holeby og Omegens 40 års Jubilæumsskrift, 1906 -18.Septbr. -1946. Lokalhistorisk Arkiv for Holeby Kommune.

Bjørn Oshsner: Fotografer i og fra Danmark til og med år 1920. Udgivet af landsudvalget for indsamling og bevaring af fotografier og dokumentarfilm, Bibliotekscentralens Forlag 1986.

J. P. Trap: Maribo Amt, særtryk af Trap: Kongeriget Danmark, 4. udg. ca. 1921.

Vejviser for Lolland-Falsters Stift med Byer og Landsogne 1909-12. Udgivet af Mackeprangs Boghandel - Nykøbing F. og Erik Jensen - København.

Knud Prange: Lokal Historie - en håndbog. Udgivet af Dansk Historisk Håndbogsforlag, København 1989.

Mostrups Vejviser for Holeby Kommune 1994

Personregister

<u>Personer:</u>	<u>Side:</u>
Aagaard, Just Georg Valdemar, prokurator:	58
'Amerika':	49
Andersen, Frode, inspektør:	16
Andersen, Jens:	45
Andersen, O. C, automobilforhandler:	19
Andersen, Valdemar, murersvend:	9
André, elektriker:	18
Andreasen, Hans, Chr, møller:	34
Andreasen, Ingeborg, ekspeditrice:	9-42
Antonsen, Bodil:	27
Antonsen, Erik:	27
Antonsen, Holger:	27
Antonsen, Johanne:	26
Antonsen, Kaj:	27
Antonsen, Karen:	27
Antonsen, Knud:	27
Antonsen, Ludvig, murermester:	9-14-16-19-22-23-26-27-28
Arnhlottz, E, fotograf:	4
Bagge, Maren Kirstine:	3
Bagge, Rasmus Jakob, jordbruger:	3
Banke, bibliotekskonsulent:	22
Bernhard, "den kloge mand":	56
Berntsen, forsvarsminister:	58
Bierau, Niels Peter, maskinlærling:	15
Bigum, Thorvald, brygger:	10
Birkedal, Knud:	50
Bitsch-Johansen, gartner:	11
"Blik-Valde":	21
Bursche, Fr, kobbersmed:	34
Bøgelund Thomsen, sagfører:	30
Carlsen, Carl, snedker:	13
Chantelau, Oluf, snedker:	9-45
Christensen, Christen, fodermester:	10
Christensen, Lars:	8
Christensen, Jørgen, fodermester:	23
Christensen, Torkil, smed:	15
Christiansen, Hans Alf, maskinarbejder:	9
Christiansen, Hans, E:	22
Christoffersen, Hans Jakob, maskinlærling:	15
Christoffersen, Jens, direktør:	7-15
Clausen, Helge, smed:	1
Clausen, J, rentier:	20
'Den røde sildemand':	46
Due, Brita Emilie Marie Nielsen (Mille):	49-50-53-55
Dyhrfjeld, H:	55

Holebys store levemand - og milieuet omkring ham

<u>Personer:</u>	<u>Side:</u>
Ebbe, Asta:	10
Ebbe, Ebba:	10
Ebbe, Holger:	10
Ebbe, Ingeborg:	10
Ebbe, Johanne:	10
Ebbe, Karen:	10
Ebbe, Poul:	10
Ebbe, Valdemar P, proprietær:	10-11-17-19-28
Ellebye, pastor:	52
Eriksen, Erik:	42
Erreboe, Astrid:	39
Erreboe, Otto, blikkenslager:	39-46
Erreboe, Poul, snedker:	14
Erreboe, Valborg, ung pige i huset:	42-43
'Ford-Hansen':	46
Frederiksen, ekspeditrice:	42
Frederiksen, Iver, skovfoged:	6
Frederiksen, Johanne:	58
'Fugle Ejnar':	42
Hagen, N, ingeniør:	14-16-17-31-32-33
Hansen, Andreas:	3
Hansen, A, slagtermester:	31
Hansen, bestyrer elværket:	16
Hansen, Elektriker:	11
Hansen, Ena:	56
Hansen, Fr:	16
Hansen, Fr, træskomand:	11
Hansen, Hartvig:	56
Hansen, H, mekaniker (Ford Hansen):	16-32-46
Hansen, konditor:	18-37
Hansen, Maren Kirstine:	3
Hansen, Maren Stine:	4
Hansen, mejerist:	58
Hansen, O. Aagaard:	11
Hansen, Peter, tømrer:	15
Hansen, Poul Lindegaard, kommis:	40-41-42-43
Hansen, Rasmus, gårdmand:	4
Haughton-Larsen, V, maskinmester:	32
Hegelund, Poul, smed:	15
Helvig, skomager:	13-14-15-18
Hemmingsen, F. C, hotelejer:	28-29-30
Hemmingsen, gæstgiver:	14
Henningsen, Arthur, kommis:	41-42-43
Henningsen, Axel Emil, ølkusk:	10
Henningsen, Henning, købmand:	17-41-43
Henriksen, Tonny, kontordame:	42
Hildebrandt, Fru:	40

Holebys store levemand - og milieuet omkring ham

<u>Personer:</u>	<u>Side:</u>
Hildebrandt, Karl:	40
Hjortshøj, lærer:	46
Hohter, murersvend:	27
Holm, bogholder (Livjægeren):	42
Holst:	16-52
Holtze, Karen Jensdatter:	4-5
Husum, Mette:	54
Jensen, Carl, direktør:	29
Jensen, Carl, skomager:	15
Jensen, Chr, Vejer:	32-34
Jensen, Ernst, lærling:	42-49
Jensen, Gudrun:	58
Jensen, Henry (Ford):	21
Jensen, I. G, manufakturhandler:	30
Jensen, maler:	16
Jensen, Urmager:	42
Jensen, Valfred, opsynsmand:	14
Jensen, V, garver:	34
Jessen, A. G, forpagter:	19
Johannes:	49
Johansen:	16
Johansen, Edvard Chr, maskinarbejder:	9
Johansen, Lars, sognefoged:	19
Johansen, sadelmager:	12
Johansen, Thorkild, proprietær:	19
Justesen, Poul, chauffør:	42-47
Justesen, M, ingeniør:	11-14-31
'Jyde Jensen', maskinarbejder:	40
Jørgensen, Amalie (moster malle):	16
Jørgensen, Ane Johanne:	16
Jørgensen, Betty:	16
Jørgensen, blikkenslager:	16-21
Jørgensen, Carl:	6
Jørgensen, Christian, forpagter:	58
Jørgensen, Ejnar:	6
Jørgensen, Ejner Th, husejer :	9
Jørgensen, Elise Jørgine:	8-51
Jørgensen, E, snedkermester:	34
Jørgensen, Frederik, brygger:	10
Jørgensen, Frode G, skræddermester:	11
Jørgensen, Georg Niels, Frederik, skræddermester:	13-19-35
Jørgensen, Hans Anton:	49
Jørgensen, Hans, Christian, gårdejer:	26
Jørgensen, Hans, magasininformant:	11-15-16-27
Jørgensen, Hans, Skytte:	4-5-6-46-48-51-53-54
Jørgensen, Hjalmar, købmand:	16
Jørgensen, Julis, maskinlærling:	15

Holebys store levemand - og milieuet omkring ham

<u>Personer:</u>	<u>Side:</u>
Jørgensen, Karina, Margrethe:	42
Jørgensen, Laura Marie Dorte (senere Nielsen):	4-5-5-6-7-8-9-11-17-25-26-28- 29-30-40-43-44-46-47-48-50- 51-53-54-55-55-56
Jørgensen, Martha:	16
Jørgensen, Nielsine Margrethe:	49
Jørgensen, Poul, skræddermester:	34-35
Jørgensen, tømrer:	16
Kamper, Ane Sofie Nielsen, rentier:	10
Kayser, direktør:	16
Kayser, Frida:	17-32-33
Ketty:	40
Killerup, Bernhard:	56
Kjær, O. R. S, formand:	52
Klatschou, Ove:	53
Klinke, biografdirektør:	21
Knudsen, guldsmed:	34
Knudsen, Karen Kirstine:	2-3-35-48
Knudsen, Kristine, sygeplejerske:	10
Knuth, Frederik Marcus, lensgreve:	58
Kofoed, Ivar, skolelærer:	53
Kongsted, direktør:	13
Kristensen, A. P, tømrer:	11
Kristensen, Mette, ung pige i huset:	10
Kronstrøm, Else:	8-43
Kähler, Herman, keramiker:	34
Larsen, Bernhard, fabrikant:	34
Larsen, Christian, maskinarbejder:	1-13-17-21-27-53
Larsen, forstander:	16
Larsen, Herman, maskinarbejder:	17
Larsen, Jens, tjenestekar:	10
Larsen, L, dyrlæge:	11
Larsen, V:	55
'Lille Hansen', kommis:	40-41-42-43
Lillienskjold, A, bogholder:	58
'Livjægeren':	42
Lohse, murermester:	16
Lorenz, Carl Heinrich, købmand:	58
Lykke, købmand:	13-39
Magnusson, Olivia, ung pige i huset:	8
Mastrup, ingeniør:	21-31
Mathiesen, Alfred, landmand:	15
Michelsen, Ida:	45
Michelsen, H. P, urmager & fotograf:	45
Michelsen, Karen Sofie:	45
Mikkelsen, Else (født Petersen):	21-40-50-53
Mittelstrass, sadelmager:	16

Holebys store levemand - og milieuet omkring ham

<u>Personer:</u>	<u>Side:</u>
Mortensen, Hanne:	6
Mortensen, Kathrine:	6
Mortensen, Lars, gårdejer:	6
Mortensen, vejer:	40
Møller, Gudrun:	48
Møller, præst:	48
Nielsen, Aage Gunner:	7-8-8-10-39-47-49-50-51-53-55
Nielsen, Andreas J, skibsfører:	2-30
Nielsen, Anni:	53
Nielsen, Bendt Knud:	46-50
Nielsen, Birthe Kirstine:	2
Nielsen, Brita (gift Sletting):	46-50-53
Nielsen, Børge Leo:	8-8-41-47-49-55
Nielsen, Carl, manufakturhandler:	30-31-32-34-39-52-55
Nielsen, Chresten Thorvald, snedker:	16-18-36-51
Nielsen, Christian, gårdejer:	35
Nielsen, Claus:	1
Nielsen, C. O, bibliotekar:	34
Nielsen, Ellen (født Olsen):	1-4-5-6-30-31-37-42-44-50-56-
Nielsen, Erik G, værkfører:	1-56
Nielsen, Fr, maskinarbejder:	58
Nielsen, Georg, T:	15
Nielsen, Hans Peter, snedker:	9
Nielsen, Hans Peter, tømrer:	3-35
Nielsen, Jette:	53
Nielsen, Johan, kontorchef:	33
Nielsen, Karen Marie:	2
Nielsen, Karen Tove (gift Noes):	8-8-47-50-51
Nielsen, Knud Valdemar:	7-8-8-9-28-29-39-41-46-47-48- 49-50-51-53-54
Nielsen, Kristine:	16
Nielsen, Lars Peder, fodermester:	2
Nielsen, Laura, ekspeditrice:	9
Nielsen, Leif:	53
Nielsen, Maren Kirstine:	2-30-35
Nielsen, Niels Alfred:	6-7-8-8-28-29-30-42-46-47-48- 50-52-56
Nielsen, Niels H, slagtermester:	1-53-55-56-57
Nielsen, Niels Peter, mejeribestyrer:	2
Nielsen, Ove, museumsformidler:	18
Nielsen, Rasmus, konditor "Kage-Rasmus":	18-43
Nielsen, Rasmus, købmand:	1-2-3-4-5-6-6-7-8-9-10-11-14- 15-16-19-20-21-22-23-24-25-26- 27-28-29-30-31-32-33-34-35-36- 38-39-40-41-42-44-46-47-48-49- 50-51-52-53-55-56-57
Nielsen, Rigmor:	1-46-49-50-53-55-56

Personer:

Nielsen, Svend Aage:
Nielsen, Trine:
Nikolajsen, grosserer:
Noes, Finn, handskemager:
Noes, Mette Marie (senere Husum):
Noes, Tove (født Nielsen):
Noes, Ulla:
Nygreen, Inger:
Olafsen, assurandør:
Olsen, A, brugsuddeler:
Olsen, Aase:
Olsen, Alex, guldsmed:
Olsen, Anna, ung pige i huset:
Olsen, Ellen (gift Nielsen):
Olsen, Gerda, tyende:
Olsen, Olaf, skomager:
Pedersen, Christian, malersvend:
Pedersen, Erh:
Pedersen, Erh, inspektør:
Pedersen, gæstgiver:
Pedersen, Johanne:
Pedersen, Kirstine:
Pedersen, Kirstine Dorteia:
Pedersen, Laura Dorteia, barnepige:
Pedersen, N, maler:
Pedersen, Niels Nielsen, husmand:
Pedersen, Ove, snedker:
Pedersen, Peder, bødker:
Pedersen, Peder (søn af bødkeren):
Pedersen, Peder, gårdmand:
Pedersen, Peder, høker:
Pedersen, Vald.:
Peitersen:
'Peter Kusk':
Petersen, Aage, forpagter:
Petersen, Christian, sagfører:
Petersen, C. O, murer:
Petersen, Ejnar (Fugle Ejnar):
Petersen, Herman, maler:
Petersen, Inga:
Petersen, Kjeld:
Petersen, købmand:
Petersen, Niels Peter (Peter Kusk):
Petersen, pedel Teknisk Skole:
Petersen, Rosa Engholm:
Petersen, Thorkild, chauffør:
Petersen, V, snedkermester:

Side:

8-8-40-47-49-50-53-55-55-56-57
2
34-49
48-49-50-54
54
1-54
54
48-49-53-54
33
7
49-50
34
10
43-48-49
42
11-43-44-45-48-49-50
45
16-17
11
14
26
26
8
8-42
11-14-45
2
1-23-24-39-51
26
26
2
2
16
41
21-40-50
52
19-28
15
42
16-33-34
56
40
39
21-40-50
22
18
41-42-51
11-16

Holebys store levemand - og milieuet omkring ham

<u>Personer:</u>	<u>Side:</u>
Potissen, Frantz, tjenestekarl:	10
Poulsen, garver:	34
Rasmussen, Anders, snedker:	15
Rasmussen, C, maskinarbejder:	58
Rasmussen, Johanne, ung pige i huset:	10
Rasmussen, Theodor, maler:	15
Ratche, Otto, maskinlærling:	58
Reimer, Jens Hermann, parcellist:	22-23
Reimer, Sidsel:	23
Rønne, Georg Mikael:	30
Schweickhardz, G:	7
Sidenius, K:	55
Sidenius, Knud Bredenberg, købmand:	58
Skade, danseinstruktør:	17
Skade, Fru (skademutter):	17
Skytte, Inger (Sys):	49
Sletting, Brita (født Nielsen):	55
Smith, Fru, kogekone :	23
Stork, Andreas, arbejdsmand:	9
Strandvold Petersen:	56
Strate, Anders Erik Charly:	46
Strate, Bolette Margrethe Kirstine:	46
Strate, Gerda M. Ester:	46
Strate, Heinrich, tjæremand:	46
Strate, Villy Frederik Evald:	46
Søndergaard, S. K., fotograf:	5
Sørensen, Maja, ung pige i huset::	42
Sørensen, Søren, konstruktør:	58
Tesdorpf, Adolf, hofjægermester:	5
Tesdorpf, Agnete:	5
Thomsen, Christian, forpagter:	5
Thomsen, Franciesca:	5
Thorsen, G. A. L:	53
Tonny (Sortevej):	21
Valborg (afkogerens datter):	21
Valentier, Adolf Herman, etatsråd:	2-3
Valentier, Thyra:	3
Winkelmann, slagter:	50
Woldiderich, Bodil:	30-39
Wolff, Erik, overlærer:	27
Wolsing, Jens:	2-23-52
Wæver, bogholder:	31
'Zu-Carl':	30-31

Stedregister

<u>Sted, Foreninger, Firma m.m:</u>	<u>Side:</u>
Aalholm:	11
Anderstrup:	10
Anderstrupgaarden:	19
Aldi:	16
Amager:	9
Amatra Tekst (firma):	45
Amerika:	2-35-49
Amtsrådet (Maribo Amt):	38
Annasminde:	23-26-27
Antonsminde:	49
Assenbølle:	4
Bang & Olufsen (firma):	22
Banken for Rødby og Omegn:	18
Baroniet Sønderkarle:	22
Binnitse:	4
Birket:	49
Birket Forsamlingshus:	49
Bisserup:	8
Bjørnegrotten:	11
Bjørnevej:	10-51
Blangslev:	35
Bogense:	30
Brugsforeningen (Holeby):	39
Brugsforeningen Højbygaard:	39-42
Bunddraget:	47-53
Bursø:	15
Bursø Teglværk:	9
Chervoletlastbilen:	18-39-47
C. W. Obel (firma):	37
Dalum Landbrugsskole:	49
Dansk Arbejde, Holeby afdeling:	32
Dansk Arbejdes udstilling i Holeby:	32-33-34
De Danske Spritfabrikker:	34
Diakonissen:	54
Engestofte:	20
Ernemann Werke (firma):	20
Errindlev:	4
Eskemose:	49
Fedevareforretningen:	49-50-57
Fejøl:	24
Femø:	24
Finland:	30
Fisker & Nielsen (firma):	33-34
Fjelde:	48
Fjernvarmeværket:	28

Holebys store levemand - og milieuet omkring ham

<u>Sted, Foreninger, Firma m.m:</u>	<u>Side:</u>
Flakholmen:	49-50-54
Folkebiblioteket for Holeby og Omegn:	14-18-22-34
Forbrugsforeningen Holeby:	7-7-8-9-19-42-52
Foreningen Dansk Arbejde:	14-31-32-33-35-52
Forsamlingshuset:	9-11-12-13-15-18-58
Forsvarsbrødrene:	52
Frederiksberg:	48
Frejlev:	49
Fugleskydningsforeningen (Holeby):	25-26
Fuglse:	17-21-42-49
Fuglse Kirke:	49
Gamma (firma):	34
Gjeddesholm:	2
Grams Tæppefabrikker:	34
Grenå:	49
Guldborg (firma):	34
Guldborgsund:	5
Gæstgivergaarden:	25-26-27-28-39-40-43
Haandværker & Industriforeningen i Holeby:	9-10-11-13-14-15-16-20-21-22-31-32-44-52-58
Haslev:	42
Havebyen:	39-42
Helgenæs:	2
Herlev:	54
Herritslev:	19
Hess, C. M. (firma):	38
Hillested:	17
Hjortespringvej:	54
Holeby:	1-2-7-8-9-13-15-16-18-19-21-24-28-29-30-31-32-33-34-35-37-39-40-42-44-46-47-48-49-50-51-52-53-54-55-57-58
Holeby Biograf:	14-20-21-22-50
Holeby Bryggeri:	10-18-19-20
Holebygaarden:	10-18-19-20-28-29-49
Holeby Idrætsforening:	9-13-58
Holeby Kirke:	30-48-50-52
Holeby Kirkegård:	52-53-54-56
Holeby Skole:	13
Holeby Sygeplejeforening:	10
Holeby Telefonstation (Central):	45-49
Holmeskov:	11
Holst & Jørgensen (firma):	16
Holte:	50
Hyltebjerg Allé:	49
Højbygaard Sukkerfabrik:	7-58
Industribygningen:	11-13-14-15-16-17-18-20-22-32-

Holebys store levemand - og milieuet omkring ham

<u>Sted, Foreninger, Firma m.m:</u>	<u>Side:</u>
	33-35-48
Jernbanehotellet (Nykøbing F.):	29
Jyllands Posten:	53
Jægergaardsrestaurenten (Aarhus):	53
Kostræde Banker:	3
Krusegaard:	25
Krønge:	8-21-42
Kældernæs:	24
Kærstrup:	4
København:	6-9-20-27-33-34-35-42-46-48-49-50-53-54
Købmandsgaarden:	15-17-18-19-22-28-31-36-37-38-39-40-41-42-43-44-45-46-47-48-49-51-53-55
Købmandsgaarden A/S:	55
Køng:	2-3-6-7-8-35
Køng Kirke:	35
Lokalhistorisk Arkiv for Holeby:	1-7-12-20-24-25-45
Lokalhistorisk Arkiv Nysted:	28
Lolland Falsters Boldspil Union:	10
Lollands Sparekasse:	18
Lolland Falsters Stiftmuseum:	15-18
Lou:	35
Louis Poulsen & Co:	34
Lundby:	2
Lungholm:	6
Lyttesholm:	53
Lyttesholmvej:	47
Læseforening for Holeby:	22
Madsensvej:	10-20
Magasinvej:	10-15-41-46-53-55-56
Magasin Zu Carl:	13-15-18-30
Maglemose:	23
MAN & B&W	18
Maskinfabrikken:	7-9-13-16-17-18-33-45-47-48-58
Marstal:	2-30
Maribo:	19-34-42-50-52
Maribo Laane & Diskontobank:	19-23-24-34-36-37-52-58
Maribo-Rødby Banen:	7-58
Maribo Sygehus:	51-52
Maribovej:	26
Mayo (firma):	50
Mosevej:	4
Nakskov:	16-35-37-50
Nakskov Tekniske Skole:	16
Niels Brocks Handelsskole:	48
Nielstrup:	19

Holebys store levemand - og milieuet omkring ham

<u>Sted, Foreninger, Firma m.m.:</u>	<u>Side:</u>
Noma (firma):	34
Nykøbing F.:	5-16-29-32-33-34-50
Nysted:	10-11-29-30-56
Nysted Hotel:	28-29-30-48
Næstved:	4-34
Nøbøllegaard:	26
Nørrevej:	10-15-18-27-37-43-44
Odense:	34-49
Overbevillingsnævnet:	29
Paalægsforretningen:	55-56-57
Pandebjerg:	5
Qvade:	9-11-16-58
Reimerstedet:	22-23-24
Ringkjøbing:	48-50
Ringsted:	9
Rødby:	16-28-34-46-49-51
Rødby Sygehus:	51
Sakskøbing:	11-56
Sallerup:	2-3-7-8
Sallerupgaarden:	2-3-5-6
Schiønning & Arve (firma):	34
Sikringsstyrken:	9-27-58
Sjælland:	41-52
Skolevej:	13-16-20-35-37-58
Skotland:	30
Slagelse:	9
Slemminge:	23
Sofiendal:	2
Sortevej:	21
Spareforeningen Julens Glæde:	24
Sparekassen Lolland:	13
Stenlængergaarden:	35
Stockholm:	26
Storskov:	5
Sukkerfabrikken Højbygaard:	7-46
Svinsbjerg:	34
Syskole (Holeby):	22
Sæddinge:	42
Søholt Teglværk:	46
Taagerup:	21-22
Teknisk Skole, Holeby:	13-14-15-16-17-18-21-22-25-33-34-35-51-58
Teknologisk Institut (København):	50
Thomas B. Thrige (firma):	34
Torslunde:	4-6-8-12-21-22-49-50-51-58
Torslunde Kirke:	4-6-49
Torslunde Mejeri:	49

Holebys store levemand - og milieuet omkring ham

<u>Sted, Foreninger, Firma m.m:</u>	<u>Side:</u>
Torslunde Skole:	4
Torslundevej:	49
Troelsby:	20
Tyskland:	46
Unibank:	18
Vanløse:	49-54
Vejle:	34-38-54
Vejlejords Sanatorium:	54
Vesterby:	24
Vester Ulslev:	51
Vestergade:	58
Vestervej:	10-16-23-24-26-27-39-41
Vordingborg:	35
Østerby:	24
Østervej:	7-9-13-13-15-19-23-28-30-31- 35-36-37-39-40-49-55-56
Århus:	49-50-53

Købmandsgaarden på Østervej i Holeby. Bygningen er i dag stærkt ombygget og tjener nu Holeby som postkontor. Billedet må være taget umiddelbart inden 1924, hvor købmand Rasmus Nielsen fik Maribo Amtsråds tilladelse til, at opsætte en benzinstander, svarende til granitpillen længst til venstre i billedet. Kopi af originalfoto ved Niels H. Nielsen.